

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 336.77(478)(043.3)**

CADOCINICOV Evgheni

**OPTIMIZAREA PORTOFOLIULUI CREDITAR AL
BĂNCILOR COMERCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Specialitatea: 522.01.Finanțe

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific:

**BĂNCILĂ Natalia,
doctor habilitat
în științe economice,
profesor universitar**

Autor:

CADOCINICOV Evgheni

CHIȘINĂU, 2018

© CADOCINICOV Evgheni, 2018

CUPRINS:

ADNOTARE (<i>în română, engleză, rusă</i>).....	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. REPERE TEORETICO-CONCEPTUALE REFERITOR LA PORTOFOLIUL DE CREDITE AL BĂNCILOR COMERCIALE	14
1.1. Abordări conceptuale cu privire la esența, structura și metodele de analiză și evaluare a portofoliului de credite.....	14
1.2. Teoretizări cu privire la formarea și gestiunea portofoliului de credite al băncilor comerciale și impactul politicii de creditare asupra calității acestuia	30
1.3. Concluzii la capitolul 1.....	39
2. ESTIMAREA CALITĂȚII PORTOFOLIULUI DE CREDITE AL BĂNCILOR COMERCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA	42
2.1. Evaluarea metodologiei de analiză a portofoliului de credite în bănci.....	42
2.2. Analiza structurală a calității portofoliului de credite în sectorul bancar al Republicii Moldova și estimarea portofoliului de credite după risc și profitabilitate	54
2.3. Concluzii la capitolul 2.....	70
3. OPTIMIZAREA CALITĂȚII PORTOFOLIULUI DE CREDITE PRIN ELIMINAREA RISCULUI DE CREDIT ÎN BĂNCILE DIN REPUBLICA MOLDOVA	73
3.1. Evaluarea celor mai eficiente metode și tehnici de reducere a riscului de credit în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova.....	73
3.2. Căile de perfecționare a sistemului de gestiune a portofoliului de credite în băncile comerciale din Republica Moldova.....	82
3.3. Modelarea econometrică al corelației factorilor de influență al volumului portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova.....	101
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	113

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	115
BIBLIOGRAFIE.....	119
ANEXE.....	130
Anexa 1. Totalul activelor din sistemul bancar al RM.....	131
Anexa 2. Soldul datoriei la credite pe sistemul bancar al RM in perioada iunie 2016 – iulie 2017.....	132
Anexa 3. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctor, eliberat de BC „Moldindconbank” SA.....	133
Anexa 4. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctor, eliberat de BC „Mobiasbanca Groupe Societe Generale” SA.....	134
Anexa 5. Certificat de implementare a rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctor, eliberat de Organizația de Microfinanțare „Victoria Credit” SRL.....	135
Anexa 6. Certificat de inovator, obținut în baza rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctorat.....	136
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	137
CURRICULUM VITAE.....	139

ADNOTARE

CADOCINICOV Evgheni, "Optimizarea portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova". Teză de doctor în științe economice la specialitatea 522.01. Finanțe, Chișinău, 2018.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, tabele, figuri, și anexe. Cercetările efectuate sunt reflectate în 8 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: credit, bancă comercială, portofoliu creditar, risc de credit, politică creditară, optimizare, etc.

Domeniul de studii: economie, finanțe.

Scopul lucrării constă în elaborarea bazei teoretico-aplicative de gestionare și optimizare a portofoliului de credite al băncilor comerciale din Republica Moldova. Pentru realizarea acestui scop, vom urmări îndeplinirea următoarelor **obiective:** determinarea conceptuală a procesului de creare a portofoliului creditar; identificarea problemelor și factorilor de influență asupra gestiunii portofoliului de credit; determinarea impactului politicii de creditare asupra portofoliului de credite a băncii comerciale; analiza structurală a calității portofoliului de credite; evaluarea portofoliului creditar după risc și profitabilitate; elaborarea recomandărilor de perfecționare și optimizare a portofoliului creditar al băncilor comerciale din RM.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării cuprinde următoarele elemente: aprofundarea abordărilor teoretice privind conceptul de portofoliu creditar; determinarea problemelor de gestiune a portofoliului de credite; identificarea factorilor de influență și a impactului pe care îl are structura și calitatea portofoliului de credite asupra performanțelor bancare; elaborarea modelului econometric al corelației factorilor ce influențează volumul portofoliului de credite al băncilor comerciale autohtone; determinarea direcțiilor de perfecționare și îmbunătățire a calității portofoliului de credite pentru sectorul bancar din Republica Moldova.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în fundamentarea din punct de vedere științific și metodologic a conceptului de portofoliu creditar al băncilor comerciale în Republica Moldova, fapt ce a permis estimarea stării actuale a portofoliului creditar al băncilor comerciale și elaborarea direcțiilor de perfecționare în vederea optimizării acestuia.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei rezidă în contribuțiile aduse la precizarea și definirea noțiunilor de bază; analiza structurii și principiilor de creare a portofoliului de creditare, ceea ce a permis identificarea curențelor existente și sinteza elementelor definitorii ale unui cadru metodologic generic, elucidându-se impactul politicii de creditare asupra calității portofoliului de credite al băncilor comerciale. În **aspect aplicativ**, prin aplicarea metodelor de reducere a riscului de credit în evaluările practice, au fost conturate anumite propuneri aferente necesității perfecționării și optimizării portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice. Elaborările metodologice și recomandările practice aferente optimizării portofoliului creditar al băncilor comerciale au fost recepționate și implementate de către BC „Moldindconbank” SA, BC „Mobiasbanca Groupe Societe Generale” SA și Organizația de Microfinanțare „Victoria Credit” SRL. Aplicarea recomandărilor și metodologia propusă pot constitui drept suport informativ pentru instituțiile bancare naționale, precum și în completarea cursurilor universitare și postuniversitare la disciplinele de specialitate.

ANNOTATION

CADOCINICOV Evgheni, "The optimization of the credit portfolio of commercial banks in the Republic of Moldova". The thesis for the degree of doctor in economic sciences, speciality 522.01. Finance, Chisinau, 2018.

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography, tables, figures, and annexes. The research is reflected in 8 scientific publications.

Key words: credit, commercial bank, credit portfolio, credit risk, credit policy, optimization, etc.

Field of study: economics, finance.

The purpose of the work is to elaborate the theoretical-applicative basis for managing and optimizing the credit portfolio of commercial banks of the Republic of Moldova. To achieve this goal, we will follow the following **objectives:** conceptual determination of the process of credit portfolio creation; identification of problems and factors of influence on credit portfolio management; determination of the impact of the credit policy on the commercial bank's credit portfolio; structural analysis of the quality of credit portfolio; evaluation of the credit portfolio after risk and profitability; elaboration of recommendations for the improvement and optimisation of the credit portfolio of commercial banks in RM.

The scientific novelty and originality of the work comprises the following elements: deepening the theoretical approaches to the concept of credit portfolio; determination of credit portfolio management issues; identification of factors of influence and the impact of the structure and quality of the credit portfolio on the bank performance; elaboration of the econometric model of the correlation of factors influencing the volume of credit portfolio of local commercial banks; determining the directions for improving the quality of the credit portfolio for the banking sector in the Republic of Moldova.

The important scientific problem solved in the thesis is to estimate the current state of the credit portfolio of commercial banks in the Republic of Moldova and the development of the directions of improvement, as well as the trends of its optimization.

The theoretical significance and the applicative value of the thesis are in the contributions made at specifying and defining the basic notions, the analysis of the structure and the principles of creating the credit portfolio, which enabled the identification of existing deficiencies and the synthesis of the defining elements of a generic methodological framework, revealing the impact of the credit policy on the quality of credit portfolio of the commercial banks. In the applicative aspect, by applying the methods of reducing credit risk in practical evaluations, some proposals were outlined for the necessity of improving and optimizing the credit portfolio of commercial banks in the Republic of Moldova.

The implementation of the scientific results. Methodological elaborations and practical recommendations related to optimizing the credit portfolio of commercial banks were received and implemented by BC "Moldindconbank" SA, CB "Mobiasbanca Groupe Societe Generale" SA and the Microfinance Organisation "Victoria Credit" SRL. The application of the recommendations and the proposed methodology may constitute informational support for national banking institutions, as well as completing university and postgraduate courses in specialized disciplines.

АННОТАЦИЯ

КАДОЧНИКОВ Евгений, «Оптимизация кредитного портфеля коммерческих банков в Республике Молдова». Докторская диссертация по специальности 522.01. Финансы, Кишинэу, 2018 год.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, таблицы, рисунки и приложения. Исследование отражено в 8 научных публикациях.

Ключевые слова: кредит, коммерческий банк, кредитный портфель, кредитный риск, кредитная политика, оптимизация и т. д.

Область исследования: экономика, финансы.

Целью исследования является разработка теоретической и прикладной базы управления и оптимизации кредитного портфеля коммерческих банков Республики Молдова. Для достижения этой цели мы будем преследовать следующие **задачи**: концептуальное определение процесса создания кредитного портфеля; выявление проблем и факторов влияния на управление кредитным портфелем; определение влияния кредитной политики на кредитный портфель коммерческого банка; структурный анализ качества кредитного портфеля; оценка кредитного портфеля по риску и прибыльности; разработка рекомендаций по совершенствованию и оптимизации кредитного портфеля коммерческих банков в Молдове.

Научная новизна и оригинальность исследования включает в себя следующие элементы: углубление теоретических подходов к концепции кредитного портфеля; определение проблем по управлению кредитным портфелем; идентификация факторов воздействия структуры и качества кредитного портфеля на эффективность деятельности банка; разработка эконометрической модели корреляции факторов, влияющих на объем кредитного портфеля отечественных коммерческих банков; определение направлений совершенствования и повышения качества кредитного портфеля для банковского сектора в Республике Молдова.

Важной научной проблемой, решаемой в диссертации, является оценка текущего состояния кредитного портфеля коммерческих банков в Республике Молдова и разработка направлений совершенствования и тенденций оптимизации этого портфеля.

Теоретическая и прикладная значимость диссертации состоит из вкладов, внесенных в уточнении и определении основных понятий и из анализа структуры и принципов создания кредитного портфеля, что позволило выявить существующие недостатки и синтезировать определяющие элементы общей методологической основы, разяснив влияние кредитной политики на качество кредитного портфеля коммерческих банков. В **прикладном аспекте**, применяя методы снижения кредитного риска в практических оценках, были изложены некоторые предложения, связанные с необходимостью улучшения и оптимизации кредитного портфеля коммерческих банков Республики Молдова.

Внедрение научных результатов. Методологические разработки и практические рекомендации, связанные с оптимизацией кредитного портфеля коммерческих банков, были приняты и внедрены следующими организациями: BC «Moldindconbank» SA, BC «Mobiasbanca Groupe Societe Generale» SA и Микрофинансовая Организация «Victoria Credit» SRL. Применение рекомендаций и предлагаемой методологии может предоставлять информационную поддержку национальным банковским учреждениям, а также заполнять университетские и последипломные курсы по специальным дисциплинам.

LISTA ABREVIERILOR

RM – Republica Moldova

BNM – Banca Națională a Moldovei

BC – bancă comercială

SA – Societate pe acțiuni

SRL – Societate cu răspundere limitată

AR – model de autoregresie

MA – model *moving average*

ARMA – model mixt, utilizat în procese staționare

ARIMA – model integrat, utilizate în procesele nestaționare

CNT – capital normativ total

BASEL – Comitetul de Basel cu privire la supravegherea bancară

MDL – lei moldovenești

ROA – indicatorul: Return on Total Assets

ROE – indicatorul: Return on Common Equity

NIM – indicatorul: Net interest margin.

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. În ultimele două decenii, inovațiile rapide de pe piețele financiare și internaționalizarea fluxurilor financiare au modificat sectorul bancar, făcându-l aproape de nerecunoscut. Calitatea joasă a portofoliului de credite este una din principalele cauze ale falimentului bancar, iar în condițiile crizei financiare, băncile comerciale și Banca Națională atrag o atenție sporită anume acestui indicator. Aceasta caracterizează, mai întâi de toate, calitatea gestiunii portofoliului creditar, apoi relațiile bancare cu persoanele fizice, juridice și alte instituții financiare, precum și situația sistemului în ansamblu. Atât progresul tehnologic cât și liberalizarea au oferit noi oportunități pentru bănci.

Prin activitatea sa băncile desfășoară, mecanisme de colectare a resurselor financiare temporar libere concomitent cu plasarea acestora spre instituții comerciale, agenții economici, menaje etc., care necesită alimentări monetare, îndeplinind un rol important de intermediere bancară. În acest sens, creditul devine o pârghie în stimularea dezvoltării economice, prin intermediul lui se catalizează acțiunea anumitor fenomene, în funcție de obiectivele urmărite acestea se realizează atât la nivelul întreprinderilor, cât și la nivelul băncilor. Formarea unui portofoliu de credite sigur necesită o atenție deosebită din partea managementului băncii, pentru ca atingerea scopurilor urmărite de băncile comerciale să implementeze o politică de creditare flexibilă, corectă și axată pe principiul prudenței, în procesul de gestiune a portofoliului de credite.

Stabilitatea și siguranța sistemului bancar reprezintă o importanță majoră pentru protejarea intereselor deponenților și pentru asigurarea continuității intermedierei activității financiare și a prestării serviciilor bancare sigure agenților din diverse ramuri ale economiei naționale. Măsurile întreprinse în vederea realizării și menținerii stabilității băncii comerciale, de asemenea, contribuie la crearea premiselor necesare pentru atragerea investițiilor în sistemul bancar și acumularea mijloacelor bănești temporar libere, fapt ce favorizează dezvoltarea economică a țării. Sectorul bancar al RM se află într-o etapă de recuperare după criza din 2014 care a scos în evidență problemele sistemice: transparența insuficientă a acționarilor și beneficiarilor efectivi, proceduri vagi de oferire a creditelor, management slab, proceduri de control și audit interne slabe, etc. Oferirea de garanții guvernamentale a făcut posibilă la prima etapă ”creditarea de urgență” a celor trei bănci de către Banca Națională a Moldovei, iar la etapa a doua – distragerea din rezervele sale a valutei străine, care ulterior a fost extrasă din țară.

Ca urmare a acestei crize cele 3 bănci nu și-au continuat activitatea și au fost declarate în faliment ca rezultat al nerespectării reglementărilor BNM, de asemenea activitatea de creditare a sectorului bancar a fost redusă de la 40.842 M MDL în 2014 la 33.473 M MDL în anul 2017, ca urmare a acestui lucru lichiditatea pe termen scurt a crescut de la 33,76% în 2013 la 55,48% în

2017. După criza anului 2014, BNM a reușit stoparea procesului de formare a creditelor noi dubioase și compromise, însă soluționarea celor existente este dificilă precum nivelul acestui indicator s-a redus de la 11,7% în 2014 la 10% în 2015. Însă portofoliul de credite s-a deteriorat începând cu anul 2016, astfel încât în 2017 nivelul acestui indicator a atins o valoare de 18,4%.

Perioada de tranziției Republicii Moldova la economia de piață a presupus dezvoltarea unei infrastructuri economice adecvate, printre care și a instituțiilor bancare și în paralel a mecanismelor supravegherii sectorului bancar național. În acest sens, în elaborarea reglementărilor funcționării sectorului bancar al RM s-a urmărit alinierea acestora la standardele internaționale bazate pe principiile stabilite de Comitetul de la Basel privind supravegherea bancară, corespunzător specificului și cadrului economico-financiar caracteristic Republicii Moldova. Problemele asigurării stabilității băncii comerciale, sunt reflectate în lucrările științifice ale specialiștilor din instituțiile naționale și internaționale și abordate în diverse strategii de dezvoltare a sistemului financiar, implementate pe plan național și internațional. Autoritățile multor state acordă, în ultimii ani, o atenție deosebită cu privire la asigurarea stabilității și siguranței sectorului bancar, fapt confirmat prin numărul crescând al rapoartelor cu privire la stabilitatea financiară, publicate de către instituțiile financiare internaționale și băncile acestor țări.

La acordarea creditelor, banca comercială este supusă multiplelor riscuri, iar deseori suportă pierderi esențiale anume la portofoliu de credite. Acest fapt are loc în momentul neonorării obligațiilor de debitor. Dar, indiferent de riscul asumat, pierderile din activitatea de creditare poate fi redus la minimum în cazul când operațiunea de acordare a împrumutului este gestionată cu un grad înalt de profesionalism.

Deoarece riscurile de credit însoțește toate operațiunile operațiunilor de creditare ale băncilor, acestea se confruntă cu o mulțime de dificultăți în atingerea scopului de majorare a calității portofoliului de credite, astfel că procesul gestiunii eficiente a portofoliului de credite impune multă perseverență, flexibilitate și corectitudine.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificare a problemelor de cercetare. Având în vedere complexitatea temei de cercetare, la realizarea tezei de doctor în științe economice au fost utilizate lucrările diferitor savanți autohtoni și din străinătate. Sub acest aspect, au fost studiate rezultatele cercetărilor, aferente procesului de optimizare a mecanismului de optimizare a portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova. Astfel, au fost analizate lucrările diverșilor savanți din străinătate și din republică precum ar fi: Barth J., Baral K., Aggarwal R., Jacques K., Berger A., Klapper L., Demirguc-Kunt A., Detragiache E., Tressel T., V. Dedu, N. Dardac, C. Basno, M. Boulescu, N. Hoanța, L. Roxin, C. Brendea, I. Mihai, M. Negruș, G. Ulian, N. Băncilă, L. Cobzari, A. Secrieru, S. Ciobu, V. Cociuc, N.

Мосану, О. Ștefaniuc, Grigoriță C, Лаврушин О. И., Мамонова И. Д., Валенцева Н. И., Гаджиагаев М. А., Халиков М. А., Тихомиров Н. П., Тихомирова Т. М., Ушмаев О. С., Трофимов Д. В., N. Hoanță, etc.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în fundamentarea din punct de vedere științific și metodologic a conceptului de portofoliul creditar al băncilor comerciale în Republica Moldova, fapt ce a permis estimarea stării actuale a portofoliului creditar al băncilor comerciale și elaborarea direcțiilor de perfecționare în vederea optimizării acestuia.

Scopul lucrării constă în elaborarea bazei teoretico-aplicative de gestionare și optimizare a portofoliului de credite al băncilor comerciale din Republica Moldova.

Pentru realizarea acestui scop, vom urmări îndeplinirea următoarelor **obiective**:

- ✓ determinarea conceptuală a procesului de creare a portofoliului creditar;
- ✓ identificarea problemelor și factorilor de influență asupra gestiunii portofoliului de credit;
- ✓ determinarea impactului politicii de creditare asupra portofoliului de credite a băncii comerciale;
- ✓ analiza structurală a calității portofoliului de credite;
- ✓ evaluarea portofoliului creditar după risc și profitabilitate;
- ✓ elaborarea recomandărilor de perfecționare și optimizare a portofoliului creditar al băncilor comerciale din RM.

Obiectul cercetării este reprezentat prin sistemul bancar din Republica Moldova, în special băncile comerciale.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării cuprinde următoarele elemente:

- aprofundarea abordărilor teoretice privind conceptul de portofoliu creditar;
- identificarea factorilor de influență și a impactului pe care îl are structura și calitatea portofoliului de credite asupra performanțelor bancare;
- elaborarea modelul econometric al corelației factorilor ce influențează volumul portofoliului de credite al băncilor comerciale autohtone;
- elaborarea direcțiilor de optimizare și de îmbunătățire a calității portofoliului de credite pentru sectorul bancar din Republica Moldova.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei rezidă în contribuțiile aduse la precizarea și definirea noțiunilor de bază, analiza structurii și principiilor de creare a portofoliului de creditare, ceea ce a permis identificarea curențelor existente și sinteza elementelor defnitorii ale unui cadru metodologic generic, elucidându-se impactul politicii de creditare asupra calității portofoliului de credite al băncilor comerciale. În aspect aplicativ, prin aplicarea metodelor de reducere a riscului de credit în evaluările practice, au fost conturate

anumite propuneri aferente necesității perfecționării și optimizării portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova.

Aprobarea și implementarea rezultatelor științifice. Principalele rezultatele științifice ale tezei au fost publicate în 8 articole inclusiv în reviste naționale de categoria „B” și internaționale din străinătate cu volum total de 4,28 c. a. Rezultatele cercetării au fost raportate la 5 conferințe internaționale practico-științifice. Elaborările metodologice și recomandările practice aferente optimizării portofoliului creditar al băncilor comerciale au fost recepționate și implementate de către BC „Moldindconbank” SA, BC „Mobiasbanca Groupe Societe Generale” SA și Organizația de Microfinanțare „Victoria Credit” SRL (3 certificate de implementare și un certificat de inovator). Aplicarea recomandărilor și metodologia propusă pot constitui drept suport informativ pentru instituțiile bancare naționale, precum și în completarea cursurilor universitare și postuniversitare la disciplinele de specialitate.

Structura și conținutul lucrării. Conform scopului și obiectivelor stabilite în teza de doctorat, aceasta este concepută cu următoarea structură: adnotare, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe, declarația privind asumarea răspunderii, curriculum vitae.

În **Introducere**, sunt argumentate actualitatea, importanța, necesitatea și gradul de studiere ale temei de cercetare. Este formulat scopul cercetării și sunt stabilite obiectivele acesteia, este determinat suportul teoretico-metodologic, suportul informațional. Sunt expuse elementele care formează noutatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, este prezentat conținutul succint al lucrării, aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării, gradul de studiere a temei de cercetare, cuvinte-cheie.

În Capitolul unu al tezei de doctorat cu titlul „**Repere teoretico-conceptuale referitor la portofoliul de credite al băncilor comerciale**” se conțin abordări teoretico-conceptuale privind noțiunea de portofoliu creditar, principiile de funcționare, impactul asupra dezvoltării economice, conținutul, structura. Se atrage atenția asupra identificării și studierii problemelor formării și gestiunii portofoliului de credite. Sunt redată metodele factoriale utilizate de diverse școli economice și argumentată necesitatea efectuării unei analize mai ample pentru identificarea și aprecierea impactului politicii de creditare asupra calității portofoliului de credite al băncilor comerciale. Sunt analizate diferite practici atât de nivel național, cât și internațional cu referire la eficientizarea portofoliului de credite a băncii, în scopul determinării variantei optime posibil de implementat în economia națională.

Capitolul doi al tezei, intitulat „**Estimarea calității portofoliului de credite în băncile comerciale din Republica Moldova**” conține un studiu detaliat referitor la evaluarea diverselor aspecte metodologice referitor la portofoliul de credite al băncilor comerciale. S-a efectuat

urmărirea în dinamică a analizei structurale a calității portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova și sunt calculați și examinați indicatorii de calitate a portofoliului de credite precum și evaluarea riscului de credit, în conformitate cu actele normative în vigoare. De asemenea, a fost evaluat impactul calității portofoliului de credite asupra stabilității sectorului bancar.

Capitolul trei cu denumirea **„Optimizarea calității portofoliului de credit prin eliminarea riscului de credit în băncile din Republica Moldova”**, aduce argumentări științifice referitoare la elaborarea modelului de reducere a riscului de credit în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova, argumentează din punct de vedere metodologic și practic variantele reale de determinare a posibilităților de perfecționare a sistemului de gestiune a portofoliului de credite din băncile comerciale. De asemenea, în cadrul acestui compartiment al tezei a fost elaborat modelul econometric al corelației factorilor ce influențează volumul portofoliului de credite al băncilor comerciale autohtone și s-a determinat direcțiile de perfecționare și îmbunătățire a calității portofoliului de credite pentru sectorul bancar din Republica Moldova.

În compartimentul **Concluzii generale și recomandări**, este înglobată sinteza rezultatelor cercetărilor efectuate care, în opinia autorului, vor contribui la fundamentarea științifică a direcțiilor de optimizare a portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova.

Suportul metodologic și informațional al cercetării îl constituie conceptele de bază ale teoriei financiar-bancare, actele legislative ale Republicii Moldova și actele normative elaborate și adoptate de organele competente din domeniu, prioritățile de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova stabilite în strategii și programe naționale, Planul de acțiuni Republica Moldova – UE, datele statistice oferite de către BNM.

Metodologia aplicată în lucrare. Scopul și sarcinile formulate au determinat utilizarea diverselor metode, procedee și instrumente de cunoaștere științifică a proceselor economice, precum: abstracției științifice; clasificării și comparării; analizei și sintezei; grupării și clasificării; inducției și deducției; metodelor tabelare și grafice; modelarea economico-matematică; investigării evolutive a evenimentelor și fenomenelor cercetate; etc. Aplicarea acestor metode a permis efectuarea unei analize aprofundate a problemelor cercetate. Cercetările realizate au contribuit la crearea unor elemente metodologice noi pentru continuarea investigațiilor științifice ulterioare din domeniu.

Cuvintele-cheie: credit, bancă comercială, portofoliu de credite, risc de credit, optimizare, politică creditară, etc.

Capitolul 1. REPERE TEORETICO-CONCEPTUALE REFERITOR LA PORTOFOLIUL DE CREDITE AL BĂNCILOR COMERCIALE

1.1. Abordări conceptuale cu privire la esența, structura și metodele de analiză și evaluare a portofoliului de credite

Principala funcție economică a băncilor comerciale este de a oferi servicii în domeniul creditării. Activitatea de creditare, pe de o parte, vizează creșterea veniturilor băncii. Pe de altă parte, dacă ne referim la rolul băncii în sistemul macroeconomic, activitatea de creditare are menirea de a obține o creștere esențială a capitalului social. În consecință, activitățile instituțiilor financiare în domeniul creditării, contribuie la generarea de venituri nu numai la nivelul băncii, ci și al societății în general.

Criza economică globală de la începutul secolului XXI, în general și cea financiară în particular, a agravat problemele economiei naționale, lăsând o amprentă vizibilă asupra sectorului bancar. Aceste dificultăți care s-au confruntat cu restricții privind accesul la finanțarea externă au afectat negativ dezvoltarea procesului creditării. De asemenea, a fost negativ influențat costul creditelor pentru entitățile economice precum și calitatea portofoliilor de credite ale băncilor comerciale autohtone. În contextul dat, gestionarea eficientă a calității portofoliului modern de credite în cadrul unei bănci este imposibilă fără a lua în considerare noile realități financiare și problemele care au apărut în timpul crizei și care necesită formarea unei noi paradigme în acest domeniu.

În același timp, realizarea unui portofoliu de credite de înaltă calitate ar trebui să țină cont de rolul din ce în ce mai mare al împrumuturilor bancare în asigurarea sustenabilității durabilității și stabilității dezvoltării economiei naționale. Pentru a face acest lucru, în primul rând, este necesar să studiem specificul condițiilor în care o bancă modernă funcționează și desfășoară activități de credit, și, de asemenea, să analizăm esența și conținutul modern al noțiunii de „portofoliu de credite bancare”. Luând în considerație faptul că operațiunile de credite constituie cea mai mare parte a portofoliului activelor bancare, este necesar de analizat portofoliul de credit integral și de depistat specificul proceselor de formare și gestionare a lui.

În literatura de specialitate portofoliul de credite este definit ca fiind totalitatea creditelor acordate de bancă, clasificate diverse criterii privind factorii generatori de risc de credit sau după metodele de evitare a acestuia, la un moment dat [3; 13; 27; 29; 64; 71; 112;].

În legislația Republicii Moldova cu privire la activitatea bancară este stipulată gama operațiunilor (portofoliul) băncilor comerciale, astfel fiind dată definiția portofoliului ca fiind totalitatea contractelor încheiate și active de atragere și plasare a resurselor. De aici, prin

portofoliu de credite se subînțelege totalitatea contractelor active de plasare a resurselor de credite [98; 100; 101; 102].

În componența portofoliului de credite intră diferite tipuri de operațiuni de creditare, care diferă prin subiectul și obiectul creditării. În așa fel, unii autori prezintă portofoliul de credite ca fiind totalitatea creditelor acordate și prin asta iau în calcul doar operațiunile efectuate, iar alții prezintă portofoliul de credite ca fiind alegerea direcțiilor de creditare, adică activități de finanțare planificate. Aceste două puncte de vedere sunt complementare, ceea ce presupune că portofoliul de credite reprezintă în sine totalitatea creditelor, care corespunde cerințelor băncii în ceea ce privește direcțiile de credite [68; 91; 107, p. 65-67; 109;].

Drept subiecte ale creditării sunt persoanele juridice sau fizice, capabile să achite plăți care dispun de garanții materiale sau de alt tip pentru a desfășura afaceri economice, inclusiv și din credite. Din practica financiar bancară de cele mai multe ori rezultă următoarea clasificare a subiectelor creditării [119]:

- întreprinderi și organizații de stat;
- cooperative;
- populația, care desfășoară activitate individuală;
- alte bănci;
- alte entități, inclusiv organele puterii de stat, întreprinderi mixte, asociații și organizații internaționale.

Obiectele creditării, în sens restrâns, reprezintă aceea pentru ce se acordă creditele și pentru ce este încheiat contractul de credit, în sens larg - este un proces material integral, care provoacă nevoia de credite și pentru asigurarea continuității și accelerarea căruia este încheiat contractul de credit. Obiecte ale creditării persoanelor juridice poate fi acoperirea decalajului de plăți, finanțarea contractelor încheiate, plata salariilor pentru angajați, procurarea utilajului, construcția spațiilor locative și comerciale ș.a. La obiecte ale creditării persoanelor fizice pot fi atribuite procurarea imobilului, bunurilor mobile, mărfurilor de consum etc.

În dependență de obiectiv banca formează un anumit tip de portofoliu de credite. Tipul portofoliului, la general, reprezintă în sine caracteristica portofoliului, bazată pe raportul profit – risc.

Din cele relatate, putem generaliza că totalitatea plasamentelor acordate de bancă clienților săi sub formă de credite bancare reprezintă *portofoliul de credite* al bănci, care cuprinde categorii de credite, indiferent de destinație și de perioada conferită [9; 34; 122; 123; 131].

Respectând principiul că activitatea de angajare și acordare a creditelor sub toate formele, inclusiv cea de asumare a unor riscuri se bazează pe resursele proprii și atrase ale

băncii. Astfel este necesar ca evidența contabilă să se structureze pe un sistem de conturi corespunzător, în lei și valută, de credite și disponibilități deschise diferențiat, pe următoarele categorii: tipul de valută; termenul scurt, mijlociu, lung; tipul de capital ale agenților economici: de stat, privat, mixt, străin sau al persoanelor fizice.

În opinia autorului, principiul fundamental al abordării de *portofoliu este diversificarea operațiilor și valorificarea diverselor piețe ale capitalului de împrumut*. Diversificarea surselor de primire și distribuire a resurselor băncii reprezintă una dintre metodele de diminuare a riscului. Băncile de obicei se străduie să aplice două tipuri de diversificare care reduc riscul: de portofoliu și geografică. Diversificarea portofoliului înseamnă repartizarea creditelor și depozitelor într-un cerc de clienți larg, inclusiv firmelor mici și mari.

Abordarea de portofoliu la formarea activelor constă în maximizarea utilității, adică în creșterea rentabilității din active prin diversificarea concomitentă a riscurilor. Diminuarea riscurilor prin combinarea activelor și diversificarea portofoliului reprezintă un efect comun la „păstrarea” portofoliului. Pe plan național, putem afirma, că la baza asumării de către bancă a unor angajamente, elementele de analiză utilizate de cele mai multe ori sunt următoarele:

- încadrarea în strategia generală a băncii, în concordanță cu politica monetară a BNM și obținerea unui profit cât mai mare, evitarea riscurilor, gestionarea cât mai eficientă a resurselor băncii;

- situația financiară a fiecărui client – ce vizează urmărirea lichidității, solvabilității, responsabilității acestuia în activitatea desfășurată și poziția pe piață a fiecăruia;

- activitatea asumării angajamentelor și derulării operațiunilor de creditare va fi realizată treptat, pe măsura posibilităților, descentralizată, în sensul aprecierii serviciilor de clientelă, din punct de vedere al localizării teritoriale.

În prezenta cercetare este necesar să facem și o trecere în revistă a tipurilor de portofoliu de credite. Deci, sintetizând anumite surse bibliografice [58; 66; 74; 83; 104; 105; 126; 133], concluzionăm că prin portofoliu de credite subînțelegem totalitatea caracteristicilor unui sau altui tipuri de credite care îl compun. Portofoliul de credite poate fi stabil sau variabil. Portofoliul stabil își păstrează structura pe o perioadă prestabilită de timp, durata căreia este stabilită prin politica de credit. Portofoliul variabil, în totală corespundere cu denumirea sa, are o structură dinamică a creditelor sale, componența căroră este renovată cu scopul obținerii unui efect economic maxim. Portofoliul de credite poate fi specializat sau complex. Portofoliul specializat este orientat către o anumită grupă de credite, care sunt legate nu prin scopuri comune, dar prin criterii speciale. Respectiv, portofoliul complex presupune combinarea diferitor grupe de credite.

Separarea creditelor în grupuri se face pe principiul uniformității creditelor. Astfel, separarea creditelor în grupe poate fi efectuată pe următoarele direcții: pe subiecte și obiecte ale creditării, pe termeni de scadență și volumul creditelor, și, de asemenea, pe alte direcții reieșind din clasificarea creditelor.

În corespundere cu aceasta putem menționa diversitatea portofoliului de credite în dependență de tipurile de credite componente. Reieșind din sfera de utilizare, este necesar o analiză a sectorului real al economiei pe ramuri pentru a determina „ramura creditării” pe clasificator, care va presupune separarea următoarelor tipuri de portofolii: portofoliul operațiunilor comercial-intermediare, portofoliul construcțiilor, portofoliul telecomunicațiilor, portofoliul agriculturii, portofoliul energetic, portofoliul construcțiilor de mașini și utilaje, portofoliul metalurgiei, portofoliul transporturilor, portofoliul industriei chimice, portofoliul industriei lemnului, portofoliul industriei ușoare, portofoliul industriei alimentare, portofoliul industriei farmaceutice, portofoliul creditelor acordate altor instituții financiare, etc. [136, p. 54-61].

Poziția pe piață și cererea pentru o bancă, strategia afacerii și a riscului și capacitatea sa de a acorda credite este reflectată de portofoliul de credite. În acest sens, menținerea unei performanțe ridicate a activității de creditare permite respectarea principiilor de creare a portofoliului de credite [140, p.562-584].

Într-o viziune îngustă, principiile generale de creare a portofoliului creditar se prezintă sub următoarele aspecte:

- *prudența bancară* - principiu fundamental care caracterizează întreaga activitate a unei bănci;
- *credibilitatea împrumutaților* - suportul moral și elementul psihologic esențial fără de care nu există creditul, care presupune cunoașterea clientului printr-o continuă activitate de informare și documentare, cu scopul de a acumula informația necesară referitoare la unele aspecte concrete ale activității acestuia. Toate operațiunile de credit și de garanție se consemnează în documente contractuale. Pe parcursul derulării creditului, în scopul minimizării riscului de nerambursare, banca va monitoriza activitatea debitorului;
- *planificarea creditelor* - planificarea surselor bănești din care banca va acorda credite și planificarea clasificării portofoliului de credit conform diverselor destinații;
- *rambursarea și achitarea creditului*. Creditele acordate trebuie să fie avantajoase pentru bancă și pentru debitori, drept care debitorul va avea posibilitate să-și lărgască afacerea, să ramburseze creditul și să achite dobânzile în termenii stabiliți;
- *asigurarea creditului*. Creditele sunt acordate pe bază de garanții consemnate în contractele de credit și în contractele de garanții.

Prin dispersarea împrumuturilor în diverse domenii cu caracteristici de risc diferite, băncile încearcă să echilibreze portofoliile lor de credite, implicit, raportul dintre risc și profit. Principiul diversificării arată că pierderile efective ale unui portofoliu de credite sunt previzionate mult mai exact și diminuate, pe măsură ce numărul de credite separate din portofoliu devine din ce în ce mai mare și răspândit pe afaceri de natură diferită. Stabilirea proporțiilor optime ale tipurilor de credite de consum, imobiliare, etc. în suma totală a portofoliului, luând în considerare riscul implicat în fiecare tip de credite, depinde de diversificarea portofoliului de credit.

Pe lângă principiul diversificării portofoliului creditar ținând cont de restricțiile înaintate de Banca Națională a Moldovei, cu privire la menținerea limitelor maxime de acordare a unor tipuri de credite, credite „mari”, credite acordate persoanelor afiliate băncii și funcționarilor bancari, banca va ține cont în momentul creării portofoliului de credite.

BNM impune norme de creare a portofoliului de credite, respectiv [119]:

1) Datoria netă la creditele acordate de bancă unei persoane sau unui grup de persoane nu trebuie să depășească 15% din capitalul normativ total al băncii;

2) Suma datoriilor nete la creditele acordate la zece persoane, inclusiv grupurilor de persoane ce acționează în comun, care au cele mai mari datorii, nu trebuie să depășească 30% din portofoliul total al creditelor băncii;

3) Valoarea tuturor creditelor „mari” nu trebuie să depășească mai mult de 5 ori capitalul normativ total;

4) Datoria totală a creditelor acordate unei persoane afiliate sau unui grup de persoane care acționează împreună cu persoana afiliată nu trebuie să depășească 10% din capitalul normativ total;

5) Valoarea totală a datoriilor aferente creditelor acordate persoanelor afiliate ale băncii nu trebuie să depășească 20% din mărimea capitalului de gradul I al acestei bănci;

6) Soldul creditelor acordate funcționarilor bancari care sunt totodată și persoane afiliate băncii se stabilește conform Regulamentului privind încheierea acordurilor cu persoanele afiliate băncilor comerciale, inclusiv eliberarea creditelor;

O serie de aspecte sunt abordate prin aplicarea corectă a principiilor de creditare, aspecte, care permit reducerea consistentă a gradului de incertitudine, de limitare a riscului de nerambursare integrală și la scadență a creditului și/sau de neplată a dobânzii aferente acestuia.

Două principii considerate fundamentale și demonstrate de experiență stau la baza oricărui sistem de creditare bancară, și anume [48]:

- principiul *intermediarului* – potrivit căruia banca, prin acordarea de credite clienților săi, riscă, în primul rând, banii deponenților săi, iar în al doilea rând, capitalurile sale, respectiv

banii acționarilor săi. De aici derivă responsabilitatea imensă asumată de managementul unei bănci și prudența deosebită promovată și etalată în procesul creditării;

- principiul unei *rentabilități rezonabile*, pe care o înregistrează banca din derularea afacerilor sale, astfel încât să fie în măsură să-și acopere costurile și riscul rezultat din creditare și să-și recompenseze acționarii pentru investiția de capital făcută.

Atunci când banca acceptă acordarea unui credit, de fapt, ea reflectă punctul său de vedere în privința capacității de rambursare prezentă și viitoare a clientului. De aceea, o etapă importantă în acordarea de credite este deținerea a cât mai multe informații cu privire la persoana fizică sau juridică care solicită creditul. Analiza de acordare a creditelor este realizată diferențiat de bancă, ținându-se cont de măsura în care aceasta își poate cunoaște clientul. Analiza unui client nou este diferită de cea pentru un client fidel. Dacă clientul este vechi, analiza se bazează pe comportamentul anterior al acestuia, etalat în raport cu banca, referitor la creditele avute anterior, la serviciul datoriei, inclusiv, a modului în care acesta a respectat graficul de rambursare a ratelor și a efectuat plata dobânzilor. În cazul în care acesta a avut un comportament adecvat, orice reînnoire a unui contract de credit va avea loc luând în considerare, pe de o parte, comportamentul anterior, pe de altă parte, obiectivele planului său de afaceri. Analiza noilor clienți este mai dificilă: sunt necesare referințe satisfăcătoare despre integritatea sa morală, despre situația financiară a acestuia corespunzătoare pretențiilor băncii cu scopul de a evita riscul despre domeniul de afaceri al firmei, obiectul său concret de activitate, relațiile cu partenerii din țară și străinătate, despre situația financiară, modul de onorare a obligațiilor și de încasare a creanțelor, calitatea managementului firmei; performanțele prezente și cele viitoare, fluxurile prognozate ale firmei.

La rambursarea creditului este recomandat eşalonarea pe o perioadă cât mai îndelungată a unor rate valorice cât mai mici, în contextul proiectării evoluției activității firmei în cadrul unor parametri economico - financiari considerați normali.

Dobânda activă, respectiv cea încasată pentru creditele acordate, comisioanele, sunt dimensionate în funcție de piață, de cererea și oferta pentru credit. Ele nu trebuie să inhibe apetitul clienților pentru credit, diminuând, în acest fel, potențialul de dezvoltare a afacerilor în economie. Esențial este ca marja dintre cele două rate, adică dintre dobânda încasată pentru creditele acordate și dobânda plătită deponenților pentru resursele atrase, să fie suficient de mare pentru a permite băncii realizarea profitului său, fără a induce însă, în economie, un cost excesiv al creditului bancar. Cele mai reprezentative comisioane sunt: de analiză și instrumentare, de gestiune, de neutilizare a liniei de credit, etc.

În opinia noastră ca la modul general valabil pentru diverse sisteme bancare, decizia de creditare a unui client trebuie să ia în considerare cu precădere capacitatea reală a clientului de a rambursa creditul din resursele proprii și din derularea afacerii sale. O astfel de protecție se impune, deoarece, la creditarea clientului, banca expune riscului resursele atrase de la deponenți și capitalul investit de acționarii săi. Banca trebuie să discute și să analizeze valoarea reală a bunurilor care constituie garanția creditului acordat și, totodată, să aprecieze cât de ușor va fi transformată aceasta în lichidități, în cazul extrem al valorificării ei prin execuție silită [59, p. 57-69; 65; 83, p. 300-313].

Aprecierea generală a calității activității de creditare și analiza portofoliului de credite clasificate, presupune abordarea a două aspecte considerate esențiale: evaluarea performanțelor financiare a agenților economici care au beneficiat de credite; determinarea capacității de onorare a datoriei față de bancă - posibilitatea de rambursare a ratelor de credit și de încasare a dobânzilor aferente la termene prevăzute.

Capacitatea de onorare a datoriei agenților economici care au beneficiat de credite față de bancă se apreciază astfel [4124; 134]: bună, când ratele și dobânzile sunt plătite la scadență sau cu o întârziere de cel mult 7 zile; slabă, când ratele și dobânzile sunt plătite cu o întârziere de 8 – 30 zile și necorespunzătoare, când ratele și dobânzile sunt plătite cu o întârziere de 30 zile.

În acest sens este utilizată matricea, în care sunt clasificate creditele în funcție de performanțele financiare ale firmelor și capacitatea acestora de a suporta datoriile față de bancă [47, p.170]:

Tabelul 1.1. Clasificarea creditelor în funcție de performanțele financiare ale firmelor și capacitatea acestora de a suporta datoriile față de bancă

Serviciul datoriei/ Performanțe financiare	BUN	SLAB	NECORESPUNZĂTOR
A	Standard	Supravegheate	Substandard
B	Supravegheate	Substandard	Dubioase
C	Substandard	Dubioase	Compromise
D	Dubioase	Compromise	Compromise
E	Compromise	Compromise	Compromise

Sursa: Brenda C. Riscul și performanța creditului bancar. București: Corești, 2001 p.188

În rezultatul, creditele acordate de bănci sunt încadrate în una din categorii și anume:

a) *standard* - acordate clienților profitabili ce prezintă performanțe financiare bune și foarte bune și își achită la termen toate obligațiile rezultate din contractul de credit;

b) *supravegheate* – acordate clienților cu performanțe financiare bune, dar care au probleme cu rambursarea ratelor și dobânzilor și a căror situație se îmbunătățește repede, într-un timp previzibil și imediat;

c) *substandard* – acordate clienților cu performanțe financiare bune sau foarte bune, dar a căror întârzieri în rambursarea ratelor și dobânzilor sunt mai mari de 7 zile, precum și a acelor clienți care au rezultate financiare mai puțin bune, dar care își achită obligațiile față de bancă;

d) *dubioase* – acordate clienților cu rezultate financiare slabe sau care au întârzieri sistematice privind plata creditelor și dobânzilor;

e) *compromise* – acordate clienților a căror performanțe financiare sunt slabe sau foarte slabe și pentru care riscul de neplată este sporit.

Creditele neperformante, dar mai ales, creșterea lor în timp, creează băncii o serie de implicații financiare nedorite, care se concretizează, de cele mai multe ori, prin înregistrarea în contabilitate a veniturilor artificiale și care, la rândul lor, sunt impozitate, în diminuarea surselor de creditare, generatoare de profit, ca urmare a imobilizărilor create, în crearea de noi rezerve și provizioane cât mai mari, ce conduc la diminuarea profitului, la dividende mai mici, și, în final, la pierderi de capital propriu [77; 127; 128].

Tabelul 1.2. Tipurile operațiunilor de creditare clasificate după o serie de criterii

Criteriul	Tipurile de credit
Scopul	Credite cu caracter comun; Credite de scop
Sfera de utilizare a creditului	Credite în sfera de producție Credite în sfera de consum
Termenul de scadență al creditului	La vedere; Pe termen scurt; Pe termen mediu; Pe termen lung
Volumul creditului	Mici; Mijlocii; Mari
Dobânda creditului	Credite cu rata dobânzii de piață Credite cu rata dobânzii majorată Credite cu rata dobânzii privilegiată
Tipul asigurării	Credite acordate pe bază de încredere Credite asigurate Credite garantate de persoane terțe
Modalitatea de plată a creditului propriu-zis	Rambursarea creditului integral Rambursarea creditului în rate
Modalitatea de plată a dobânzii	Dobânda este achitată în momentul stingerii creditului Dobânda este achitată în rate egale Dobânda este achitată în rate inegale

Sursa: elaborat de către autor în baza: Dănilă N. Berea A. Managementul bancar: Fundamente și orientări. București: Editura Economică, 2000. p.107

Operațiunile de creditare se deosebesc nu doar prin subiectul și obiectul creditării, dar și prin așa criterii cum sunt asigurare, termen, plăți, relații ale creditului cu circuitul capitalului, etc. De aici, pentru un portofoliu specializat este caracteristică reprezentarea cotei majoritare de către un tip anumit de credite care îl formează.

Clasificarea poate fi efectuată, de asemenea, și după alte criterii, de exemplu în dependență de regimul contului deschis beneficiarului de credit, de apartenența ramurală a beneficiarului, de sursele de formare a resurselor de creditare, etc. Trebuie de menționat, că anume deosebirea operațiunilor de credite au condus la apariția unor astfel de produse bancare cum sunt: creditele revolving, linia de credit, creditele overdraft, etc.

În așa fel, constatăm că portofoliul de credite constă din diverse tipuri de credite acordate de către bănci.

Portofoliul de credite îndeplinește următoarele funcții [67; 75; 76; 139]:

- de distribuție și redistribuție;
- funcția de substituie a banilor reali prin operațiuni de credite;
- funcția de combinare a creditelor;
- funcția de minimizare a riscului de credit;
- funcția de lărgire și diversificare a bazei de venit a băncii și de majorare a stabilității ei financiare.

Tabelul 1.3. Caracteristicile de bază ale portofoliului activului bancar și a celui de credite

Caracteristici	Portofoliu activului bancar	Portofoliu de credite
Profitabilitate	Profitul, obținut pe o unitate de active într-o anumită perioadă de timp	Profitul, obținut pe o unitate de active investite în credite, într-o perioadă anumită de timp
Risc	Posibilitatea apariției unor evenimente nefavorabile, care pot apărea în rezultatul luării deciziei în gestiunea portofoliului bancar în condiții incerte	Posibilitatea apariției unor evenimente nefavorabile, care pot apărea în rezultatul luării deciziei în gestiunea portofoliului de credite în condiții incerte
Lichiditate	Transformarea la momentul potrivit a activelor în bani sau existența posibilității și capacității băncii de a-și onora la timp obligațiile față de clienți	Rambursarea la timp a creditelor de către beneficiarii acestora

Sursa: Cociug V., Cinic L. *Gestiunea riscurilor bancare*. Chișinău: Editura ASEM, 2008. p. 79

Portofoliul de credite, fiind o parte a portofoliului bancar, care se caracterizează prin profitabilitate, risc, lichiditate, posedă toate caracteristicile portofoliului bancar, dar cu toate acestea are specificul său. Caracteristica de bază a profitabilității portofoliului de credite este rata anuală a dobânzii eficientă, care servește drept instrument de suprapunere cu profitabilitatea altor tipuri de active și analiză a fundamentării ratelor de dobândă la creditele acordate. Pentru analiză, de regulă, este utilizată profitabilitatea reală – profitul obținut pe o unitate de active, investite în credite, pentru o anumită perioadă de timp.

Riscul portofoliului de credite reprezintă în sine gradul probabilității că în anumite împrejurări banca va suporta pierderi, provocate de creditele care formează portofoliul. Prin lichiditate se subînțelege capacitatea instrumentului financiar de a se transforma în mijloace bănești, iar gradul de lichiditate este determinat de durata perioadei de timp, în decursul căreia această transformare poate fi efectuată, fapt pentru care lichiditatea portofoliului de credite este exprimată prin rambursarea la scadență a creditelor.

Susținem opinia, unor cercetători precum dr. în economie, Victoria Cociug care consideră că tipologia portofoliului de credite până acumă încă nu este stabilită, de aceea vom aduce unele precizări în acest sens.

În opinia noastră, este nevoie de menționat următoarele tipuri de portofoliu de credite: portofoliul profitului, portofoliul de risc, portofoliu echilibrat [67; 68; 69; 70; 71].

Tabelul 1.4. Tipuri de portofoliu de credite

Tipul portofoliului	Caracteristica portofoliului
Portofoliu de profit	Portofoliul este orientat către creditele care asigură un venit stabil, care constă dintr-un risc minimal și plata permanentă a dobânzii la timp
Portofoliu de risc	Portofoliul constă în preponderență din credite cu un nivel înalt de risc
Portofoliu echilibrat	Portofoliul respectiv presupune combinarea rațională a diferitor tipuri de credite, atât cu grad de risc sporit, cât și scăzut

Sursa: Elaborat de autor în baza: Cociug V., Cinic L. Gestiunea riscurilor bancare. Chișinău: Editura ASEM, 2008. 214 p.

În așa mod, portofoliul de credite poate fi clasificat în opinia noastră de două direcții esențiale:

- după tipuri, în dependență de riscul și profitabilitatea portofoliului;
- după diversități, în dependență de structura portofoliului și diversității, în dependență de diversitatea de credit care prevalează în structura portofoliului.

Clasificarea portofoliului de credite după diversitate este legată de separarea portofoliului în grupe omogene de credite, de aceea ele pot fi prezentate ca fiind portofolii (subportofolii), care la fel vor fi clasificate în baza clasificării după diversitatea de credite. Aceasta va permite nu doar evaluarea structurii portofoliului de credite și determinarea tipului și diversității lui, dar și va da posibilitatea de a evalua calitatea fiecărui subportofoliu. Fiecare subportofoliu va fi evaluat separat, iar prin totalitatea evaluărilor se va forma caracteristica integrală, ținând cont de faptul că subportofoliile vor fi caracterizate de un anumit raport risc-profit, analiza calității subportofoliilor va ajuta băncii să selecteze structura necesară a portofoliului de credite în complexitatea sa.

Reprezentarea portofoliului de credite ca fiind un sistem, care constă din totalitatea de subportofolii, în care creditele sunt clasificate după principiul omogenității, va facilita procedura structurării portofoliului și, respectiv, clasificarea portofoliului după tipuri, va crea posibilitatea evaluării nivelului riscului și profitului conform fiecărui subportofoliu și influenței fiecărui subportofoliu asupra portofoliu de credite integral.

Băncile comerciale desfășurând operațiuni de creditare își asumă un șir de riscuri precum cum sunt riscul de credit legat de nerambursare, riscul de lichiditate. În acest moment banca va suporta anumite pierderi pe motivul neonorării obligațiunilor asumate anterior de către debitori. Subliniem că din punct de vedere metodologic, în calitate de instrument esențial se consideră a fi analiza calității portofoliului de credite.

Diferența calitativă a portofoliului de credite de alte portofolii a băncii comerciale constă în așa caracteristici esențiale ale creditului și categoriilor cu caracter de credit, cum ar fi mișcarea inversă a costului între participanții relațiilor, și caracterul monetar al obiectului relațiilor.

Totalitatea tipurilor de operațiuni și instrumente ale pieței monetare utilizate, care formează portofoliul de credite, are trăsături determinate de caracterul și scopul activității băncii pe piața financiară. Operațiunile de creditare și alte operațiuni cu caracter de credit se deosebesc prin risc sporit. În același timp ele trebuie să răspundă scopului activității băncii – obținerea unui profit maxim cu un nivel admisibil al lichidității. De aici reiese așa caracteristici ale portofoliului de credite cum sunt riscul de credit, profitabilitatea și lichiditatea.

Deci, concluzionăm, că prin „calitatea” portofoliului de credite putem înțelege caracteristica structurii lui, care posedă capacitatea de a asigura un nivel maximal al profitabilității la un nivel admisibil al riscului de credit și lichidității echilibrate.

Să analizăm conținutul criteriilor de evaluare a calității portofoliului de credite luate separat, în viziunea cercetătorilor din domeniu [83, p. 300-313; 90; 96; 110].

Nivelul riscului de credit. Riscul de credit, aferent portofoliului de credite, este riscul pierderilor, care apar în urma insolvenței creditorului sau contr-agentului, care poartă un caracter cumulativ. Portofoliul de credite, cum s-a mai menționat, are anumite segmente: credite acordate persoanelor juridice, fizice, organizațiilor financiare; datorii de factoring; garanții acordate ș.a.

Estimarea gradului de risc al portofoliului de credite are anumite particularități. În primul rând, riscul cumulat depinde de:

- gradul riscului de credit al segmentelor separate ale portofoliului, metodele evaluării căruia au atât trăsături comune, cât și specifice, legate de specificul segmentului.
- gradul de diversificare a structurii portofoliului de credite și segmentelor separate ale acestuia.

Într-al doilea rând, pentru evaluarea gradului riscului de credit trebuie să fie aplicat sistemul de indicatori, care ia în considerație multitudinea de aspecte, la care trebuie de atras atenție.

Nivelul profitabilității portofoliului de credite. Întrucât scopul activității băncii este obținerea profitului maxim la un nivel admisibil al riscurilor, profitabilitatea portofoliului de credite este unul dintre criteriile de evaluare a calității acestuia. Elementele portofoliului de credite pot fi separate în două grupe: elemente purtătoare de profit și nepurtătoare de profit. La ultima grupă sunt atribuite creditele fără dobândă, credite cu dobândă înghețată și cu restanță îndelungată la plata dobânzii. În practica străină în caz de neplată îndelungată a dobânzii se practică renunțarea acumulării acesteia, deoarece mai importantă este rambursarea creditului propriu-zis. În practica națională este reglementată acumularea obligatorie a dobânzii. Nivelul profitabilității portofoliului de credite este determinat nu doar de nivelul ratei dobânzii la creditele acordate, dar și de plata la timp a dobânzii și creditului propriu-zis.

Profitabilitatea portofoliului de credite are limită superioară și limită inferioară. Limita inferioară este determinată de costul efectuării operațiunilor de credite (cheltuieli pentru personal, gestiunea conturilor de credit ș.a.) plus dobânda calculată spre plată pentru utilizarea resurselor, plasate în portofoliul dat. Limita superioară este reprezentată de nivelul marjei suficiente.

Nivelul lichidității portofoliului de credite. Deoarece nivelul lichidității băncii este determinat de calitatea activelor ei și, mai cu seamă, de calitatea portofoliului de credite, atunci este foarte important ca creditele acordate de bancă să fie rambursate la scadența stabilită în contracte sau banca ar fi avut posibilitatea să vândă creditele sau o parte din ele, datorită calității și profitabilității acestora. Riscul scăzut al elementelor portofoliului de credite nu înseamnă calitatea înaltă a acestuia: creditele de prima categorie a calității, care sunt acordate beneficiarilor de clasa întâi la o rată a dobânzii scăzută, nu pot aduce profit înalt. Lichiditatea înaltă, aferentă activelor cu caracter de credit pe TS, de asemenea generează un profit nu prea mare.

Concluzionăm astfel, că riscul de credit nu poate fi singurul criteriu de calitate al portofoliului de credite, întrucât noțiunea de calitate a portofoliului de credite este cu mult mai largă și este legată de riscul de lichiditate și pierderi de profit. Însă, valoarea criteriilor menționate se va modifica în dependență de condiții, locul amplasării băncii, strategiile acesteia.

Formarea rezervei este condiționată de riscurile de credit în activitatea băncii. Banca își formează rezerva pentru o posibilă devalorizare a creditului, adică pentru o posibilă pierdere de către credit a valorii în urma apariției riscului de credit aferent creditului dat. Mărimea unei asemenea devalorizări este determinată ca diferența dintre valoarea de bilanț a creditului și așa-

numita valoare reală a creditului la momentul evaluării lui. Cu toate acestea valoarea reală a creditului trebuie să fie evaluată permanent din momentul acordării creditului.

Formând rezerva, banca, reieșind din categoriile creditelor, determină mărimea așa-numitei rezerva curentă, adică rezerva, care reflectă mărimea posibilelor pierderi financiare la credit, care vor fi recunoscute în cazul respectării stipulate în Statele ordinii evaluării factorilor riscului de credit, dar fără a lua în calcul existența și calitatea asigurării creditului.

În scopul determinării mărimii rezervei curente în legătură cu acțiunea așteptată a factorilor riscului de credit, creditele (cu excepția creditelor, grupate în portofolii omogene) sunt clasificate în una din cinci categorii de calitate [117; 121]:

I categorie (*Credite Standard*) nu există risc de credit (probabilitatea devalorizării creditului nu este mai mare de 0-2%);

II categorie (*Credite Supravegheate*) există un risc de credit slab (există probabilitatea devalorizării creditului cu 3-5%);

III categorie (*Credite Substandard*) există un risc de credit esențial (există probabilitatea devalorizării creditului cu 6-30%);

IV categorie (*Credite Dubioase*) există un risc de credit înalt (există probabilitatea devalorizării creditului cu 31-60%);

V categorie (*Credite Compromise*) lipsește probabilitatea rambursării creditului (există probabilitatea devalorizării creditului cu 61-100%).

Drept surse de obținere a informației despre riscurile, aferente creditorului, Banca Națională ia în considerare documentele de identitate ale creditorului, informația contabilă, fiscală, statistică și de alt tip, datele oferite suplimentar de acesta, și, de asemenea, informația mass-media și alte surse, pe care banca le determină independent. Adică băncii în mod normativ i se conferă obligația de a obține din diverse surse informația necesară și suficientă pentru formarea unei opinii profesionale despre mărimea rezervei curente. Totodată, banca este obligată ca oricare astfel de informație despre fiecare creditor s-o fixeze într-un dosar special, iar acest dosar trebuie să fie accesibil organelor de gestiune, serviciilor controlului intern bancar, auditorilor și organelor de supraveghere.

Banca formează provizioanele la momentul obținerii informației despre apariția riscului de credit și a calității asigurării creditului. La modificarea poziției financiare a creditorului, modificarea calității deservirii creditului, și, de asemenea, la existența altor date referitoare la riscurile creditorului, banca este obligată să reclaseze creditul și în caz de necesitate să precizeze mărimea rezervei.

Opiniile profesionale formulate referitor la poziția financiară a creditorului și la calitatea deservirii datoriei, permit pe calea combinării a două criterii de a determina categoria calității fiecărui credit [70, p. 89].

Tabelul 1.5. Determinarea categoriei calității creditelor

Deservirea datoriei	Bună	Slabă	Nesatisfăcătoare
Situația financiară			
Bună	Categoria creditelor Standard I	Categoria creditelor Supravegheate II	Categoria creditelor Substanadard III
Slabă	Categoria creditelor Supravegheate II	Categoria creditelor Substanadard III	Categoria creditelor Dubioase IV
Nesatisfăcătoare	Categoria creditelor Substanadard III	Categoria creditelor Dubioase IV	Categoria creditelor Compromise V

Sursa: Cociug V., Cinic L., Timofei O. *Management bancar: culegere de probleme*.
Chișinău: Editura ASEM, 2008

Particularitățile sale le au procedurile de evaluare a riscului de credit și de determinare a sumei rezervei la credite, grupate într-un portofoliu omogen. La asemenea credite la discreția băncii pot fi atribuite, în special, creditele persoanelor fizice, întreprinderilor individuale, întreprinderilor și organizațiilor business-ului mic.

Vom analiza metodele de analiză și evaluare a portofoliului de credite. În cadrul analizei portofoliului de credite al băncii în abordarea propusă de noi vom pune accentul pe evaluarea a trei poziții:

- prima – diversificarea portofoliului de credite al băncii;
- a doua – calitatea portofoliului de credite al băncii;
- a treia – profitabilitatea portofoliului de credite al băncii.

În rezultatul cercetării efectuate cu ajutorul coeficienților menționați mai sus putem face concluzii despre riscul bancar agregat. În special, dacă indicatorii de acoperire, a plăților întârziate, a nerambursării sporesc în dinamică, iar coeficientul asigurării descrește, atunci se impune concluzia despre creșterea riscului de credit în procesul desfășurării de către bancă a activității de creditare. În cazul instabilității dinamicii fiecărui coeficient putem face concluzia că banca efectuează controlul și realizează diverse acțiuni de menținere a nivelului riscului la un nivel suficient pentru bancă [67; 70; 71]. Deci, e oportun să analizăm metodologia analizei prin coeficienți, care poate fi aplicată în analiza portofoliului de credite a băncii comerciale. Metodologia analizei respective o vom reprezenta în tabelul 1.6.

Tabelul 1.6. Metodologia analizei prin coeficienți a portofoliului de credite al băncii comerciale

Denumire coeficient	Calcularea coeficientului	Semnificația coeficientului, descifrarea acestuia
Coeficientul de acoperire (Ca)	(Ca) se calculează ca raportul rezervei (R) la posibilele pierderi, create de bancă către portofoliul de credite agregat (PC)	Coeficientul arată ce parte din rezervă revine unui leu din portofoliul de credite și permite evaluarea riscului portofoliului de credite al băncii comerciale. Majorarea indicatorului respectiv este negativă pentru activitatea băncii, deoarece mărturisește despre creșterea riscului. Pentru depistarea celor mai riscante credite trebuie de calculat cota rezervei la pierderi pentru fiecare credit către mărimea totală a rezervei la pierderi. În cadrul cercetării respective trebuie de calculat mărimea portofoliului net de credite, care permite de determinat ce volum din creditele plasate vor fi rambursate băncii chiar și în condițiile cele mai nefavorabile.
Coeficientul de asigurare (Cas)	(Cas) se calculează ca raportul dintre suma asigurărilor (gajurilor), luate de bancă la acordarea creditelor și suma totală a portofoliului de credite (PC)	Coeficientul Cas arată ce parte din asigurarea rambursării creditelor revine unui leu din portofoliul de credite. În corespundere cu legislația suma asigurării trebuie să fie mai mare decât suma creditului acordat cu mărimea dobânzii acumulate la credit și altor posibile cheltuieli. Cas trebuie să depășească cifra 1. A se calcula în dinamică. Coeficientul respectiv permite de a estima cu cât posibilele pierderi, legate de nerambursarea creditelor, sunt acoperite de gaj, garanții și fidejusiunea persoanelor terțe.
Coeficientul plăților restante (Cpr)	(Cpr) se calculează ca raport între suma plăților restante și portofoliul total de credite (PC)	Coeficientul arată ce parte din plățile restante la datoria de bază revine unui leu din portofoliul de credite, iar majorarea coeficientului în dinamică mărturisește despre o politică a băncii ineficientă în ceea ce privește tranzacțiile de credit. Se efectuează analogic cu analiza coeficientului de acoperire și se analizează modificarea mărimii coeficientului în dinamică, și pe fiecare tip de credit acordat.
Coeficientul nerambursării datoriei de bază (Cn)	(Cn) se calculează ca raport între mărimea plăților restante a datoriei totale, anulată din cauza incapacității de recuperare către portofoliul de credite total (PC).	Majorarea coeficientului poate avea loc din două cauze: în primul rând, în rezultatul majorării nemijlocite a volumului plăților restante la datoria totală pe fondul creșterii portofoliului de credite calitativ, ceea ce este un rezultat negativ și în perspectiva pe TS poate duce la falimentul băncii. Într-al doilea rând, din cauza diminuării portofoliului de credite în condițiile nemodificării mărimii datoriei anulate, ceea ce permite de gândit asupra existenței unor acțiuni ale băncii pe direcția îmbunătățirii calității activității de credite.

Sursa: elaborat de către autor în baza Cociug V. Cinic L., Timofei O. Management bancar: culegere de probleme. Chișinău: Editura ASEM, 2008.

În rezultatul cercetării efectuate cu ajutorul coeficienților menționați mai sus putem face concluzii despre riscul bancar agregat. În special, dacă indicatorii de acoperire, a plăților întârziate, a nerambursării sporesc în dinamică, iar coeficientul asigurării descrește, atunci se impune concluzia despre creșterea riscului de credit în procesul desfășurării de către bancă a activității de creditare.

În cazul instabilității dinamicii fiecărui coeficient putem face concluzia că banca efectuează controlul și realizează diverse acțiuni de menținere a nivelului riscului la un nivel suficient pentru bancă. Analiza portofoliului de credite a băncii comerciale în condițiile economiei naționale poate fi, de asemenea, efectuată cu ajutorul analizei prin coeficienți pe baza unor indicatori ai sistemului american de rating CAMEL [1; 11, p. 41-55; 84, p.17-130].

Analiza respectivă este bazată pe faptul că ea se efectuează concomitent pentru câteva bănci omogene. În SUA grupul comparat de bănci de obicei numără nu mai puțin de 100 de bănci. La calcularea tuturor indicatorilor se construiește un grafic, pe care se determină locul fiecărui indicator ce caracterizează poziția băncii respective în numărul total de bănci supuse comparării în procente [10, p. 58-83; 14, p. 73-77].

Cercetătorii naționali ai sistemelor de rating-uri bancare practic niciodată nu divizează băncile autohtone în grupe omogene, dar le aliniază pe toate într-un șir, folosind în calitate de criteriu fie mărimea valutei din bilanț, fie mărimea capitalului bancar [48; 50 p. 23-39].

Analiza coeficienților prezentați în Figura 1.1 permite de a face concluzii referitor la faptul care este politica de credite a băncii: agresivă; activă; moderată; slabă; pasivă. După calitatea portofoliului de credite pot fi făcute următoarele concluzii referitor la faptul că aceasta este: excelentă; bună; satisfăcătoare; rea sau care la moment nu garantează o creștere a datoriei restante în viitorul apropiat [70; 71]. Analiza portofoliului de credite a băncilor comerciale naționale trebuie să fie precedată de analiza normativelor economice, stabilite de BNM.

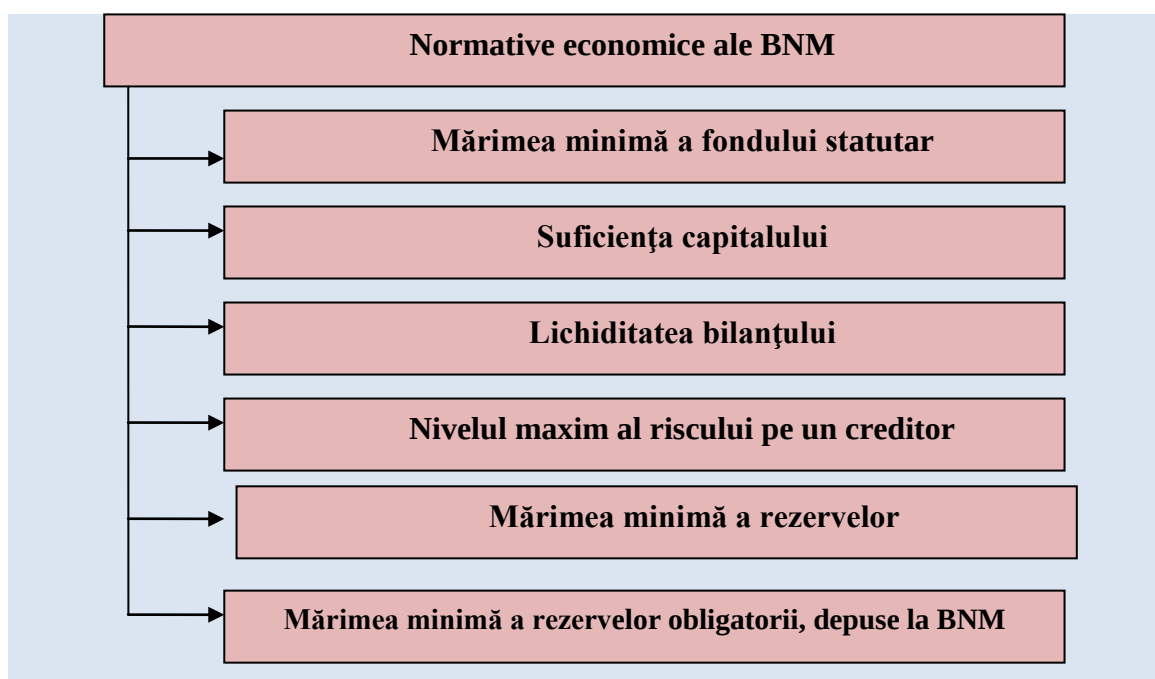

Figura 1.1. Analiza băncii comerciale după normativelor economice ale BNM.

Sursa: *elaborat de către autor în baza: Cociug V., Cinic L., Timofei O. Management bancar: culegere de probleme. Chișinău: Editura ASEM, 2008.*

Astfel, metodologia analizei portofoliului de credite trebuie să fie precedată de evaluarea băncii comerciale din punct de vedere al respectării normativelor economice ale BNM.

După asta se pot analiza nemijlocit componentele cantitative și calitative ale portofoliului de credite al băncii. Cu toate acestea se atrage o atenție deosebită în procesul cercetării asupra determinării nivelului profitabilității diferitor tipuri de produse de credite și nivelului de risc al acestora pentru care trebuie de efectuat analiza coeficienților de acoperire, asigurare, a plăților restante și a coeficientului nerambursării sumei de bază a datoriei.

În opinia autorului, *portofoliul de credite al băncii comerciale este o concepție complexă, care este legată de acordarea creditelor și împrumuturilor în bănci.*

Teoria portofoliului de credite presupune de a analiza nu fiecarui credit în parte, ci totalitatea creditelor cu interconexiunile și interacțiunile lor. Rolul gestiunii portofoliului de credite al băncii în condițiile adâncirii crizei financiare la nivel național și mondial crește, deoarece sporesc riscurile nerambursării creditelor acordate de către bancă. În acest context, trebuie de menționat, că profitabilitatea și riscul sunt parametrii de bază în gestiunea portofoliului de credite al băncii, respectiv și metodele de gestiune a riscului de credit se divizează în două grupe principale - gestiunea riscului la nivelul fiecărui credit și la nivelul portofoliului de credite în întregime [26; 28, p. 226-238; 124; 140].

În concluzie, vom opina pentru metodologia analizei portofoliului de credite care trebuie să fie precedată de evaluarea băncii comerciale în vederea respectării reglementărilor BNM. În analiza portofoliului de credite al băncii comerciale o atenție deosebită în procesul cercetării trebuie de atras asupra determinării nivelului profitabilității diferitor tipuri de produse de credite și nivelului de risc. În acest sens trebuie efectuată analiza în baza rezultatelor estimării coeficienților de acoperire, asigurare, a plăților restante și nerambursării sumei de bază a datoriei.

1.2. Teoretizări cu privire la formarea și gestiunea portofoliului de credite al băncilor comerciale și impactul politicii de creditare asupra calității acestuia.

Portofoliul de credite al băncilor comerciale trebuie analizat atât din punct de vedere al volumului, cât și al structurii dat fiind faptul că poate fi influențat de ascensiunile și recesiunile economice, situații în care clienții băncii pot fi afectați de riscul activității bancare.

După cum se arată în raportul al Oficiului Controlului Monedei din SUA referitor la cauzele principale ale falimentelor bancare din această țară în anii '80 au fost referite [2, p. 23-29; 12, p. 84-96; 18, p. 2879-2892; 146]:

- neatenția în formularea normelor de creditare;

- prezența unor condiții de creditare prea generoase cuplată cu lipsa unor normative clare;

- nerespectarea normelor interne de creditare de către personalul băncii;
- concentrarea riscantă a creditelor pe anumite piețe;
- controlul slab exercitat asupra personalului;
- creșterea excesivă a valorii portofoliului de credite, peste posibilitățile rezonabile a băncii de a acoperi riscurile;
- sisteme defectuoase sau inexistente de detectare a creditelor cu probleme;
- necunoașterea fluxului de trezorerie al clienților;
- creditarea preferențială, sub condițiile de piață.

Analiza și evaluarea calității portofoliului de credite permite conducerii băncii să gestioneze operațiunile de creditare. De structura portofoliului de credite depinde stabilitatea, imaginea, rezultatele financiare ale băncii. De aceea, controlul asupra portofoliului de credite trebuie efectuat în orice bancă fiind axat pe identificarea abaterilor de la scopurile propuse în politica de creditare.

În cadrul dirijării portofoliului de credite managerii băncii în baza examinării structurii portofoliului de credite și a factorilor care au influențat asupra schimbării acesteia, elaborează măsuri în domeniul politicii de creditare a băncii. Printre acestea pot fi: modificările destinației creditelor în sectoarele de alocare a resurselor creditoare, primirea garanțiilor suplimentare, intensificarea controlului preventiv și ulterior privind îndeplinirea condițiilor contractului de credit, organizarea eficientă a procesului de creditare.

În gestiunea portofoliului de credite un mare rol revine modificării sistemului de gestiune a termenelor de scadență a activelor și a pasivelor, cu diferența ratelor de dobândă și la final, cu profitabilitatea.

În baza cercetărilor bibliografice efectuate, putem concluziona că gestiunea portofoliului de credite presupune etapele următoare [15, p. 207-209; 66; 124]:

- determinarea principalelor grupe de clasificare a creditelor și coeficienților de risc ale acestora;
- plasarea fiecărui credit acordat într-una din grupele specificate;
- elucidarea structurii portofoliului (cotei diferitor grupe în volumul lor total);
- evaluarea calității portofoliului în întregime;
- depistarea și analiza factorilor, care modifică structura (calitatea) portofoliului;
- determinarea volumului rezervelor, care este necesar a fi creat pentru fiecare credit acordat (în afara creditelor pentru care poate fi creată o rezervă unică);
- determinarea sumei totale a rezervelor, aferentă riscului global al portofoliului;

- elaborarea măsurilor, îndreptate spre eficientizarea calității portofoliului.

Momentul-cheie în gestiunea portofoliului de credite al băncii este selectarea criteriului (criteriilor) de evaluare a calității fiecărui tip de credit și mărimii lor.

În această ordine de idei, este de menționat că sub influența factorilor enumerați, portofoliului de credit necesită o gestiune mai eficientă în vederea îmbunătățirii structurii lui și rambursării creditelor. În legătură cu acestea, este necesar, în opinia autorului, de a propune unele căi de redresare a situației:

- efectuarea controlului operativ asupra stării rambursării creditelor prin utilizarea măsurilor de influență economică și juridică;
- acumularea și analiza informației economice despre activitatea economică financiară, de producție a agenților economici debitori cu credite neperformante;
- coordonarea activității interdepartamentale ale băncii privind urmărirea creditelor problematice;
- inițierea măsurilor de influență economică și juridică prin realizarea unor proceduri specifice inclusiv și perceperea forțată a gajului și a garanției.

Reieșind din cele expuse, putem releva importanța gestiunii corecte și oportune a portofoliului de credite pentru complexitatea activitate desfășurată de băncile comerciale.

Analizând problema îmbunătățirii calității portofoliului de credite este important de a înțelege, că în mare parte, calitatea activității de creditare depinde de calitatea gestiunii riscurilor de credit. Problema de bază în gestiunea riscului de credit în condițiile actuale este lipsa unui sistem de analiză multilaterală a procesului de creditare, a unei baze metodologice stabile și luarea dedecizii manageriale incorecte în condițiile informației insuficiente.

Astfel, putem afirma, că cauzele frecvente care provoacă riscurile de credit și pierderile financiare, iar prin urmare, înrăutățirea calității portofoliului de credite în băncile comerciale sunt următoarele:

- selectarea și evaluarea incorectă a riscurilor de afaceri, financiare și de producție a creditorului, sponsorului și garantului;
- lipsa responsabilității din partea serviciilor de consultare financiară în ceea ce privește luarea deciziilor de către organizația de creditare;
- imposibilitatea de a apela la credite internaționale din cauza nerecunoașterii oficiale a rating-ului de credite a întreprinderilor – potențiali creditor;
- insuficiența resurselor pe TL pentru creditarea proiectelor mari și frica băncilor de a încălca normele prudențiale;
- lipsa unei experiențe progresive proprii în ceea ce privește combinarea creditării pe termen scurt și termen lung pentru atingerea obiectivelor investiționale;

- selectarea incorectă a priorităților ramurale și regionale;
- alegerea incorectă a graficelor de utilizare și rambursare a resurselor împrumutate fără a lua în calcul necesitățile reale ale procesului de producție;
- analiza necalitativă și neprofesionistă a probabilității rambursării creditului la termen, a riscurilor de nerealizare a producției împrumutatului pe piață, și, de asemenea, posibilitatea apariției unor noi concurenți, a unor afaceri ilegale și a unor cheltuieli neplanificate ale creditorului.

Reieșind din cele expuse mai sus pot fi evidențiate *direcțiile* principale de diminuare a riscurilor de credit și prin urmare a *îmbunătățirii calității portofoliului de credite*:

- introducerea ca cerință obligatorie din partea BNM a normei cu privire la includerea direcțiilor politicii monetar-creditare a statului în politica de credit a fiecărei bănci comerciale;
- crearea și asigurarea unei baze normative comune pentru toate băncile;
- organizarea susținerii din partea BNM, a altor structuri de stat a elaborării cerințelor normative obligatorii pentru asigurarea metodologică a diferitor tipuri și forme de creditare;
- introducerea unui coeficient obligatoriu al riscului de credit cu valorile-limită a acestuia în procesul de creditarea anumitor ramuri ale economiei naționale. Pentru elaborarea acestuia pot fi utilizați așa indicatori ca coeficientul rentabilității interne a tranzacției și norma profitului, pragul de rentabilitate și răscumpărarea afacerii creditate, discountarea fluxului bănesc și estimarea soldului, fluxul net de mijloace bănești din realizarea afacerii creditate, costul net al afei, afacerii, indicatori de măsurare și evaluarea urmărilor sociale ale creditării, de exemplu, în cadrul creditelor de consum și a celor ipotecare, norma internă de rambursare a creditelor;
- stabilirea unei relații permanente dintre conducerea beneficiarului de credit și serviciile respective ale băncii ca: direcția de creditare, direcția de riscuri și serviciile controlului intern al organizației de creditare, și, de asemenea, a serviciilor enumerate mai sus.

Formarea portofoliului de credite este punctul final al activității de creditare a băncii, care necesită o abordare profesională fundamentată științific pentru elaborarea și luarea deciziilor manageriale pe baza analizei multilaterale.

Totalitatea documentelor și materialelor care reglementează procesul formării portofoliului de credite este determinată de structura organizatorică a băncii. De regulă, aceasta este determinată de următoarele grupe de documente:

- documente normative și interne, ce reglementează procesul de creditare;
- documentele organelor colective ale băncii, care pun bazele activității de creditare a băncii (de exemplu, care permit acordarea creditului, inclusiv a celor mari, consortiale, prolongarea restanței, clasarea restanței la creditele dubioase; protocoalele Comitetului de creditare, a Consiliului băncii, a Directoriului băncii, politica creditară aprobată a băncii);

- formularele aprobate de bancă și elaborările metodologice, obligatorii pentru utilizarea în procesul de creditare (formulare-tip a contractelor de credit, elaborări metodologice de determinare a capacității de rambursare a creditelor de către clienți, elaborări metodologice pentru monitoring-ul creditar).

Din cele celor relatate anterior, și în susținerea unor studii importante din domniul cercetat [30; 35; 124; 135], considerăm necesară evidențierea problemelor existente în procesul dezvoltării băncilor comerciale la etapa actuală, soluționarea cărora ar permite creșterea calității portofoliilor de credite.

Problemele de bază în gestiunea portofoliului de credite sunt următoarele:

- lipsa unei asigurări informațional-analitice calitative a operațiunilor de creditare.

Soluționarea acestei probleme presupune, în special, o combinație a strategiilor de marketing bancar. Metoda cea mai bună de analiză a beneficiarului de credit sau evaluarea riscului nu vor da rezultate corecte, dacă informația primară este incompletă sau nesigură.

În acest sens trebuie considerate anumite condiții:

- a) băncile trebuie să învețe arta depistării timpurii a creditelor problematice;
- b) să se concentreze asupra unui tip de operațiuni creditare;
- c) să se concentreze riscul în anumite ramuri;
- d) să promoveze competența și responsabilitatea angajaților, care țin de:
 - identificarea domeniilor principale a riscurilor și evaluarea adecvată a factorilor ce influențează nivelul lor;
 - poziționarea băncii pe piața serviciilor bancare;
 - formarea limitelor bancare, stabilirea limitelor creditare interne;
 - formularea regulilor de acceptare a riscurilor;
 - selectarea corectă a instrumentelor de creditare;
 - evaluarea suficienței rezervelor și corectarea acestora în caz de necesitate;

Problemele actuale menționate mai sus confirmă importanța elaborării politicii de creditare și respectiv a bazei normative, metodologice și informaționale a organizării procesului de creditare a băncilor.

Pentru a aprecia politica de creditare ca corectă, în elaborarea ei trebuie prioritar realizate următoarele obiective:

- selecția unor credite sigure cu o probabilitate maximă de rambursare;
- asigurarea unor plasamente fructuoase pentru fondurile de care dispune banca;
- încurajarea extinderii creditelor corespunzătoare nevoilor pieței de operare a băncii.

Politicile de creditare variază în timp și în funcție de ciclul economic: acestea trebuie actualizate și adaptate la modificările mediului concurențial și cel economic. Conținutul unei politici de creditare include trei părți principale: formulări politice cu caracter general, referitoare la sarcinile compartimentului de creditare și la calitățile optime ale portofoliului de credite; principii și proceduri recomandate pentru constituirea și administrarea portofoliului de credite; proceduri și parametri detaliați de creditare specifici fiecărui tip de credite - normele de creditare.

Prima parte are menirea de stabilire a cadrului general și a obiectivelor politicii de creditare. În funcție de prioritățile băncii, obiectivele politicii de creditare pot fi interne sau externe. Obiectivele concrete au menirea să definească rolul băncii respective, întocmai cum aceasta și-l asumă, rentabilitatea globală stabilită pentru o anumită perioadă, imaginea pe care dorește să o impună pe piața, încrederea publicului, gradul de agresivitate în concurență cu alți competitori.

În afară de obiectivele de ordin general, destinate asigurării racordării efortului compartimentului de credite la cel global al băncii, pentru asigurarea unui efect de sinergie, obiectivele politicii de creditare pot și trebuie să fie individualizate pentru acest domeniu de activitate, stabilind sarcini de creștere medie a portofoliului de credite și mărimile acestuia la activele sau depozitele bancare totale.

Cu referire la Republica Moldova, observăm că în domeniul structurii creditelor bancare, strategia fixează, ponderea diferitelor categorii de credite, direcțiile și limitele minime de diversificare a portofoliului. Odată cu asigurarea rentabilității bancare, creditele au o importanță deosebită pentru asigurarea lichidității bancare, fiind cel mai important activ bancar. Deși obiectivul principal al politicii de creditare este minimizarea riscului de creditare, nu trebuie neglijată și gestiunea altor riscuri bancare [38; 92; 94; 111].

În funcție de structura activelor și pasivelor bancare, lichiditatea determinată este una din restricțiile majore ale structurii, în funcție de scadența creditelor bancare - în lipsa unei piețe secundare suficient de dezvoltate, lichiditatea creditelor este definită, aproape exclusiv, de scadența lor.

Obiectivele de ordin strategic se referă la mărimea portofoliului de credite și sunt cele care determină cuantificarea agresivității băncii, așa cum aceasta a fost formulată global în paragraful precedent. O politică agresivă este caracterizată de creșterea absolută și relativă, ca pondere în totalul activelor bancare a portofoliului de credite. Deoarece prezintă dezavantaje evidente, o astfel de strategie are, de regulă, caracter temporar. Pe termen scurt, astfel de politică conduce la o creștere a veniturilor, dar nu-i sigur faptul că această creștere va atrage și o creștere de rentabilitate.

Creșterea rapidă a valorii portofoliului de credite sporește riscurile legate de gestiunea lui, cel mai periculos element fiind scăderea potențiala a calității portofoliului, cauzată de presiunea exercitată asupra personalului de gestiunea mai multor clienți și de imperativul strategic de cucerire a pieței, care, devenind prioritate, se transformă în creștere, oricare ar fi prețul, chiar dacă acesta este creșterea expunerii globale la risc a băncii.

Pentru bancă, definirea piețelor sau a zonelor comerciale este un element de politică pe termen lung, iar realizarea acestui obiectiv cere timp, mai ales când se impune o schimbare radicală de orientare. Politica de creditare trebuie să definească, fără ambiguitate, piața primară și secundară, pe care vor fi desfășurate activitățile de creditare, și prioritățile geografice. Este evident ca conținut, această componentă a politicii de creditare este valabilă, în funcție de mărimea băncii.

Pentru o bancă internațională acestea se prezintă sub forma unor regiuni sau grupe de țări deservite de unități bancare proprii și definite prin anumit volum de activitate și operații. Zona comercială a băncilor mai mici are caracter preponderent național sau, chiar, local (regional). În acest context, prioritățile geografice presupun extindere, consolidare sau retragere de pe piețe definite, din punct de vedere al ariei geografice. Conținutul efectiv al acestui element de politică de creditare trebuie să definească explicit zona deservită, în mod constant, de filiale sau agenți proprii, stabilirea în afara zonei sale comerciale proprii și condițiile de acceptare excepțională a altor credite [4, p.175-189; 5, p. 89-125; 16; 19; 28, p.229-239].

Prezentarea standardelor de creditare la acest nivel este globală și legată de contextul stabilit de strategia de creditare a băncii pentru perioada curentă. În susținerea acestor stabilități vin și directivele Basel. Ele trebuie să precizeze tipurile de credite, garanțiile și termenele. Definirea tipurilor de credite presupune stabilirea unor liste pentru următoarele credite: preferate de bancă; de evitat, din cauza riscului sporit; interzise, de regulă, din motivul restricțiilor legale. La fel, sunt specificate tipurile de garanții mobiliare și imobiliare, pe care banca este dispusă să le accepte în funcție de expertiza proprie, a celei a partenerilor tradiționali sau a evoluției condițiilor de pe piața și a celor legale. Termenele avute în vedere sunt cele referitoare la periodicitatea reevaluării factorilor de risc, inclusiv a costurilor și a prețului creditului [20; 21; 22; 23].

Prin politica de creditare sunt stabilite limitele responsabilității tuturor celor implicați în procesul de creditare. Este vorba, în principal, de limitele răspunderii ofițerilor de credit și ale comitetelor de credit, care depind de experiența și de poziția ofițerului, de garanții, de sezonabilitate și de capitalul/mărimea băncii. Partea a doua a politicii de creditare este alcătuită din principiile și procedurile, pe care bancă își bazează procesul de creditare și cuprinde

următoarele elemente: protecția prin asigurare; documentația și garanțiile mobiliare; încasarea creditelor restante și recuperarea garanțiilor; norme și reglementări legale; stabilitatea ratei dobânzilor percepute; informații financiare solicitate de la debitori; etica profesională și conflictele de interese; examinarea și controlul periodic al calității creditelor.

Referitor la protecția prin asigurare, aceasta este realizată pentru bunuri, pentru persoane, cadrele de conducere pentru răspundere civilă sau pentru răpiri, dar și asigurări de viață pentru debitorii individuali în cazul creditelor pe termen lung, pentru banca însăși ca beneficiar de asigurări și reasigurări pentru riscul de creditare. De regulă, este recomandat de încheiat contract de asigurare pentru toate riscurile asigurabile în condiții de eficiență.

Referitor la garanțiile mobiliare solicitate, constatăm că acestea sunt constituite în dosare de creditare uniforme la nivelul întregii banci, indiferent de locația ei și de personalul angajat. Vizând caracterul unitar, implementarea cerințelor ridică probleme semnificative la nivelul băncilor mai mici, din cauza raporturilor personale ale funcționarilor cu clienții băncii.

Cu privire la tratamentul creditelor restante și recuperarea garanțiilor, aceasta este realizată printr-un compartiment specializat de sarcini și de control. Procedura scrisă cuprinde informații de semnalizare și detecția dificultăților, raportarea măsurilor imediate, controlul garanțiilor și detecția fraudelor. Creditele restante au cauze obiective, legate de evoluția ciclului economic sau cauze subiective - motive pentru a desemna managementul defectuos [30, p. 432-456; 62, p. 292-302].

Dacă evoluția calității debitorului și a mediului său economic sunt urmărite mai detaliat de bancă, detectarea problemelor este realizată la timp. Reducerea disponibilului în cont, creșterea frecvenței apelului la liniile de credit, nerambursarea la termen, depunerea cu întârziere a rapoartelor financiare, etc. pot constitui semnale pentru un ofițer de credite experimentat.

Dacă este înregistrată o întârziere la plată, imediat poate fi realizată negocierea unui plan de măsuri cu debitorul și revederea termenilor contractului de creditare. În acest sens, politica de creditare trebuie să prevadă orice ce afectează renegocierea contractului: reeșalonări, raportările, încheierea unor convenții suplimentare referitoare la limitarea activității debitorului și la gradul de implicare a băncii în luarea deciziilor manageriale, garanții suplimentare.

Un element dinamic al mediului în care operează banca sunt reglementările legale, de aceea, politica de creditare reflectă starea actuală a sistemului de reglementări și cele mai probabile direcții de concentrare a autorităților bancare. Reglementările bancare sunt echivalate cu impunerea unor limite și a unor interdicții, cu privire la activitatea de creditare: operații și volum. Pentru a determina gradul de respectare a restricțiilor în vigoare la nivelul instituției, autoritatea bancară efectuează inspecții periodice, care, de regulă, au caracter periodic și

urmăresc o serie de obiective: lichiditatea și solvabilitatea băncii, încadrarea în normele legale în vigoare, calitatea și lichiditatea activelor bancare și calitatea sistemelor proprii de protecție și control intern. În măsura, în care conducerea băncii cunoaște aceste lucruri și în reeșind din experiența instituției bancare, ele trebuie menționate în politica de creditare, pe de o parte, pentru uzul tuturor funcționarilor, pe de altă parte, o inspecție a autorității bancare care să nu streseze angajații și pentru ca ei să dea prioritate domeniilor vizate de inspecții [61; 73].

La fel, politica de creditare are rol important pentru stabilirea unitară a criteriilor de stabilire a prețului, dintre care cel mai important este determinarea nivelului dobânzii percepute, a ratei acesteia, procedurile de determinare a ei, modul lor de folosire și elementele în funcție de care se stabilește nivelul: costul fondurilor bancare, primele de risc, comisioanele bancare, rata dobânzii pe piață, rata de bază sau preferențială a dobânzii. În afară de aceste elemente, trebuie specificate componentele costului creditului pentru debitor: soldul minim creditor al contului acestuia sau alte servicii financiare oferite de banca clientului.

Informațiile financiare despre client trebuie specificate în politica de creditare pentru a evita diferențele semnificative de tratament dintre felul în care ofițerii tratează cererile de credit și în care tratează clienții. Accesul la aceste informații necesită rapoarte financiare periodice, întocmirea situației financiare periodice și întocmirea situației financiare personale pentru acționari, directori, clienți individuali. Cele mai solicitate rapoarte financiare periodice sunt bilanțul și declarația de impunere. Veridicitatea informațiilor din aceste rapoarte este asigurată prin expertizare, doar pentru firmele mari. Problema principală o reprezintă debitorii mici, pentru care banca face verificări faptice, de garanție, de exemplu. La verificarea scriptică trebuie urmărită valoarea de înregistrare a activelor și dacă activele sunt grevate de alte obligații.

Pentru câștigarea sau păstrarea încrederii clienților și a altor parteneri în probitatea personalului băncii este esențial respectarea normelor eticii profesiei de bancher, parametru considerabil al imaginii băncii și, adesea, sunt simțite efectele negative, ale nerespectării acestor norme de etică. În vederea asigurării unui nivel minim formal al respectării acestor norme, politica de creditare trebuie să precizeze lista activităților interzise personalului, limitele operațiilor cu personalul, normele de transferare a informațiilor între compartimentele băncii și codurile de etică profesională sau reglementări legale.

Alt element esențial al politicii de creditare este examinarea și controlul periodic al calității creditelor, relativ recent introdus în practica bancară, determinant în asigurarea unui nivel de risc minim. Inspectarea periodică a portofoliului de credite este formulată și organizată corespunzător și definită prin obiectivele urmărite: reducerea pierderilor la portofoliul de credite; detectarea prematură a erorilor și a problemelor; stimularea inițiativei ofițerilor de credite pentru

autocontrol și informare; respectarea standardelor formale de creditare, prin verificarea dosarelor de creditare; respectarea normelor interne și legale; informarea prin excepție și periodică a conducerii cu privire la starea și evoluția calității portofoliului de credite; fundamentarea prelevărilor pentru pierderi.

La fiecare inspecție sunt acumulate, transmise și analizate informații privind: starea financiară și capacitatea de rambursare a debitorului; documentația; respectarea politicii de creditare a băncii, existență și valoarea garanțiilor; încadrarea în limitele stabilite de reglementările legale și rentabilitatea aparentă. În așa fel, inspecția își realizează funcția esențială de feed-back pentru conducerea băncii. Evident, inspectarea tuturor dosarelor de credit este imposibilă, mai ales, în grupa creditelor pentru persoane fizice, pentru care rentabilitatea plasamentului și mărimea expunerii nu justifică cheltuielile de examinare [37; 42; 43].

Deci, în concluzie, putem afirma că sunt cunoscute mai multe metode de selectare a dosarelor de credit pentru examinare. Una dintre acestea este determinarea plafonului minim al angajamentului față de bancă, din acest considerent, fiind supuse examinării creditele cu valori peste plafonul stabilit. Acesta, la rândul său, trebuie actualizat periodic în funcție de inflație, evoluția costurilor procesului de examinare și strategia băncii. Selecția aleatoare a unui număr de dosare de creditare este o altă metodă de selectare a dosarelor. Poate fi folosită și combinația celor două metode: a plafonului relativ ridicat și examinarea aleatorie a dosarelor situate sub plafonul valoric.

1.3. Concluzii la capitolul 1

Principalii creditori în Republica Moldova sunt băncile comerciale. Creditul, fiind factor cheie în proiectarea imaginii băncii atât pe piața națională, cât și pe cea internațională, prezintă o importanță maximă pentru creșterea profitabilității și competitivității.

Anume printr-o gestiune eficientă a creditului se pot organiza activități care influențează satisfacerea cerințelor clientului într-o succesiune de procese intercorelate menținute sub control sistematic, având drept obiective: realizarea, menținerea, urmărirea și îmbunătățirea continuă și performantă a calității procesului de creditare a agenților economici în conformitate cu cerințele BNM aferente creditării, precum și furnizarea încrederii totale a clienților în ceea ce privește îndeplinirea condițiilor sistemului de calitate și siguranță [54; 55].

După cum menționează mulți experți, consecința crizei de la începutul secolului, precum și alte perturbații în gestiunea incorectă la nivel politic au lăsat o amprentă sumbră asupra activității băncilor comerciale autohtone, care în consecință, au suportat pierderi

considerabile. În această perioadă s-au atestat multiple probleme la capitolul calitatea portofoliului creditar, sub influența factorilor instituționali, macroeconomici, de reglementare și de altă natură, care se manifestă în incapacitatea multor organizații de credit.

Astfel, concluzionăm, că actualmente portofoliul de credite al băncilor comerciale trebuie analizat atât din punct de vedere al volumului, cât și al structurii, dat fiind faptul că poate fi influențat de ascensiunile și recesiunile economice, situații în care clienții băncii pot fi afectați de riscul activității bancare. De structura portofoliului de credite depinde stabilitatea, imaginea, rezultatele financiare ale băncii. De aceea, controlul asupra portofoliului de credite trebuie efectuat în orice bancă și se efectuează la fel ca și evidențierea abaterilor de la scopurile propuse în politica de creditare.

În acest sens, necesitatea unei abordări științifice privind calitatea portofoliului de credite în contextul gestionării optimale a activelor și pasivelor unei bănci, devine oportună și esențial necesară. Deci, portofoliul de credit este sursa principală de venituri a băncilor comerciale, de aceea anume de structura și calitatea portofoliului creditar depinde în mare măsură stabilitatea băncii și succesul ei financiar. Numai efectuând controlul creditelor eliberate de o bancă, putem determina starea portofoliului ei și putem lua măsuri de redresare a situației create. Lipsa reglementărilor în domeniul creditării și lipsa de protecție a băncilor în cazul pierderilor generate de nerambursarea creditelor, conduce spre producerea riscului de credit, determinând băncile să-și perfecțeze mecanismul creditar, prin noi direcții și strategii.

Bazându-ne pe studiul efectuat, putem concluziona că *portofoliul de credite reprezintă totalitatea împrumuturilor structurate în funcție de diferite criterii de calitate, acordate de bancă reflectând relațiile socio-economice și monetare dintre bancă și clienții săi în vederea asigurării rambursării datoriei de împrumut*. Definirea semantică și categorială a portofoliului de credite al unei bănci trebuie să fie formulată în mod necesar și obligatoriu, ținând cont de principala sa caracteristică - calitatea.

În baza cercetărilor efectuate a fost determinată *problema științifică* importantă care va fi soluționată pe tot parcursul tezei și care constă în estimarea stării actuale a portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova și elaborarea direcțiilor de perfecționare, precum și a tendințelor de optimizare a acestuia.

Astfel, a fost stabilit *scopul* cercetării, care constă în elaborarea bazei teoretico-aplicative de gestionare și optimizare a portofoliului de credite al băncilor comerciale din Republica Moldova. Realizarea acestui scop, urmărește îndeplinirea următoarelor *obiective*: abordarea conceptuală a procesului de creare a portofoliului creditar; identificarea problemelor și factorilor de influență asupra gestiunii portofoliului de credit; determinarea impactului politicii de creditare asupra portofoliului de credite a băncii comerciale; analiza structurală a calității

portofoliului de credite; evaluarea portofoliului creditar după risc și profitabilitate; elaborarea recomandărilor de perfecționare și optimizare a portofoliului creditar al băncilor comerciale din RM.

Preocuparea specială a managementului bancar în optimizarea activității de creditare rezidă în special în faptul că creditul este cel mai important plasament bancar, cu o pondere mare în activul bilanțier, de calitatea portofoliului de credite, depinde în ultima instanță, stabilitatea băncii și realizarea nivelurilor necesare ale indicatorilor activității băncii privind lichiditatea și solvabilitatea acesteia.

În opinia noastră, elementele de bază de care trebuie să se țină cont la gestionarea eficientă a creditelor, sunt următoarele: o politică creditară eficientă, gestiune stabilă a portofoliului, control efectiv privind utilizarea creditelor conform destinației și mai important, personal bine instruit.

În afara băncii ca instituție, gestiunea eficientă a creditelor asigură atingerea obiectivelor politicii naționale și anume: repartitia eficientă a resurselor financiare limitate în scopul accelerării creșterii economice și minimizarea pierderilor în economia țării. Cele mai mari dificultăți apar în gestiunea creditelor. Controlul din partea Guvernului, presiunea circumstanțelor interne și externe, cu caracter politic, dificultățile în procesele de producție, limitele financiare, recesiuni pe piață, nerespectarea programelor de producție, situațiile instabile în sfera businessului și producției compromit situația financiară a împrumuturilor.

Capitolul 2. ESTIMAREA CALITĂȚII PORTOFOLIULUI DE CREDITE AL BĂNCILOR COMERCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

2.1. Evaluarea metodologiei de analiză a portofoliului de credite în bănci.

Din motiv că poate fi influențat de ascensiunile și recesiunile economice, situații în care clienții băncii pot fi afectați de riscul activității bancare, portofoliul de credite al băncilor comerciale este analizat din punct de vedere al volumului și al structurii.

Portofoliul creditar, în linii generale, reprezintă structura și calitatea creditelor acordate clienților, clasificate după anumite criterii, printre care găsim și nivelul riscului creditar. Procesul de diversificare a portofoliului de credite are loc prin determinarea unor proporții optime a tipurilor de credit cum ar fi cele de consum, imobiliare, comerciale etc. în suma totală a portofoliului, luând în considerare riscul implicat în fiecare tip de credit.

Operațiunile de creditare sunt gestionate de conducerea băncii prin procesele de analiză și evaluare a calității portofoliului de credite. Deoarece, de structura portofoliului de credite depinde stabilitatea, imaginea, rezultatele financiare ale băncii, controlul asupra portofoliului de credite este efectuat în orice bancă în același fel ca evidențierea abaterilor de la scopurile propuse în politica de creditare.

Auditul este metodă de verificare a portofoliului de credite efectuat de lucrătorii serviciului de audit independent, care nu au relații cu departamentul de creditare, în scopul verificării corespunderii politicii de creditare a băncii cu organizarea activității de creditare. Reflectate în rapoarte speciale, rezultatele auditului sunt transmise Consiliului Băncii și constau în aprecierea structurii portofoliului de credite la momentul efectuării auditului și metodelor recomandate pentru performarea activității de creditare a clienților potențiali [103].

Alegerea criteriilor de evaluare a calității fiecărui credit în parte este un moment important în dirijarea portofoliului de credite care presupune câteva etape [112]:

- alegerea criteriului de evaluare a calității fiecărui credit;
- determinarea categoriilor în care vor fi incluse creditele în dependență de riscul pe care îl implică fiecare credit;
- evaluarea fiecărui credit eliberat de bancă și raportarea acestuia la o anumită categorie în dependență de riscul nerambursării;
- determinarea structurii portofoliului de credite și diversificarea creditelor;
- aprecierea calității portofoliului de credite în întregime;
- analiza factorilor în dinamică care influențează calitatea portofoliului de credite;

- determinarea reducerilor pentru pierderi la credite, care să acopere riscul creditar al portofoliului de credite;

- elaborarea unor măsuri de îmbunătățire a calității portofoliului de credite.

Băncile comerciale clasifică creditele și formează fondul de risc, cu scopul de a depista cauzele de apariție a probabilității riscului creditar. Clasificarea și rezervarea mijloacelor în contul reducerilor pentru pierderi la credite este aplicată tuturor creditelor reflectate în bilanț drept active ale băncii.

Clasificarea creditelor este făcută cu scopul evaluării riscului creditar și a formării fondului de risc creat pentru asigurarea lichidității băncii și protecției acționarilor și clienților săi. Pe baza clasificării creditelor este determinată minimul necesar rezervării mijloacelor în fondul de risc. Dobânzile aferente la credite nu sunt supuse clasificării de aceea nu sunt rezervate mijloace în contul reduceri pentru pierderi la credite.

Vizat prin analiza financiară și nonfinanciară a clienților săi, obiectivul global al bancherilor este mărirea portofoliului de credite al băncii, într-un mod profitabil și fără expunere necontrolată la risc. În acest scop, este absolut necesară analiza sistematică a fiecărei poziții creditate, prin prisma riscurilor financiare și nefinanciare.

Deseori, creditele sunt considerate neperformante - când capitalul sau dobânda aferentă a trecut de scadență și este neachitată 90 de zile sau mai mult, această perioadă poate varia de la o jurisdicție la alta.

Soldul principal existent, nu neapărat plățile restante, pentru raportarea financiară, este utilizat pentru identificarea unui portofoliu de credite neperformante. Portofoliul de credite neperformante oferă indicii asupra calității portofoliului total și, în ultimă instanță, asupra deciziilor de creditare ale unei bănci.

Evaluat în contextul creditelor neperformante, nivelul cumulat al provizioanelor indică capacitatea băncii de a face față riscului de credit. Analiza portofoliului de credite neperformante acoperă o serie de aspecte, după cum urmează [112; 124]:

- vechimea creditelor restante, cu capital și dobândă de peste 30, 90, 180 și 360 de zile. Clasificările sunt defalcate pe tip de client și pe segment de activitate economică, pentru determinarea tendințelor generale și dacă toți clienții sunt sau nu afectați în egală măsură;

- cauzele deteriorării calității portofoliului de credite, care ajută la identificarea posibilelor măsuri întreprinse de bancă pentru a contracara un anumit trend;

- lista creditelor neperformante, cu toate informațiile relevante, este evaluată caz cu caz pentru determinarea situației reversibile, efectuată în scopul ameliorării capacității de rambursare și dacă au fost folosite sau nu planuri de redresare și/sau urmărirea încasării creditelor neperformante;

- analiza provizioanelor cu scopul determinării capacității băncii de a face față situațiilor de neplată a creditelor (este unul dintre cele mai importante momente la care trebuie de atras atenția);

- luarea în considerare a impactului asupra contului de profit și de pierdere, cu scopul determinării modului în care banca va fi afectată de deteriorarea calității activelor.

Printr-un proces de revizuire în sistemul bancar autohton, sunt evaluate caracteristicile și calitatea portofoliului de credite, acesta reflectând poziția pe piață și cererea pentru o bancă, strategia de afaceri și de risc și capacitatea de a acorda credite. Determinat fiind fezabil, revizuirea portofoliului de credite cuprinde eșantionare aleatorii a creditelor, astfel încât: aproximativ 70% din valoarea totală a creditelor și 30% din numărul creditelor să fie acoperite; sunt luate în considerare cel puțin 75% din valoarea totală a creditelor și 50% din numărul creditelor în valută și al tuturor creditelor cu scadența mai mare de un an [114].

Revizuirea detaliată a portofoliului de credite trebuie să cuprindă următoarele:

- toate creditele acordate clienților cu expunere la risc cumulată de peste 5% din capitalul băncii;

- toate creditele acordate acționarilor și părților afiliate;

- toate creditele pentru care au fost reeșalonate plata dobânzii și rambursarea creditului sau pentru care au fost modificate condițiile contractuale, privind dobânda sau rambursarea de la acordarea creditului;

- toate creditele pentru care plata dobânzii sau a capitalului a fost întârziată cu peste 30 zile, inclusiv cele pentru care dobânda a fost capitalizată sau refinanțată;

- toate creditele clasificate ca substandard, îndoielnice sau ca pierdere.

În fiecare dintre aceste cazuri, revizuirea creditelor trebuie să ia în considerare documentația din dosarul clientului și să implice o discuție cu ofițerul responsabil de credit despre activitatea clientului, perspectivele pe termen apropiat și „istoria” de credit ale acestuia. Dacă suma datorată depășește, în total, 5% din capitalul băncii, analiza trebuie să țină cont și de planurile de afaceri pentru viitor ale clientului și de consecințele potențiale pentru serviciul datoriei și rambursarea capitalului.

Evaluarea probabilității de rambursare a creditului și pe cât este de adecvată clasificare lui prezintă obiectivul specific al revizuirii. Alte considerente includ calitatea garanțiilor deținute și capacitatea afacerii clientului de a genera banii necesari.

Astfel, putem generaliza că o bună imagine a profilului, a priorităților de afaceri ale băncii și a tipului de risc de credit, la care banca se așteaptă și și-l asumă sunt oferite de caracteristicile și analiza portofoliului cumulată de credite, care cuprinde următoarele:

- rezumatul principalelor tipuri de credite: informații despre numărul de clienți, scadența medie și rata medie a dobânzii câștigate;
- distribuția portofoliului de credite: diverse perspective asupra numărului de credite și sumelor totale, de exemplu, în funcție de monedă, scadența pe termen scurt (mai puțin de 1 an) și pe termen lung (peste 1 an), de sectoarele economice pertinente industriale și/sau de altă natură, clienți-întreprinderi de stat și private și creditarea agenților economici și a persoanelor fizice;
- împrumuturile guvernamentale sau alte garanții;
- creditele după clasa de risc;
- creditele neperformante.

Evaluarea exhaustivă a profilului și a caracteristicilor portofoliului de credite cumulat, inclusiv, cui, ce și pentru cât timp acordat banca împrumutul este permisă de instrumentele folosite de analiști.

Pentru fiecare credit revizuit este întocmit un dosar sintetic cu următorul cuprins: numele clientului și obiectul de activitate; utilizarea fondurilor; data acordării creditelor; scadența împrumutului, valoarea, moneda și rata dobânzii; principala sursă de rambursare; natura și valoarea garanțiilor (sau baza de evaluare dacă este un activ imobilizat); totalul obligațiilor existente, incluzând capitalul și dobânda la credit datorate și toate celelalte datorii reale și contingente, în cazurile în care banca absoarbe riscul de credit; neexecutarea obligațiilor la termen, dacă e cazul; descrierea activităților de monitorizare întreprinse pentru creditul respectiv; informații financiare, inclusiv situațiile financiare curente și alte informații pertinente.

Pentru a cuantifica expunerea globală a băncii la riscul de creditare, sunt analizate și monitorizate continuu sistemul de indicatori grupați în trei categorii: de pondere, de dinamică, relativi și de corelare a activelor cu capitalul bancar.

Indicatorii structurali care, în mărimea realtivă exprimă structura activelor bancare sau a portofoliului de credite. Din punctul de vedere al băncii, riscul de creditare prezintă: operația de creditare propriu – zisă; plasamentele în titluri de credit, între operațiile bilanțiere, acordarea de garanții, în afara bilanțului; participarea băncii la sistemul interbancar de decontări. Indicatorii de risc monitorizați pot fi următorii [120; 128]:

- *credite totale raportate la total active* - cu cât ponderea creditelor în total active este mai ridicată, cu atât activitatea bancară este percepută ca fiind mai riscantă; prin politica de creditare sunt stabiliți plafonul acestei măsuri și/sau pragurile de alertă. Cu cât mai semnificativ este portofoliul de valori mobiliare, cu atât este necesară calcularea raportului dintre creanțele totale asupra debitorilor și activele totale;

- *credite de calitate medie raportate la credite totale* - un indicator care exprimă direct ponderea creditelor de calitate inferioară (din punctul de vedere al riscului de creditare) în total

credite. Creditele de calitate medie cuprind creditele supravegheate plus creditele substandard și cele dubioase, conform normelor BNM. Pentru portofoliul de obligațiuni se poate construi un indicator similar în funcție de calificativele titlurilor din portofoliu (cele internaționale), așa cum sunt ele acordate de agențiile de evaluare recunoscute;

- *pierderi la portofoliul de credite raportate la valoarea totală a portofoliului de credite* - valoarea acestui raport trebuie să fie cât mai mică pentru ca portofoliul să fie gestionat cât mai eficient, din punctul de vedere al riscului de creditare. Această mărime servește reper de stabilire a rezervelor la portofoliul de credite din care sunt acoperite aceste pierderi. Analogic, este calculată valoarea raportului pierderi la portofoliul de titluri de credite raportate la valoarea totală a portofoliului de titluri de credit.

Indicatorii dinamici, care arată evoluția în timp a unor indicatori valorici a căror mărime este corelată cu evoluția riscului de creditare post factum [120; 128]:

- *dinamica fondului de rezervă pentru acoperirea pierderilor portofoliul de credite* - felul în care conducerea băncii anticipă evoluția expunerii la riscul de creditare: cu cât creșterea rezervelor planificate pentru care sunt constituie provizioane este mai mare, cu atât se poate presupune că banca anticipă pierderi mai mari, în așa fel, este de așteptat o scădere a calității portofoliului de credite. Această informație trebuie interpretată în contextul dat de dinamica portofoliului de credite: dacă cei doi parametri cresc în același ritm, atunci de o creștere a expunerii la risc nici nu poate fi vorba. În funcție de reglementările legale despre constituirea și finanțarea fondului de rezervă pentru pierderi din creditare, banca folosește o altă politică de finanțare a fondului, pentru obținerea avantajelor fiscale. Este clar că dinamica pronunțată a indicatorului nu poate semnifica o creștere a expunerii la risc, deoarece, acesta este de uz extern, este folosit la nivelul întregului sistem bancar drept semnal de alarmă pentru terți și este mediatizat pe larg de presa de specialitate;

- *dinamica activelor și, mai ales, a creditelor totale* - interpretate drept indicatori ai riscului de creditare când exprimă o creștere accelerată, dat fiind faptul, că o instituție bancară are o capacitate limitată de a gestiona corect un portofoliu de un anumit volum, capacitate limitată de performanțele personalului, de cadrul politicii de creditare, de structura organizatorică, de ansamblul resurselor băncii și de modul lor de gestionare.

O creștere accelerată (de exemplu, de 50% într-un an) a valorii reale a portofoliului de credite sau a activelor totale nu poate fi gestionată convenabil sau, cel puțin, comparabil cu nivelul de performanță din anii anteriori în cadrul acelorași structurii și folosind aceleași resurse. Pe de altă parte, adecvarea acestor resurse și structuri la presiunea exercitată de volumul sporit de activitate reprezintă un factor perturbator până la restabilirea unui nivel rezonabil de echilibru între capacitățile bancare de prelucrare a informației și volumul acesteia. Capacitatea deficitară

de prelucrare a informației este un factor de risc căci sunt șanse mai mari de strecurare a unor erori, mai ales în cadrul unor proceduri clasice de tratament.

Indicatorii relativi de corelare a activelor bancare cu capitalul și fondurile bancare. Este important de ai urmări, deoarece dau o expresie cantitativă raportului dintre expunerea la risc și sursa de finanțare a acestei expuneri. Drept indicatori pot fi folosiți [120; 128]:

- *profitul net raportat la pierderile portofoliului de credit* - sursa principală de finanțare a pierderilor, acoperirea cărora nu este unica lui destinație. Calculat în această formă, indicatorul este, adesea, supraunitar, calculat invers - devine subunitar. Important este ca resursele să fie acoperite. Oricum, evoluția raportului poate fi extrem de semnificativă;

- *raportul dintre fondul de rezervă și pierderile înregistrate la portofoliul de credite* - raport mai mare decât 1, pentru a aprecia prudența managementului.

Aprecierea calității și a evoluției portofoliului de credite este realizată prin valoarea acestor indicatori, majoritatea cărora, pot fi calculați în baza datelor din bilanț și repartizării profitului publicate de bănci și folosiți pentru aprecierea calității managementului bancar de operatorii piețelor financiare și de autoritatea bancară.

Totodată nerambursarea creditelor, în special a celor mari, poate duce la falimentul băncii, iar dacă această bancă ocupă un loc important în economia țării, falimentul ei se poate transforma într-o criză economică. De aceea, riscul de credite este problema principală a băncii, iar gestiunea lui este o parte componentă a strategiei și tacticii de supravețuire și dezvoltare a oricărei bănci comerciale.

Astfel, *putem defini riscul de credite ca riscul neîncasării împrumutului*, determinat de incapacitatea debitorului de a acționa în termenii și condițiile contractului încheiat cu banca.

Succesul unei bănci comerciale depinde în mare măsură de capacitatea acesteia de a investi mijloacele pe care le deține în acele tipuri de active care totodată asigură profitabilitate maximă și risc minim. Analiza falimentelor băncilor din întreaga lume a demonstrat că principala cauză a acestora este calitatea joasă a activelor, în special a creditelor.

Trebuie de menționat, că expunerea la riscul de credit se menține pe toată durata de creditare. Banca se expune la risc din momentul acordării creditului și acest risc rămâne până la rambursarea integrală a împrumutului. Nivelul riscului depinde foarte mult de mărimea creditului și de solvabilitatea clienților [69; 70].

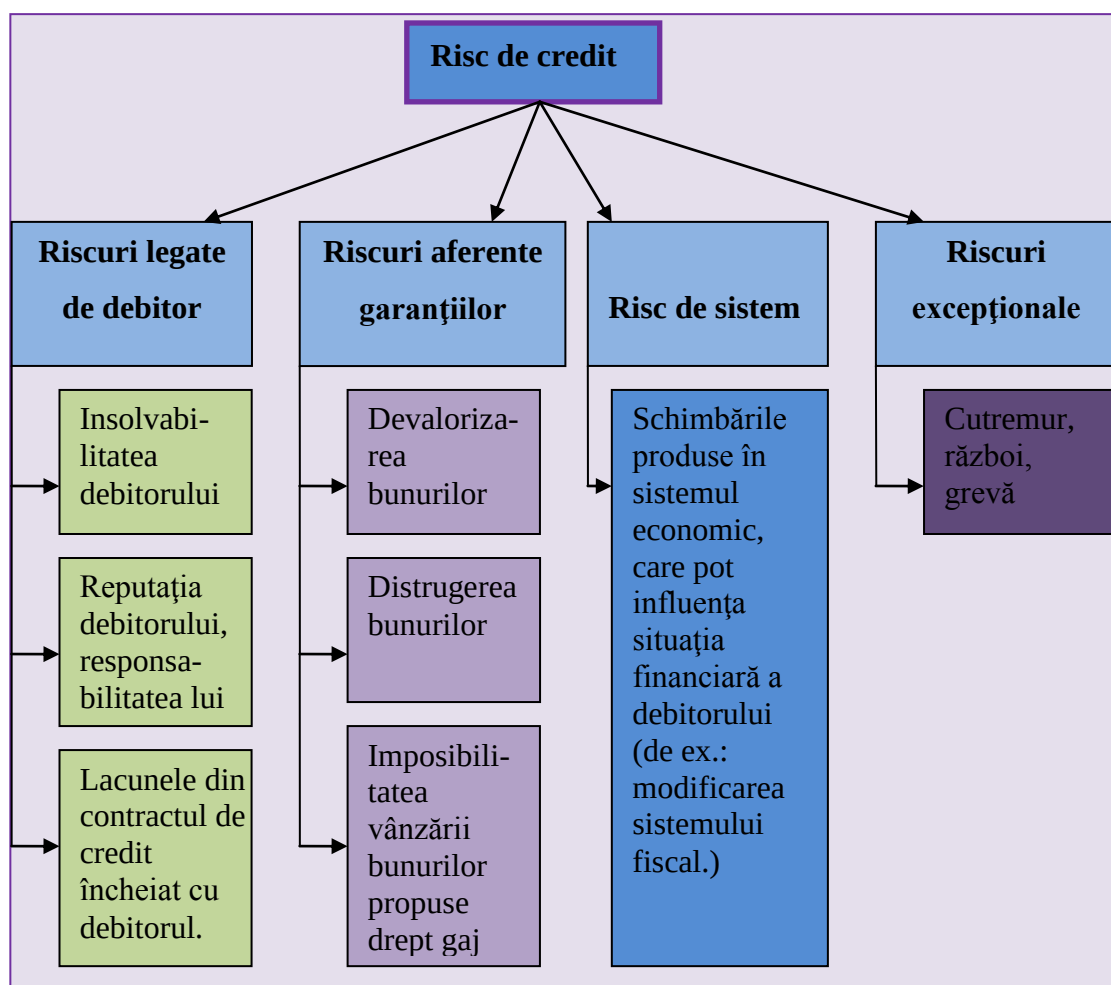

Figura 2.1. Structura riscului de credit

Sursa: elaborat de către autor în baza Cociug V., Cinic L., Timofei O. Management bancar: culegere de probleme. Chișinău: Editura ASEM, 2008.

Orice credit reprezintă o anticipare a unor încasări viitoare. Din acest punct de vedere orice credit provoacă riscul, că aceste încasări să nu se realizeze deloc sau parțial. Acest risc mai este numit și risc de insolvabilitate a debitorului, fiind esențial în activitatea bancară deoarece principala funcție a unei bănci constă în acordarea de credite. Aprecierea justă a riscului de credit este, deci, de o importanță majoră pentru bancă. Pentru minimizarea expunerii la risc, cea mai de bază etapă a procesului de creditare este selectarea cererilor de credit. În această fază comportamentul unei bănci poate fi prezentat astfel: un credit se va acorda doar în cazul, în care probabilitatea de rambursare o depășește pe cea a nerambursării. Aprecierea capacității de rambursare se efectuează în dependență de debitor: agent economic, persoană fizică sau stat.

Printre principalele slăbiciuni în gestiunea riscului de de credite sunt cele de ordin intern: selectarea defectuoasă a dosarelor și lipsa supravegherii evoluției debitorului.

Este, evident, că o strategie bancară performantă trebuie să cuprindă atât programe cât și proceduri de gestionare a riscurilor bancare care vizează, de fapt, minimizarea posibilității producerii acestor riscuri precum și micșorarea expunerii potențiale la ele. Obiectivul central al

acestor politici de reducere a riscurilor, în special al riscului de credite, este acela de micșorare a pierderilor și a cheltuielilor suplimentare suportate de bancă.

Pentru a menține profitabilitatea băncii la un anumit nivel acceptabil și pentru a o majora este nevoie de a implementa unele proceduri de gestiune a riscului de credite, care uneori sunt costisitoare pentru bancă. S-ar putea ca, în anumite situații, costul implementării și exploatării procedurilor care vizează gestiunea riscurilor să fie mai mare decât expunerea potențială la risc; ceea ce înseamnă că aceste programe trebuie să fie selectate în funcție de criteriile de eficiență. În alte cazuri, s-ar putea, ca strategia bancară să implice asumarea unor riscuri sporite sau a unor riscuri noi. În acest caz, decizia trebuie luată întotdeauna având în vedere și cheltuielile suplimentare necesare pentru asigurarea unei protecții corespunzătoare.

Importanța gestiunii riscului de credite nu se rezumă, doar la micșorarea cheltuielilor. Pentru ca o bancă să poată acorda credite, ea trebuie să atragă resurse disponibile de la potențialii clienți ai săi, iar pentru ca populația să aibă încredere în această bancă ea trebuie să aibă o imagine cât mai favorabilă. Deci, o gestiune eficace a riscurilor bancare își va pune amprenta și asupra imaginii publice a băncii. Clienții doresc o bancă sigură și acționarii la fel. Principalul criteriu de selectare a băncii pentru depunerea unui depozit devine rentabilitatea plasamentului. Poate să apară atunci o selecție adversă pentru care este foarte probabil ca o bancă cu cele mai mari probleme, în lipsă de lichiditate, să acorde cele mai înalte dobânzi.

Pe lângă capacitatea băncii de a evalua riscul de credit, banca trebuie să determine cu cea mai mare exactitate mărimea riscului pe care și-l poate asuma. În acest context, un rol central îl are capitalul bancar, deoarece anume acea parte a capitalului propriu cu care banca ar putea să-și acopere potențialele pierderi la credite, determină mărimea acceptabilă a riscului asumat de bancă. Banca trebuie să-și mențină riscul la un anumit nivel – aceasta reprezintă principala condiție de gestiune a riscului. Decizia privind acordarea unui credit trebuie să fie în corespundere cu politica generală de credit a băncii comerciale, astfel încât să se mențină un echilibru dintre lichiditate și profitabilitate.

În opinia autorului, *gestiunea riscului de credit constă în aprecierea cât mai exactă a probabilității de nerambursare a creditului acordat prin prisma analizei ratei dobânzii*. Majorarea ratei dobânzii la credite duce la majorarea riscului de nerambursare a împrumutului acordat și invers – micșorarea ratei dobânzii la credite duce la micșorarea riscului de credite. Astfel, riscul de credite este direct proporțional cu riscul ratei dobânzii.

Metodele de gestiune a riscului de credit se împart în două grupe [103; 131]. Particularitatea acestor metode este necesitatea aplicării ulterioare a acestora, deoarece ele reprezintă în sine etapele procesului de creditare. Să analizăm conținutul metodelor de gestiune a riscului în băncile comerciale prezentate în figura 2.2.

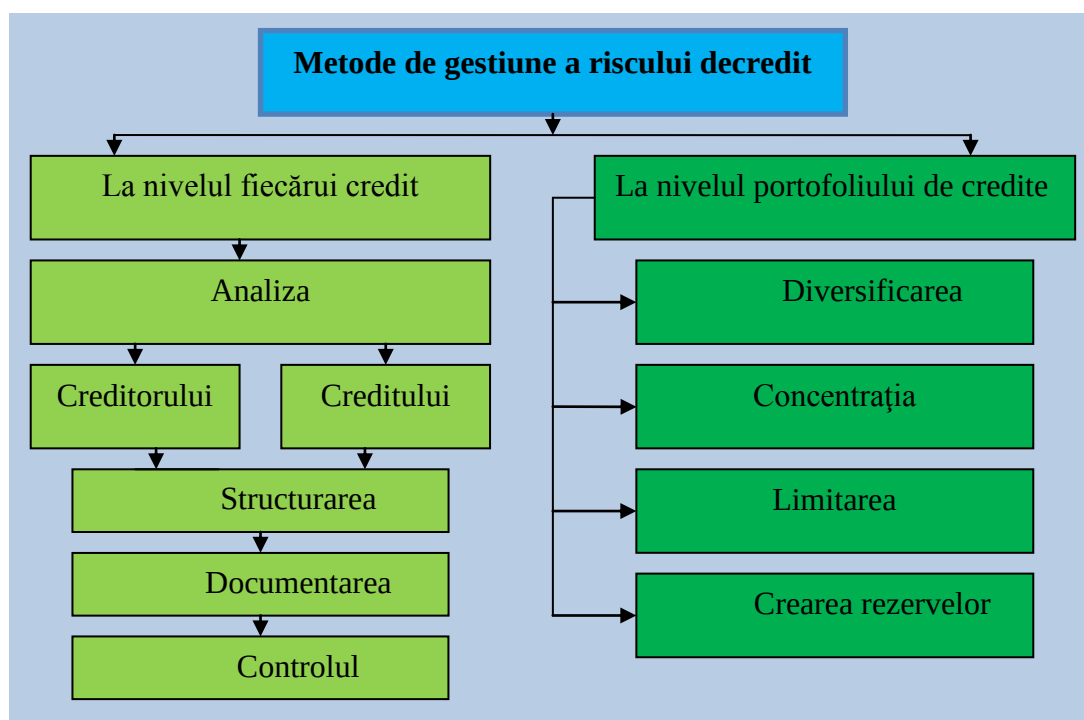

Figura 2.2. Clasificarea metodelor de gestiune a riscului de credit.

Sursa: elaborat de către autor, în baza: [131]

Metoda diversificării constă în distribuirea portofoliului de credite între un număr mare de creditori, care se deosebesc unul de altul atât prin caracteristici de tipul mărimea capitalului și forma de proprietate, cât și prin condițiile activității cum ar fi sfera economiei, regiunea geografică etc. Actualmente există diversificare pe ramuri, geografică și de portofoliu[131]:

Diversificarea pe ramuri reprezintă distribuirea creditelor între clienții care își desfășoară activitatea în diferite ramuri ale economiei. Efectul maxim este atins în cazul selectării clienților care activează în ramurile cu faze opuse ale variației ciclului de afaceri. Dacă într-una din ramuri este ascensiune, iar în alta - recesiune, atunci reducerea profiturilor unor clienți compensează creșterea veniturilor la alți clienți.

Diversificarea geografică constă în distribuirea resurselor de credite între clienții diferitor regiuni cu un nivel diferit al economiei. Ea este posibilă doar în cazul băncilor mari cu o rețea vastă de filiale și reprezentanțe în diferite teritorii.

Diversificarea de portofoliu se manifestă prin distribuția creditelor între diferite categorii de creditori –întreprinderi mari și mijlocii, întreprinderile micului business, persoane fizice, întreprinderi și organizații de stat, gospodării casnice ș.a. Creditele în sfera micului business, deși aduc un nivel sporit de profit, adesea sunt însoțite de un nivel sporit al riscului. Pentru companiile mari riscul nu este mare, dar și venitul la fel. Băncile provinciale nu prea mari nu pot utiliza pe larg metoda diversificării portofoliului, ceea ce aduce la sporirea riscului

portofoliilor credite ale acestora. Asemenea portofolii se caracterizează printr-un nivel sporit al profitabilității comparativ cu băncile mijlocii și mari.

Metoda concentrării descrie capacitatea de concentrare a portofoliului de credite, înseamnă plasarea resurselor de credite ale băncii într-o anumită sferă sau grup de ramuri conexe, pe un teritoriu geografic sau, creditarea unei anumite categorii de clienți. Deseori băncile își concentrează portofoliile de credite în cele mai populare sectoare ale economiei, așa cum sunt energetica, industria petrolieră și a gazului, investiții imobiliare. Experiența a aratat, că anume concentrarea exagerată a portofoliului de credite a devenit cauza înrăutățirii situației financiare și a falimentului multor bănci în țările dezvoltate în anii 70-80.

Limitarea ca metodă de gestiune a riscului de credit constă în stabilirea unor mărimi maximal admisibile ale creditelor acordate, ceea ce permite limitarea riscului. Datorită limitării băncile reușesc să evite pierderile critice survenite în urma concentrării negândite, și de asemenea să diversifice portofoliul de credite asigurând un profit stabil. Limitele sunt exprimate atât în valori absolute, cât și relative. Înainte de a defini limitele creditării trebuie de identificat sferele principale și factorii de risc. Pentru diferite bănci, diferite țări și regiuni sferele-cheie ale riscului se vor deosebi.

Crearea rezervelor pentru compensarea pierderilor din operațiunile de credit ale băncilor comerciale presupune acumularea unei părți din resurse într-un cont special pentru compensarea creditelor nerambursate. Formarea rezervelor este una din metodele diminuării riscului la nivelul băncii. În același timp, rezervele la operațiunile de credit sporesc siguranța și stabilitatea sistemului bancar în întregime.

Procesul formării rezervelor începe cu evaluarea calității portofoliului de credite a băncii și anume clasificarea creditelor și determinarea mărimii rezervei speciale. Conform standardelor internaționale rezervele trebuie să fie formate din contul profitului după impozitare, dar totodată apare riscul ca băncile încercând să evite plata impozitelor în buget, conștient diminuează calitatea portofoliului de credite și sporesc acumulările de rezerve.

În afară de rezerva specială băncile creează rezerva comună, sursa de formare a căreia este profitul net. Crearea și utilizarea rezervei comune este reglementată de legislația în vigoare a fiecărei țări. În linii generale mijloacele rezervei comune sunt utilizate pentru acoperirea cheltuielilor apărute din vina băncii, pentru compensarea cheltuielilor de judecată, acoperirea pierderilor, dacă mijloacele rezervei speciale sunt insuficiente. Procesul de evaluarea a riscului de credite parcurge următoarele etape:

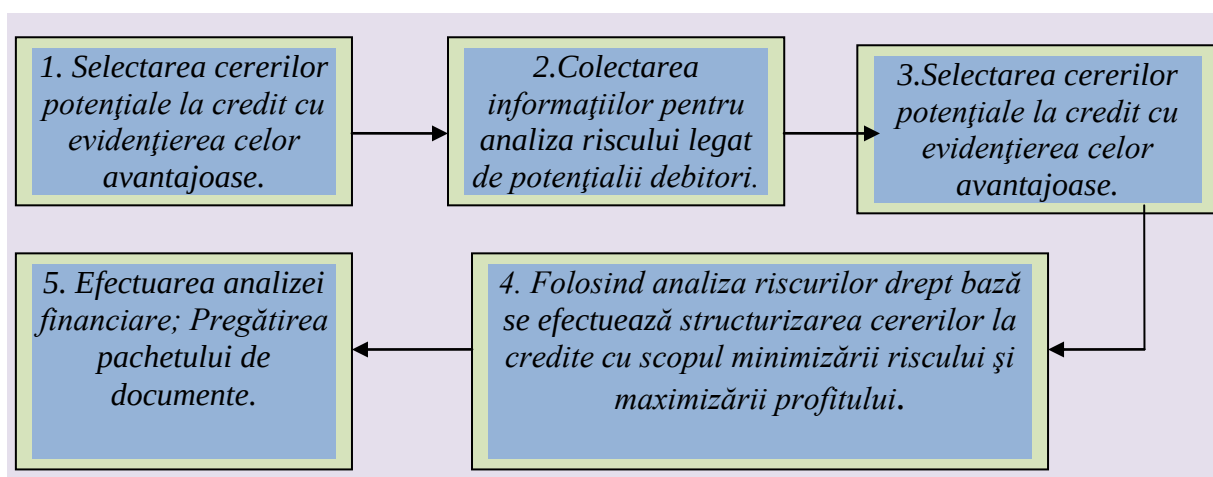

Figura 2.3. Etapele procesului de evaluare a riscului de credite

Sursa: elaborat de către autor în baza: [131].

Metodele de evaluare sunt diferite atât pentru diverse tipuri de credite, cât și pe grupe de clienți. Însă sunt sisteme de evaluare unice pentru clienți corporativi și pentru persoane fizice. Aceste sisteme sunt diferite datorită tipului de informație cu care operează banca în procesul de cuantificare a riscului.

Evaluarea influenței riscului de credit asupra profitabilității portofoliului de credite are loc prin intermediul utilizării sistemului de coeficienți. Principalul coeficient integral care definește profitabilitatea portofoliului de credite în planul eficienței activității, îl constituie marja procentuală netă, cu implicarea riscului de credit – care reprezintă raportul dintre venitul procentual net modificat cu mărimea pierderilor la credite și mărimea portofoliului de credite.

Acest coeficient poate fi utilizat pentru evaluarea rezultatelor sistemului de gestiune a riscului de credit în bancă inclunzând atât pierderile, cauzate de riscul de credit, cât și veniturile, primite în rezultatul acceptării riscului. La rândul său, marja procentuală netă, modificată cu riscul de credit, se calculează conform unui sistem de indicatori¹, fiecare din ei caracterizând o parte a gestiunii riscului de credit. În continuare vom face o trecere selectivă în revistă a celor mai importanți indicatori care definesc profitabilității portofoliului de credite: [138]

$$\text{Marja procentuală netă, inclusiv riscul de credit} = \frac{\text{Venit din dobânzi} - \text{Pierderi la credite}}{\text{Portofoliu de credite}} \quad (2.1)$$

Coeficientul pierderilor la credite, care reflectă decontarea din bilanț a creditelor nerambursabile și cheltuielilor în legătură cu existența unei părți nefuncționabile în portofoliul de credite, se determină prin intermediul altor coeficienți.

¹ La o analiză generală a activității băncii, des se utilizează o altă modificare a indicatorului dat: Marja procentuală netă = (Venituri din dobânzi – Cheltuieli cu dobânzi + Soldul altor venituri și cheltuieli – Rezerve) / (Suma medie a activelor profitabile).

$$\text{Ponderea creditelor expirate în suma totală de credite acordate} = \frac{\text{Credite expirate}}{\text{Portofoliu de credite}} \quad (2.2)$$

Acest coeficient de evidență a riscului de credit poate fi utilizat la evaluarea eficienței politicii de credite a băncii comerciale, la evaluarea mărimii minime al fondului de rezervă de credit al băncii (din punct de vedere al managementului interbancar).

Cu toate acestea, trebuie de menționat că, în cazul creării fondului de rezervă suplimentar al băncii pentru nerambursarea creditelor, resursele date trebuie investite în active mai sigure și mai ușor realizabile, ceea ce de asemenea presupune evidența acestui factor la elaborarea și realizarea politicii de credite a băncii, în care trebuie reflectată ordinea creării și gestiunii cu aceste active.

Creșterea investițiilor de credite înseamnă majorarea riscului de credit și necesită optimizarea fondului de rezervă a băncii în scopul compensării pierderilor posibile la credite. Analiza lui, ce caracterizează dinamica portofoliului de credite, permite de a efectua o prognoză a necesității totale de rezervă pentru creditele nerambursate și de a modifica coeficientul asigurării contra riscului de credit.

$$\text{Coeficientul rentabilității pierdute la credite} = \frac{\text{Dobânzi neachitate}}{\text{Procente primite}} \quad (2.3)$$

În cadrul măsurării indicatorului de mai sus, trebuie luate în considerare dobânzile, ce nu au fost primite de bancă în urma apariției îndatorării expirate, prolongarea și decontarea creditelor nerambursabile din bilanț. Deși BNM a elaborat un sistem de condiții obligatorii privind crearea provizioanelor în cazul pierderilor la credite, băncile trebuie să efectueze o analiză sinestătătoare a datelor primite, pentru a lua măsuri necesare de gestiune a portofoliului de credite.

Banca comercială poate adopta o serie de strategii privind evaluarea riscului de credit care vor permite micșorarea pierderilor și reducerea cheltuielilor creditării, deoarece acordarea de împrumuturi solicitanților este menită să aducă profit băncii, dar nu cheltuieli suplimentare sau pierderi.

Un rol important în evaluarea riscului îl ocupă monitoring-ul. Banca urmărește activitatea debitorului său pe toată perioada de creditare pentru a se convinge de solvabilitatea acestuia și pentru a verifica dacă se îndeplinesc cu exactitate condițiile stipulate în contractul de credit. Monitorizarea creditului este necesară pentru a depista anticipat neregularitățile care pot apărea la debitor, neregularități care ar putea duce la incapacitatea acestuia de a restitui, parțial sau total, împrumutul. Supravegherea creditului este foarte importantă în momentul când acesta

nu a fost rambursat la scadență sau când s-au depistat unele încălcări a contractului încheiat cu banca.

În baza rapoartelor financiare, bilanțului contabil, lucrătorii responsabili ai băncii efectuează procedura monitorizării privind: utilizarea creditului pe destinație, starea economico-financiară a debitorului, activitatea clientului, garanțiile acordate, îndeplinirea de către debitor a obligațiilor asumate în contract.

Scopul monitoring-ului este evaluarea posibilității curente privind rambursarea la termen a creditului și a dobânzii aferente, precum, și anticiparea unor riscuri care pot apărea. Creditele la care apare problema nerambursării se numesc credite problematice. Dacă banca adoptă o strategie eficientă de evaluare a riscului de credite, sau a oricărui altui risc, apariția creditelor problematice nu va lua prin surprindere banca, aceasta fiind pregătită pentru oricărei situații dificile.

În concluzie, deoarece riscul de credite este o sursă de cheltuieli neprevăzute, gestiunea lui adecvată pentru stabilizarea veniturilor în timp are rolul unui amortizator de șoc. Toate băncile și instituțiile financiare trebuie să-și îmbunătățească practica gestiunii riscurilor bancare pentru a-și putea gestiona cu succes diferite game de produse. Micșorarea riscului de credite și menținerea unui raport optim între profitabilitate și lichiditate poate fi realizată pe calea micșorării ratei dobânzii, chiar dacă banca în acest mod va pierde o parte din profit. Rezultatele primite corespund practicii reale a băncilor: băncile mari și solide care lucrează cu clienți siguri se caracterizează prin rate ale dobânzii relativ joase respectiv riscul de credit va fi mai redus.

2.2. Analiza structurală a calității portofoliului de credite în sectorul bancar al Republicii Moldova și estimarea portofoliului de credite după risc și profitabilitate.

Obiectivele de bază ale sistemului bancar sunt: redistribuirea resurselor financiare de la agenții economici financiar-excedentari la cei financiar-deficitari; asigurarea clienților cu lichidități pentru efectuarea plăților. După criza financiară din Rusia din anul 1998, sistemul bancar din Moldova a fost impus să se adapteze noilor condiții. Politica ce presupunea asigurarea stabilității financiare a sectorului bancar din punct de vedere al securității statului, a inclus următoarele direcții [22; 23; 81; 82; 132]:

- realizarea măsurilor anticriză, ale căror obiective principale au fost susținerea lichidității sistemului bancar, restabilirea rolului acestuia în procesul de creditare a sectorului real al economiei, perfecționarea sistemului de supraveghere bancară și aducerea lui în concordanță cu acordul de la Basel, restabilirea încrederii populației față de sectorul bancar;

- restructurarea și mobilizarea sistemului bancar în scopul depistării băncilor „problematică” și lichidarea băncilor neviabile pe calea inițierii procedurii de faliment, stimularea proceselor de fuziune și absorbție a instituțiilor financiare creditare;

- recapitalizarea, scopul căreia ar fi constat în restabilirea funcției de bază a sistemului bancar - cea de intermediar financiar.

Actuala etapă pe care o parcurge economia națională a RM are un caracter complex, implicând reconsiderarea întregului sistem economic, cât și a părților sale componente. Având în vedere, că economia de piață presupune, în mod implicit, existența economiei bănești, acțiunea categoriilor valorice, un rol important trebuie acordat sistemului de creditare analizând un șir de indicatori.

Analiza sectorului bancar implică un analiza capitalului normativ total:

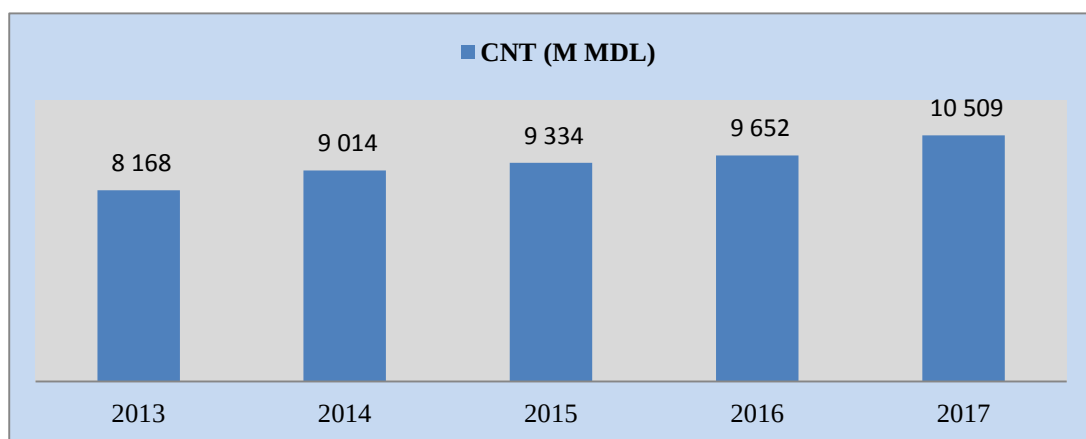

Figura 2.4. Capitalul normativ total al sectorului bancar în evoluție.

Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNM.

Din figura 2.4 se observă că în anii 2013 – 2017 în sectorul bancar al R.M. capitalul normativ total (CNT-ul) înregistrează o evoluție crescătoare variind de la 8 168 M MDL în 2013 la 10 509 M MDL în 2017. În 2017 top 3 bănci care au înregistrat cel mai mare CNT au fost: BC „Moldova–Agroindbank” SA cu o valoare de 2948,7 MDL, BC „Moldindconbank” SA cu o valoare de 1 685,6 M MDL și BC „VICTORIABANK” SA cu o valoare de 1 366.8 M MDL.

Un alt indicator care permite analiza sistemului de creditare bancară este suficiența capitalului ponderat la risc (fig. 2.5).

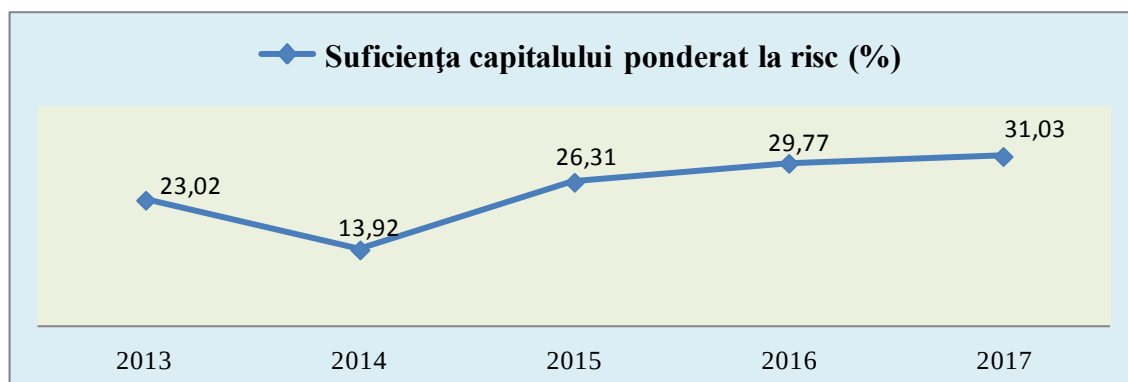

Figura 2.5. Suficiența capitalului ponderat la risc al sectorului bancar în evoluție
Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM.

Acest indicator este reglementat de BNM, iar băncile comerciale trebuie să-l respecte și să nu înregistreze valori mai mici decât limita impusă de 16%. În figura de mai sus, vedem, ca acest indicator înregistrează o evoluție crescătoare de la 23% în 2013 la 31% în 2017, excepție făcând anul 2014, unde media sectorului bancar s-a situat sub limita impusă. Aceasta se datorează faptului, ca în 2014 două bănci erau în dificultate financiară și nu respectau limitele impuse.

Aceste bănci sunt: Banca de Economii SA care a înregistrat un nivel al suficienței capitalului ponderat la risc în valoare de 3,3% și BC „BANCA SOCIALA” SA care a înregistrat o valoare de 3,07%. În 2017 cel mai mare nivel al acestui indicator a fost înregistrat la BCR Chisinau SA – 98%, BC „EuroCreditBank” SA – 64,8%, și BC „COMERTBANK” SA – 52.8%. Cel mai mic nivel a fost înregistrat la BC „FinComBank” SA – 24,7%, cu toate că acesta mult peste limita impusă de BNM.

Din spectrul de indicatori care caracterizează sistemul de creditare din sectorul bancar al RM face parte și coeficientul care arată raportul dintre datoriile totale față de capitalul total al băncii (fi. 2.6).

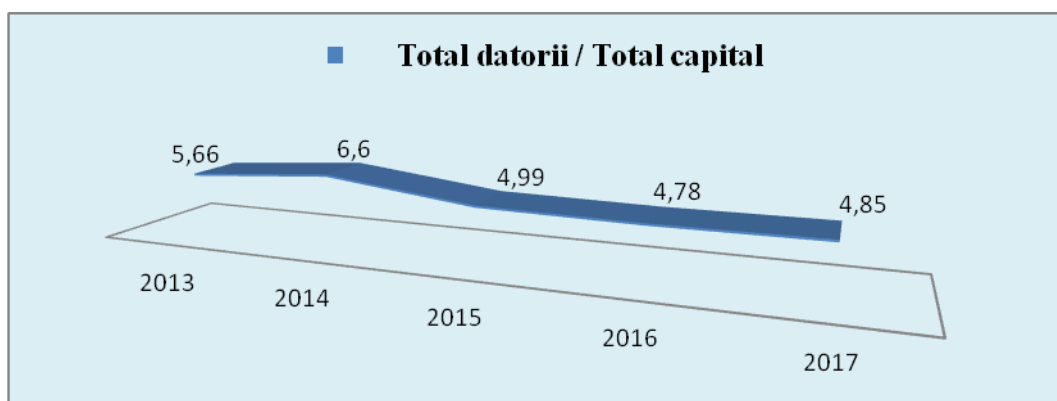

Figura 2.6. Indicatorul Total datorii raportat la capitalul total al sectorului bancar în evoluție
Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM

Astfel în figura de mai sus putem releva o descreștere a acestui indicator, ceea ce reprezintă un grad mai înalt al capitalizării sectorului bancar de-a lungul anilor, precum un nivel mai mare al acestui indicator reprezintă un grad de îndatorare mai mare. În 2017 cel mai mare grad de îndatorare a fost înregistrat la următoarele bănci: BC „Moldindconbank” SA – 6,21%, BC „MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale” SA – 5,68% și BC „ProCredit Bank” SA – 5,66%.

Printre indicatori ce atestă starea sistemului de creditare este și cel ce arată ponderea activelor generate de dobândă (fig. 2.7).

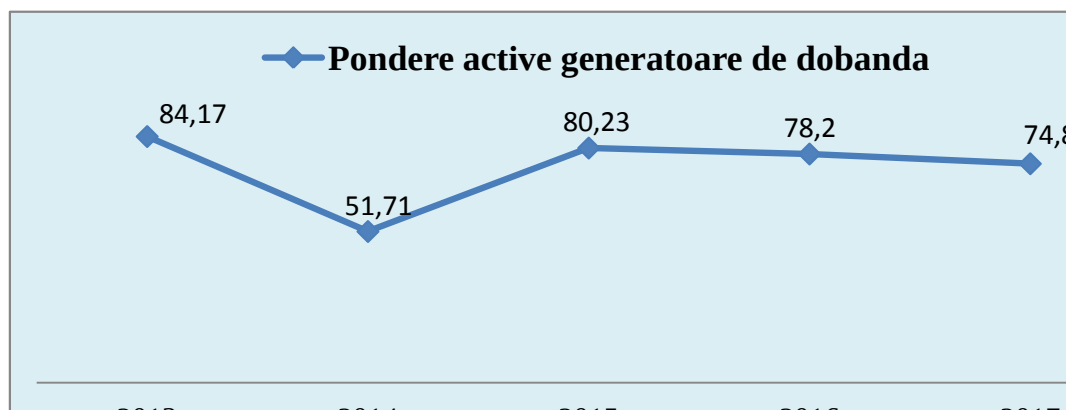

Figura 2.7. Ponderea activelor generate de dobândă în total active

Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNM

În figura de mai sus se observă o dinamică descrescătoare al activelor generate de dobândă astfel încât în 2013 valoarea acestui indicator era 84,17% iar în anul 2017 a scăzut până la 74,87%, fapt ce se datorează descreșterii ca portofoliului de credite. Valoarea acestui indicator a fost distorsionată de băncile care au întâmpinat dificultăți financiare și care actualmente nu mai operează pe piața bancară, printre aceste fiind:

- BC Banca de Economii SA, a înregistrat o valoare de 7,35% a acestui indicator;
- BC „Banca Sociala” SA de 6,61%;
- BC „UNIBANK” SA de 32,48%.

În anul 2017 băncile care înregistrează cel mai mare nivel al acestui indicator sunt: BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” SA – 87,45%, BC „BCR Chisinau” SA -85,65% și BC „COMERTBANK” SA – 82,07%.

În linii generale volumul total al portofoliului de credite al sectorului bancar din RM a fost într-o evoluție descendentă variind de la 42 171 M MDL în 2013 la 33 473 M MDL în 2017 (fig. 2.8).

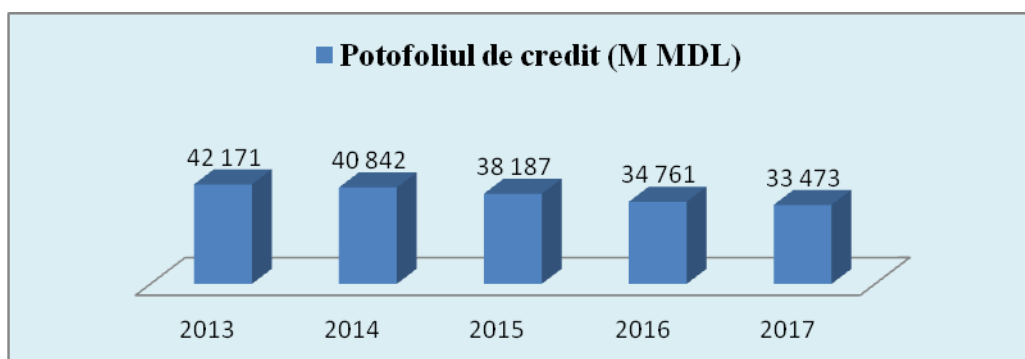

Figura 2.8. Total potofoliu de credite al sectorului bancar în evoluție
Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNM

Din figura 2.9 de mai jos de observă ca 78% portofoliu de credite a fost concentrat pe 4 bănci, și anume: BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” SA, BC „Moldindconbank” SA, BC „MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale” SA și B.C. „VICTORIABANK” SA.

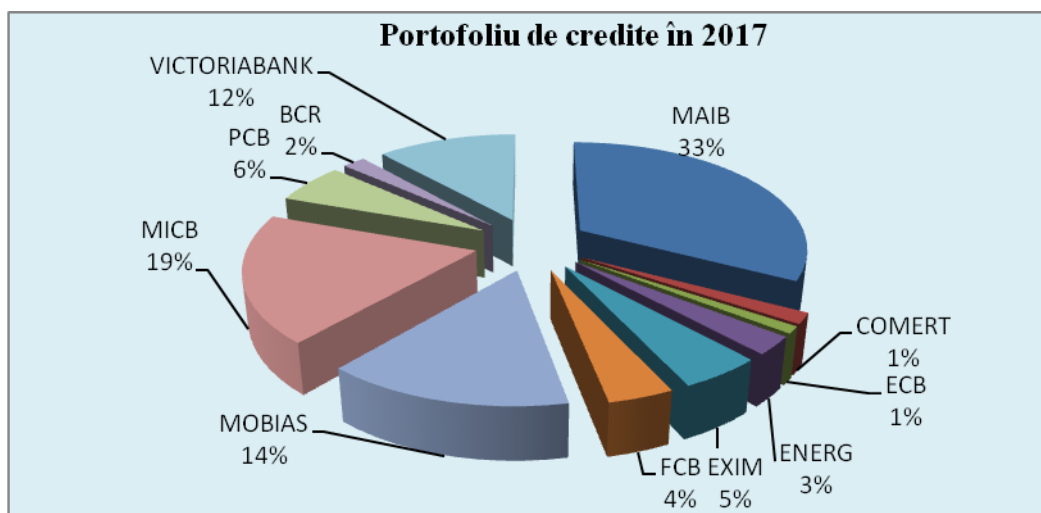

Figura 2.9. Total potofoliu de credite pe băncile comerciale în 2017
Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNM

Figura 2.10. atestă că portofoliul sectorului bancar este diversificat, cea mai mare pondere este deținută de credite acordate comerțului 29%, credite de consum -12%, creditele acordate industriei alimentare -11%.

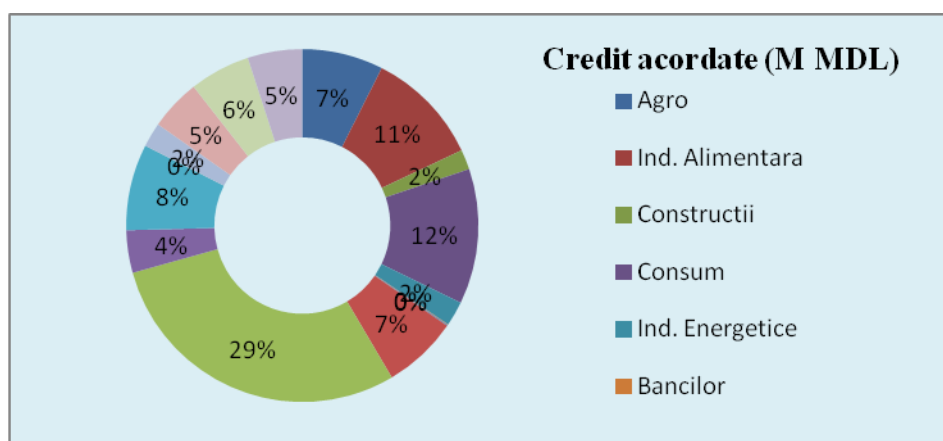

Figura 2.10. Portofoliul de credit pe ramuri în 2017

Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNM

Privind indicatorii de eficiență (rentabilitate) acestea au avut o evoluție pozitivă crescătoare (fig. 2.11).

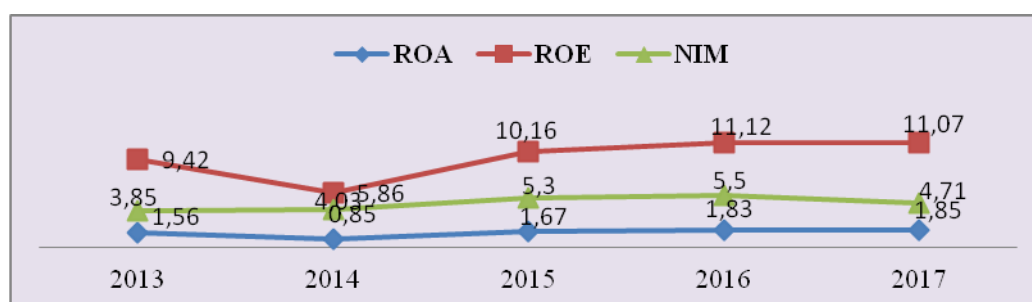

Figura 2.11. Evoluția indicatorilor ROA, ROE și NIM.

Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNM

Nivelul ROE a înregistrat o creștere în perioada analizată, de la 9,42% în anul 2013 la 11,07% în anul 2017, cu toate că în perioada 2013 – 2017 a avut loc o serie de distorsiuni financiare în sectorul bancar din RM, ca urmare a acestor evenimente

Sectorul bancar al RM se află într-o etapă de recuperare după criza din 2014 care a scos în evidență problemele sistemice: transparența insuficientă a acționarilor și beneficiarilor efectivi, proceduri vagi de oferire a creditelor, management slab, proceduri de control și audit interne slabe, etc. Oferirea de garanții guvernamentale a făcut posibilă la prima etapă ”creditarea de urgență” a celor trei bănci de către BNM, iar la etapa a doua – distragerea din rezervele BNM a valutei străine, care ulterior a fost scoasă din țară.

Ca urmare a acestei crize cele 3 bănci nu și-au continuat activitatea și au fost declarate în faliment ca rezultat al nerespectării reglementărilor BNM, deasemenea activitatea de creditare a sectorului bancar a fost redusă de la 40.842 mln. MDL în 2014 la 33.473 mln. MDL în anul 2017, drept urmare lichiditatea pe termen scurt a crescut de la 33,76% în 2013 la 55,48% în 2017. După criza anului 2014, BNM a reușit stoparea procesului de formare a creditelor noi

dubioase și compromise, însă soluționarea celor existente este dificilă precum nivelul acestui indicator s-a redus de la 11,7% în 2014 la 10% în 2015. Portofoliul de credite s-a deteriorat începând cu anul 2016, astfel încât, în 2017 nivelul lichidității a atins o valoare de 18,4%.

Republica Moldova acceptând condițiile economiei de piață, a presupus dezvoltarea unei infrastructuri economice adecvate, printre care a instituțiilor bancare și în paralel a mecanismelor supravegherii sectorului bancar național. În acest sens, în elaborarea reglementărilor funcționării sectorului bancar al RM s-a urmărit alinierea acestora la standardele internaționale bazate pe principiile stabilite de Comitetul de la Basel privind supravegherea bancară, corespunzător specificului și cadrului economico-financiar caracteristic Republicii Moldova [88].

Având în vedere specificul activității bancare, care implică existența unei autorități competente cu reglementarea, autorizarea și supravegherea prudențială a acestui tip de instituții care poate atrage riscuri considerabile pentru o sferă mult mai largă de persoane decât în cazul celorlalte tipuri de societăți comerciale, apare firească marcarea unui rol important al Băncii Naționale a Moldovei în exercitarea procedurilor sus-menționate.

Astfel, conform art 4 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.1995, obiectivul fundamental al Băncii Naționale este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională promovează și menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și sprijină politica economică generală a statului [97].

De altfel, după cum afirmă unii cercetători din Republica Moldova, Margarint E., procesul de supraveghere bancară include un șir de proceduri, precum: on-site (la fața locului); off-site (la distanță), ulterior urmând redresarea/rezoluția băncilor [106]. Procesul de supraveghere, de monitorizare a stabilității financiare și cel de rezoluție, efectuat de către Banca Națională a Moldovei, nu a fost evitat de anumite imperfecțiuni.

Având în vedere experiența țărilor din Uniunea Europeană, care rezultă din recomandările Comitetului Basel, funcțiile de supraveghere, monitorizare a stabilității financiare și rezoluție trebuie să fie separate și independente. Astfel, în contextul aspirației de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană, Banca Națională a întreprins măsuri de separare a acestor funcții și subordonarea acestor la trei departamente/direcții și la trei viceguvernatori diferiți, în vederea evitării conflictelor de interese.

Astfel, a fost stabilit că în baza analizei legislației în domeniu, Banca Națională este unica instituție care efectuează licențierea, supravegherea și reglementarea activității instituțiilor financiare. În acest scop Banca Națională este împuternicită [97; 98; 100; 102]:

– să emită actele normative necesare și să ia măsurile convenite pentru a-și exercita împuternicirile și atribuțiile ce decurg din prezenta lege, prin acordarea de licențe instituțiilor

financiare și elaborarea de standarde de supraveghere a acestora să stabilească modul de aplicare a actelor normative și măsurilor menționate;

– să efectueze, prin intermediul funcționarilor săi, sau altor specialiști calificați antrenați în acest scop, controale asupra tuturor instituțiilor financiare, precum și să examineze registrele, documentele și conturile acestora, condițiile în care își desfășoară activitatea, și respectarea de către aceste instituții a legislației etc.

BNM impune sectorului bancar un șir de limite de reglementare ce trebuie respectate, printre care:

Expunerea netă asumată de bancă față de o persoană sau un grup de persoane aflate în legătură nu trebuie să depășească 15% din capitalul normativ total al băncii.

În decursul anilor 2013-2015 nici o bancă din sectorul bancar nu a înregistrat valori la acest indicator. În anii 2016-2017 bancile au respectat aceasta limită impusă, cu excepția BC „VICTORIABANK” SA, care în anul 2016 a înregistrat o valoare a acestui indicator de 32,6% și în 2017 valoarea acestuia diminuindu-se până la 26,1%. Valorile înregistrate sunt mult peste limita impusă de BNM. Băncile care nu sunt prezente în acest grafic nu înregistrează valori la acest indicator.

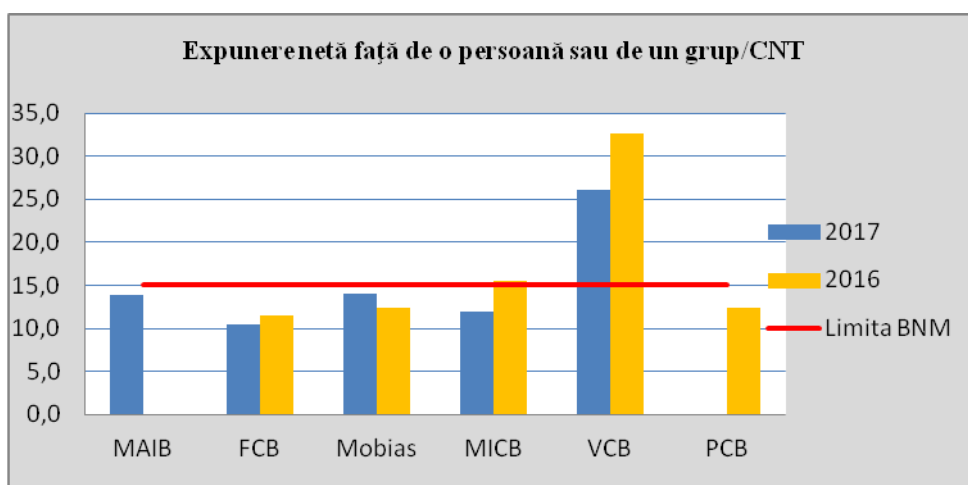

Figura 2.12. Evoluția expunerii nete față de o persoană sau un grup/CNT

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM

Suma datoriilor nete la creditele acordate la zece persoane, inclusiv la grupurile persoanelor aflate în legătură, care constituie după mărime primele datorii nete la credit minus reducerile pentru pierderi la credite și provizioanele la angajamentele condiționale respective nu trebuie să depășească 30% din suma portofoliului total al creditelor băncii și angajamentelor condiționale la zece persoane, inclusiv la grupurile persoanelor aflate în legătură, care constituie după mărime primele datorii nete la credit minus provizioanele la angajamentele condiționale respective.

Valoarea acestui indicator este aproximativ statică de-a lungul anilor, cu excepția anului 2014, în care cele două din cele trei bănci problematice nu au respectat această limită impusă, respectiv: Banca de Economii SA – 39,7%, BC „BANCA SOCIALA” SA - 1216,1%. În anul 2017 băncile care au înregistrat cele mai mari valori ale acestui indicator au fost: BC BCR Chisinau SA - 29,9%, BC „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” SA – 29,3% și BC „VICTORIABANK” SA - 27,5%.

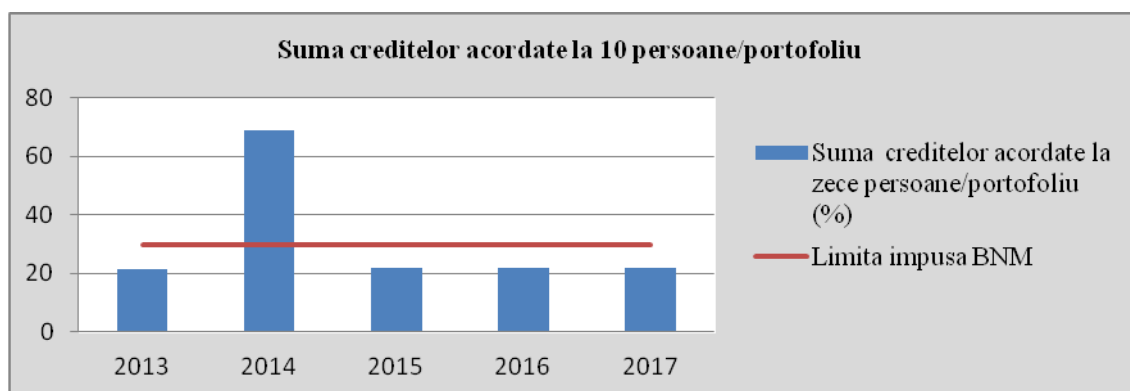

Figura 2.13. Evoluția sumelor datoriiilor nete la creditele acordate la zece persoane minus pierderi la credite / portofoliu total

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM

Din figura 2.14 observăm că în perioada analizată, sectorului bancar a înregistrat o evoluție descrescătoare al acestui indicator de la 1,06% în 2013 la 0,33% în 2017. În toți anii se respectă limita expunerilor mari impusă de BNM. În anul 2014 valoarea acestui indicator a fost distorsionată de valorile înregistrate la cele trei bănci problematice. Astfel, BC „BANCA SOCIALA” SA a înregistrat valori de 40,71% a acestui indicator, BC „Banca de Economii” SA a înregistrat o valoare de 32,15% și BC „UNIBANK” SA – 5,94%. În anul 2017 băncile care au atins cel mai mare nivel al acestui indicator au fost: BC „Moldindconbank” SA – 0,76%, BC „VICTORIABANK” SA – 0,71% și BC „MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale” SA – 0,35%.

Suma tuturor expunerilor „mari” nu trebuie să depășească mai mult de cinci ori CNT.

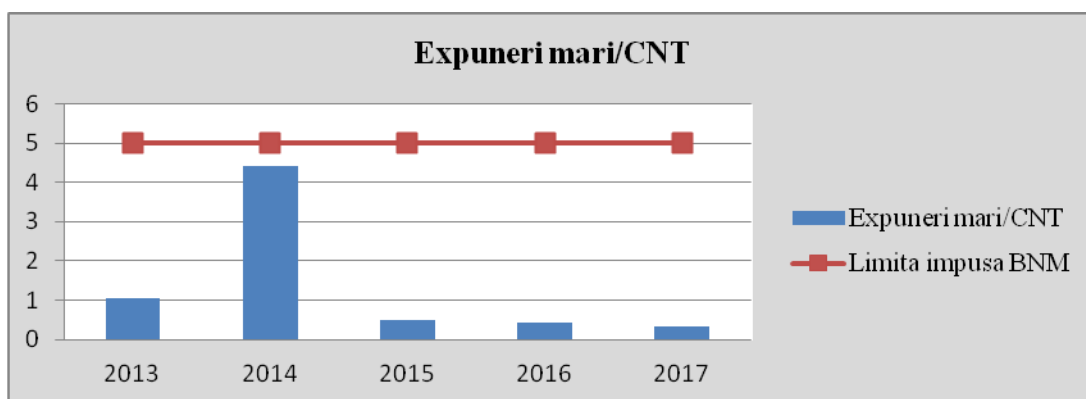

Figura 2.14. Evoluția expunerii mari-CNT în sectorul bancar

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM

- suma totală a *expunerilor nete ale băncii în lei moldovenești atașate la cursul valutei străine față de persoanele fizice*, inclusiv cele care practică activitatea de întreprinzător sau alt tip de activitate, nu trebuie să depășească *30% din CNT*, dintre care suma totală a expunerilor nete, altele decât cele *ipotecare*, nu trebuie să depășească *10% din CNT* [116; 121].

- suma agregată a datoriilor nete la *creditele acordate* și contractate cu banca de către *acționarii* care dețin, direct sau indirect, ori controlează mai puțin de 1% din capitalul social al băncii, inclusiv persoanele afiliate acestora, nu trebuie să depășească *20% din mărimea capitalul de gradul I* al acestei bănci [116; 121].

Evoluția acestuia poate fi relevată din figura 2.15.

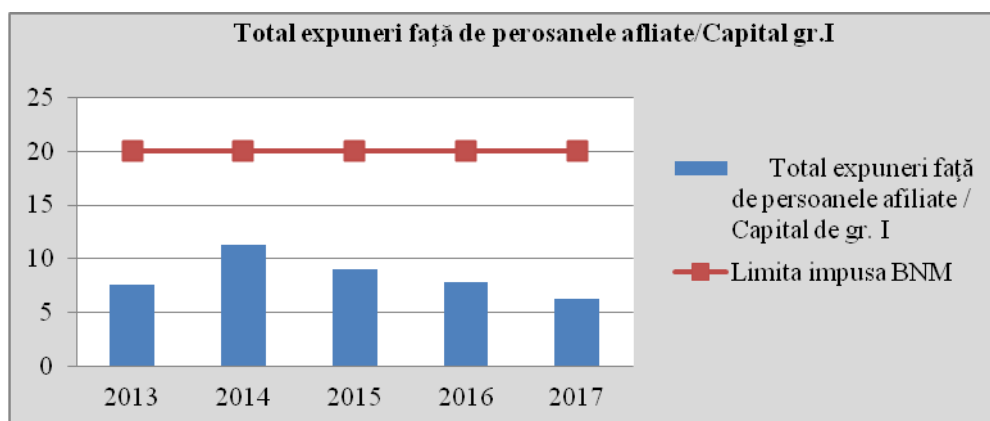

Figura 2.15. Evoluția totală a expunerii față de persoanele afiliate/ Capital de gradul I

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM

Băncile din sectorul bancar respectă această limită de-a lungul anilor, nivelul acestui indicator înregistrând o dinamică descendentă la 11,28% în 2014 spre 6,28% în 2017. Băncile care au înregistrat cele mai mari valori au fost: BC „ENERGBANK” SA – 13,9%, BC „Moldindconbank” SA- 9,01% și BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” SA - 8,98%.

Pentru a diminua expunerea la risc a băncilor comerciale, în sistemul bancar al R.M. se estimează un șir de indicatori ce permit urmărirea riscului de credit, printre acestea fiind:

1. *K1 - credite expirate/portofoliul de credite (fig. 2.16.):*

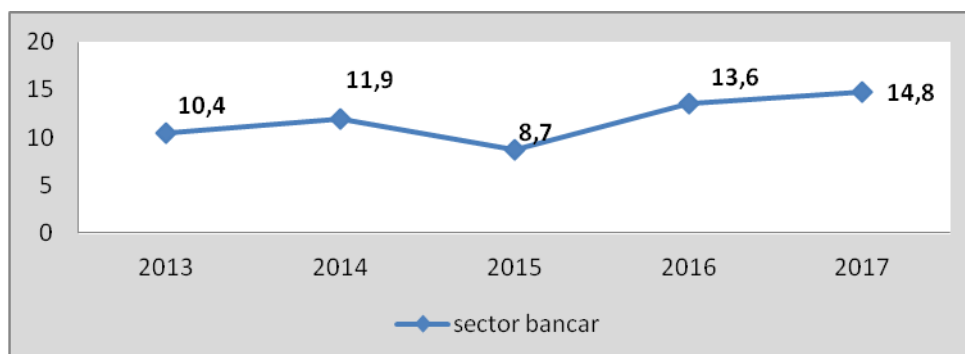

Figura. 2.16. Credite expirate/portofoliul de credite

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM

Se observă că acest indicator în perioada analizată a înregistrat o creștere de la 10,4 în anul 2013 pînă la 14,8 în 2017, ceea ce se datorează faptului, că mărimea creditelor expirate a crescut cu un ritm mai mare decât a crescut portofoliul de credite. Băncile care au înregistrat cel mai mare nivel în anul 2017 al acestui indicator au fost: B.C. „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” S.A. – 43%, B.C. „VICTORIABANK” S.A. – 26%, B.C. „ENERGBANK” S.A. – 12,5%. Băncile care au înregistrat cel mai mic nivel al acestui indicator au fost: B.C. „FinComBank” S.A. – 1,9%, B.C. „MOBIASBANCA Groupe Societe Generale” S.A. – 3,0%, B.C. „COMERTBANK” S.A. – 3,7%.

2. $K2 = \text{provizioane pentru pierderi la credite} / \text{Total Activ}$, fig. 2.17

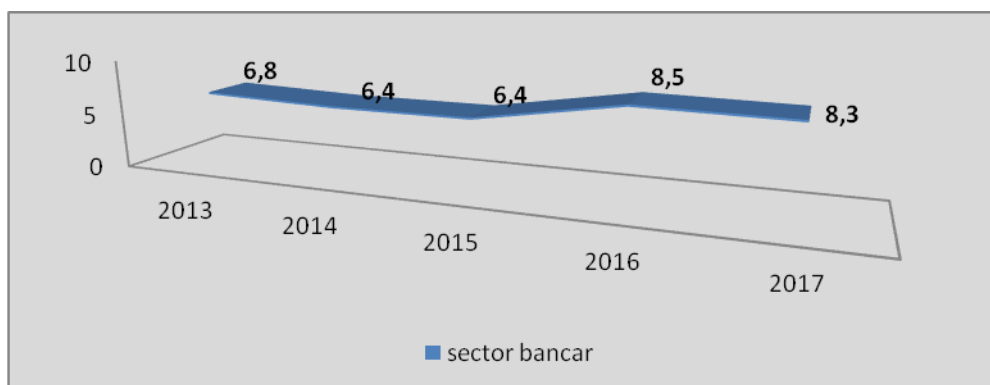

Figura. 2.17. Provizioane pentru pierderi la credite/Total Activ.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM

Acest indicator a înregistrat o dinamică crescătoare, astfel încât, în anul 2013 acest indicator a atins o valoare de 6,8 și în anul 2017 a crescut pînă la 8,3. Aceasta se datorează faptului că, băncile din sectorul bancar au înregistrat mai multe provizioane pentru pierderi la credite decât în anii precedenți.

3. $K3 = \text{credite performante} / \text{portofoliul de credite}$

4. $K4 = \text{credite neperformante} / \text{portofoliul de credit}$, fig. 2.18.

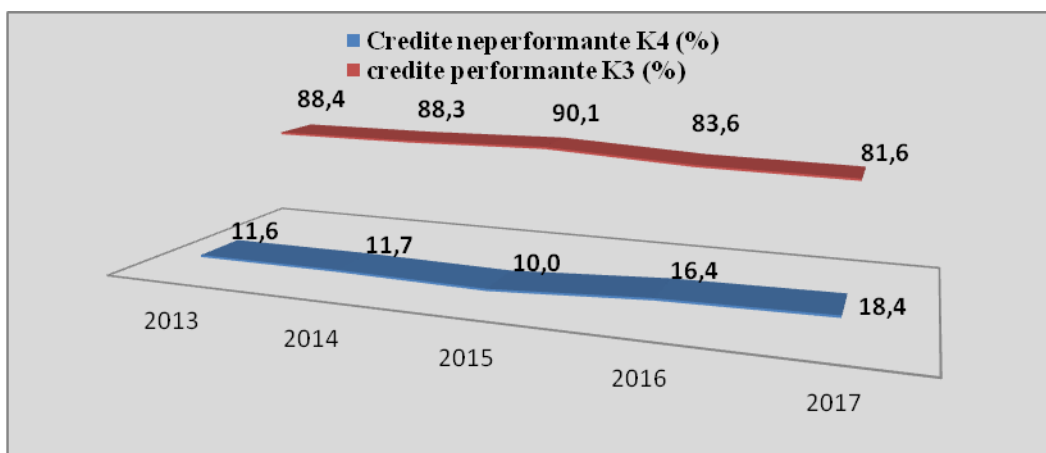

Figura 2.18. Evoluția calității portofoliului de credite al sectorului bancar

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNM

Din figura 2.18 putem releva că calitatea portofoliului de credite al sectorului bancar a înrăutățit, în 2013 rata creditelor neperformante în total portofoliu constituind 11,6%, iar în 2017 a atins nivelul de 18,4%. Această creștere este datorată faptului că la următoarele bănci s-a înrăutățit portofoliul de credit considerabil, și anume: BC „Moldindconbank” SA acest indicator a crescut de la 16% în 2016 la 29,4% în 2017, B.C. „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” SA nivelul acestui indicator a crescut de la 28,9% în 2016 la 34,05% și la BC „COMERTBANK” SA nivelul acestui indicator a crescut de la 16,1% în 2016 la 20,26% în 2017.

Băncile care au cel mai neperformant portofoliu de credite au fost: BC „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” SA – 34%, BC „VICTORIABANK” SA – 33% și BC „Moldindconbank” SA – 29,4%. Băncile care au avut cel mai calitativ portofoliu de credite sunt: BC „FinComBank” SA – 4,02%, BC „MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale” SA – 7,4% și BC „EuroCreditBank” SA – 8,82%.

5. $K5 = \text{credite neperformante} / \text{CNT}$

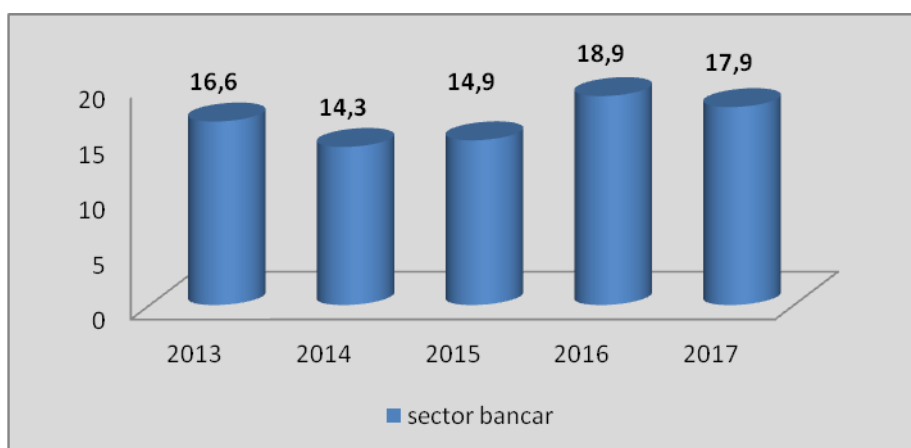

Figura 2.19. Credite neperformante raportate la CNT

Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNM

Din figura de mai sus observăm creșterea acestui indicator, astfel încât în anul 2013 acesta atingând nivelul de puncte 16,6 și în anul 2017 a crescut până la 17,9 puncte. Băncile care au înregistrat cel mai înalt nivel al acestui indicator au fost: BC „Moldindconbank” S.A. – 46,6%, B.C. „COMERTBANK” S.A. – 18,8%, BC „MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale” S.A.- 18,7%. Cele mai mic nivel înregistrează BCR Chisinau S.A. -3,8%. Aceasta se datorează faptului că creditele neperformante au crescut într-o măsură mai mare decât CNT.

6. $K6 = \text{credite neperformante} / \text{Total Activ}$, fig 2.20.

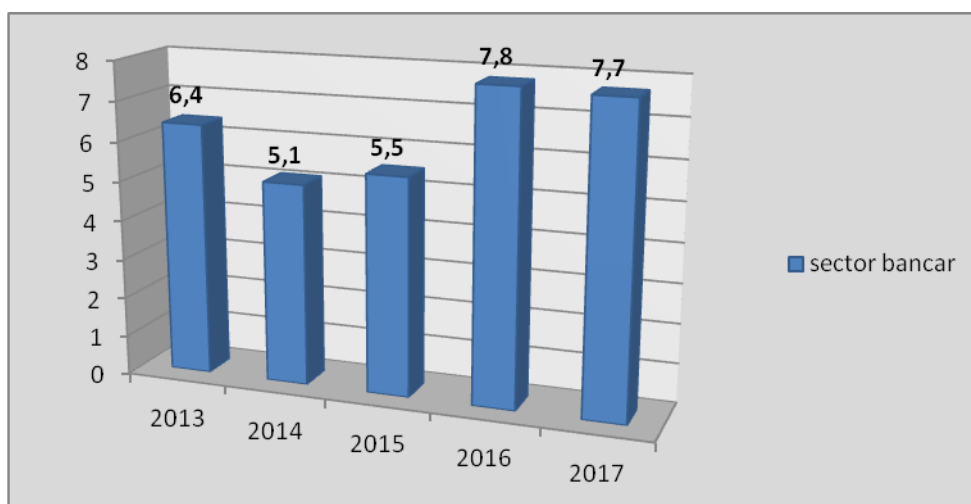

Figura 2.20. Credite neperformante raportate la total active
Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNM

Din figura 2.20 putem observa o evoluție ascendentă a acestui indicator, astfel încât în anul 2013 acesta o valoare de 6,4 și în anul 2017 crescând pină la 7,7. Aceasta s-a datorat faptului că, creditele neperformante au crescut într-o măsură mai mare decât activele băncii.

BNM a înăsprit considerabil supravegherea bancară și standardele de raportare, inclusiv față de creditele compromise. Totuși, o serie de probleme sistemice persistă, printre ele aceste: probleme de transparență a acționarilor și beneficiarilor efectivi, guvernanta corporativă și management ineficient, proceduri de control și audit interne slabe. Deși BNM a oprit formarea creditelor noi dubioase și compromise, totuși soluționarea celor existente este dificilă.

Intervenția BNM activitatea celor mai mari trei bănci comerciale, MAIB, MICB și VictoriaBank, care dețin circa 75% din totalul activelor din sistemul bancar, a scos în evidență o serie de probleme sistemice ale sectorului bancar. Aceste probleme au determinat politica de reglementare și supraveghere a sectorului bancar de către BNM pentru următorii 2-3 ani. Problemele în cauză pot fi grupate în 5 categorii:

- transparența acționarilor;
- riscul de credit, inclusiv creditele neperformante, expunerile ”mari” și expunerile față de persoanele afiliate;
- riscul operațional;
- guvernanta internă ineficientă;
- combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

Anume de succesul depășirii acestor vulnerabilități ale sistemului bancar depinde cât de rapid băncile vor putea reveni din criză și activa în regim normal. Privitor la transparența acționarilor, majoritatea băncilor întâmpină de mult timp probleme ce țin de structura opacă a

acționariatului, ceea ce poate afecta semnificativ guvernanta corporativă și periclita situația financiară a băncilor. În context, urmează a fi acordată mai multă atenție interacțiunii cu persoanele afiliate acționarilor și expunerilor față de persoanele afiliate băncilor, în vederea neadmiterii unei influențe negative asupra situației financiare a băncii.

În anul 2016, BNM a constatat la două cele mai mari bănci două grupuri de acționari care activau concertat și dețineau cote substanțiale fără permisiunea prealabilă scrisă a BNM. BNM a propus ca până la finele lunii iunie 2017, toate băncile să realizeze exercițiul de transparență a acționariatului.

Pentru aceasta au fost solicitate informații exhaustive referitor la reputația acționarilor, antecedentele penale, activitatea profesională, soliditatea financiară, inclusiv proveniența resurselor financiare utilizate la procurarea cotei de participare în capitalul băncii etc.

Totodată, transparentizarea sectorului bancar s-ar putea realiza prin atragerea unor investitori de calitate, cu o reputație impecabilă pe plan local și internațional, care demonstrează o soliditate financiară capabilă să asigure rezistența financiară a băncii la șocurile interne și externe și o guvernare corporativă performantă.

Pe lângă faptul că creditele neperformante constituie sursă de cheltuieli suplimentare, există alte aspecte, mai puțin vizibile, dar cu același efect negativ asupra profitabilității băncii. Printre acestea pot fi menționate:

a) deteriorarea imaginii și reputației băncii – succesul unei bănci este asigurat de încrederea care aceasta o inspiră investitorilor și clienților săi. Pe această cale, banca poate să atragă fonduri de pe piață și să-și dezvolte activitatea. Zvonurile despre gestionarea necorespunzătoare a acestor fonduri și existența unui portofoliu însemnat de credite neperformante determină clienții să-și retragă depunerile, ceea ce în final duce la incapacitate de plată și la faliment;

b) creșterea cheltuielilor administrative – un credit neperformant necesită o mare atenție din partea salariaților băncii. Astfel, băncile, în special cele mari, s-au văzut obligate să constituie departamente specializate de urmărire și recuperare a creanțelor neperformante. Practica arată că timpul consumat cu urmărirea unui credit neperformant este același cu urmărirea a zece credite curente;

c) scăderea moralului salariaților – o bancă ce devine neprofitabilă din cauza creanțelor neperformante este în imposibilitatea de a-și mai recompensa salariații, ba, mai mult, sunt situații când aceștia sunt concediați. În această situație, cei mai buni salariați „părăsesc corabia”. Banca se vede pusă în situația de a plăti pentru pregătirea altor salariați care să le ia locul sau să ofere salarii mari pentru a atrage salariați din afara băncii;

d) creșterea cheltuielilor destinate inițierii și desfășurării procedurilor judiciare pentru recuperarea creanțelor – marile bănci, pe lângă un departament juridic destul de mare, și-au creat și un corp de executori judecătorești pentru recuperarea creanțelor neperformante. Sunt și situații în care, în urma executărilor silite, se recuperează o valoare mai mică datorită faptului că prioritate au recuperarea cheltuielilor de judecată;

e) creșterea cheltuielilor datorită introducerii de noi proceduri sau reglementări - în situația existenței unui portofoliu cu nivel sporit de credite neperformante, banca comercială devine obiect al controalelor efectuate de Banca Națională, fiind necesare numeroase rapoarte și explicații date organelor de control care reprezintă cheltuieli suplimentare pentru bancă, salariații săi fiind nevoiți să lucreze pentru organele de control.

Totodată, banca este nevoită să ia măsuri prudențiale suplimentare pentru acordarea de noi credite, ceea ce poate să conducă la pierderea unor clienți nemulțumiți de întârzierile cauzate de noile măsuri care implică centralizarea competențelor.

O parte din acțiunile ce trebuie întreprinse de ofițerul de credit se referă la îndrumarea și sprijinirea împrumutatului de a lua măsuri, pentru îmbunătățirea situației sale financiare. Contabilitatea externă, condusă și organizată cu ajutorul calculatorului, asigură distribuirea zilnică a extraselor de conturi bancare ale clienților, balanța soldurilor conturilor clienților și balanța rulajelor conturilor clienților, în forma stabilită de comun acord cu Direcția Clientelă, în funcție de necesitatea de analiză, controlul și evidența acestora în materie de disponibilități și credite existente în conturile clienților, conturi pe care le au în administrare.

Elementele de analiză, care vor sta în toate cazurile la baza asumării de către bancă a unor angajamente sunt următoarele [65; 66]:

a) încadrarea în strategia generală a băncii – această strategie vizează atât menținerea pe linia politicii monetare a BNM, cât și obținerea unui profit mai mare, evitarea riscurilor, gestionarea cât mai eficientă a resurselor băncii;

b) situația concretă a fiecărui client – se vor urmări lichiditatea, solvabilitatea, responsabilitatea activității desfășurate, precum și poziția pe piață a fiecărui agent economic;

c) activitatea de asumare de angajamente și de derulare a operațiunilor de creditare, va fi treptat, pe măsura posibilităților, descentralizată în sensul aprecierii serviciilor de clientelă din punct de vedere a localizării teritoriale. În acest scop, dată fiind tendința generală de descentralizare a activității economice se vor urmări deschiderea cât mai rapidă de subdiviziuni, în toate centrele mari ale țării;

d) în toate cazurile, se va urmări corelarea directă și generală a posibilităților de refinanțare existente în momentul respectiv;

e) o atenție deosebită se va acorda categoriilor de garanții ce vor putea fi obținute în acoperirea angajamentelor asumate, în numele clienților săi, printre care, un loc deosebit trebuie să-l ocupe garanțiile materiale reale oferite de client, bazate pe propria lor activitate, precum și garanțiile bugetare;

f) se va recurge la recuperarea creanțelor deținute prin executarea garanțiilor sau acționarea în justiție, în cazul în care se constată una din următoarele situații:

- unul din documentele prezentate de către debitor s-a dovedit a fi fals;
- obiectul nu se înscrie în parametrii de eficiență economică;
- clientul nu are suficiente disponibilități în conturile sale pentru achitarea la termen și în cuantumul prevăzut a obligațiilor ce-i revin față de bancă;
- derularea operațiunilor legate de angajamentele asumate de bancă, pentru și în numele clienței, trebuie să asigure alocarea unor sume importante pentru constituirea de provizioane de risc, dacă se ține seama de gradul de incertitudine ridicat, generat de faptul că majoritatea clienților sunt noi, precum și de necesitatea acoperirii angajamentelor asumate în conformitate cu practica bancară internațională.

În concluzie, calitatea creditelor este importantă pentru bănci, operațiunea de creditare reprezentând principala operațiune bancară, iar riscul ridicat reprezintă cauza majoră de faliment, de unde apare necesitatea controlului riscului pe parcursul procesului de creditare. O importanță majoră prezintă calitatea creditului pentru stat pentru clienții băncii. Creditul trebuie rambursat, de altfel creditul costa mai mult, aplicându-se majorări de bunuri cu care sunt garantate și care pot fi sechestrate, pentru economie, în ansamblul ei, alocarea creditelor presupunând o dezvoltare economică.

Selectarea creditelor are loc în faza de acordare a acestora, reprezentând momentul în care banca își asumă riscul și îi poate influența mărimea. Prin selectare se aleg din mulțimea cererilor de credite doar acelea, care se estimează că au probabilitatea rambursării mai mare decât cea a nerambursării.

Pentru prevederea riscului trebuie să se analizeze temeinic împrumutul prin prisma cerințelor respectării raportului de credit sub diverse aspecte [112, p. 89-92]:

- umane: competență moralitate;
- economice: situația internațională, națională, cadrul profesional;
- financiare: situația financiară, îndatorarea existentă, capacitatea de rambursare;
- juridice: forma juridică, legături juridice cu alți agenți economici.

Politica de credit la nivel de bancă este guvernată de calitatea angajamentelor, care se află în strânsă legătură cu calitatea portofoliului de credite al băncii. Portofoliul de credite al băncii trebuie analizat din punct de vedere al ascensiunii, recesiunii economice, dat fiind faptul că factorul obiectiv acționează în direcția deteriorării portofoliului, situație în care clienții sunt afectați de riscul al activității băncii. Calitatea portofoliului de credite se măsoară în funcție de ponderea unei mărimi negative a creditului în total portofoliu.

Gradul de expunere la risc al portofoliului bancar reprezintă unul din aspectele riscului de credit. În general există tendința de a subaprecia gradul de risc, întrucât provizioanele care ar trebui să se constituie diminuează rentabilitatea băncii.

Băncile își măresc fondul de rezervă ori de câte ori devine evident că un credit sau un grup de credite nu pot fi recuperate, atunci când s-a produs o pierdere neprevăzută, și atunci, când crește valoarea portofoliului de credite.

Publicul nu poate fi informat asupra gradului de risc al operațiilor (de creditare) în care este implicată o bancă, dincolo de informațiile pe care aceasta trebuie să le publice și anume valoarea creditelor restante și a fondului de rezervă. De aceea, informația referitoare la o eventuală suplimentare a fondului de rezervă este foarte utilă pentru a putea aprecia global calitatea portofoliului de credite; aceasta deoarece ea exprimă punctul de vedere intern al băncii: mai multe rezerve sunt necesare doar dacă se anticipă pierderi mai mari, *ceteris paribus*.

Astfel spus, în principiu, rezerva se constituie în funcție de calitatea portofoliului de credite. Așadar, o calitate înaltă a portofoliului de credite reprezintă unul din obiectivele majore ale oricărei instituții financiare, deoarece de calitatea portofoliului de credite depinde stabilitatea băncii și realizarea nivelurilor necesare ale indicatorilor activității bancare privind solvabilitatea și lichiditatea.

2.4. Concluzii la capitolul 2

Formarea unui sistem bancar competitiv depinde de soluționarea problemelor existente în acest sector. Problemele principale ale băncilor comerciale din Republica Moldova sunt legate de câteva sfere de activitate: management bancar nesatisfăcător, absența unor planuri strategice adecvate de dezvoltare, capitalizarea insuficientă, lipsa experienței și personalului calificat în activitatea de creditare, credite neperformante.

Una din direcțiile fundamentale ale activității băncii comerciale sunt operațiunile de creditare. Creditele au ponderea principală în total active (50 - 70%) și aduc cele mai mari venituri. Iar gestiunea adecvată a portofoliului ereditar este o premisă importantă în succesul băncii comerciale.

Un punct cheie, inseparabil gestionării portofoliului de credite este cunoașterea modului cum se formează portofoliu de credite și care este impactul principal asupra calității portofoliului. De aceea, autorul a studiat totalitatea procedeelelor și metodelor de gestionare a portofoliului de credite. Băncile trebuie să urmărească permanent procesul de gestiune a operațiunilor creditare și să întreprindă măsuri privind creșterea calității acestora. Analiza creditelor problematice din portofoliului de credit se efectuează cu scopul prevenirii unor situații dificile pentru activitatea băncii și evitarea pierderilor.

Bineînțeles, creditele neperformante produc numeroase probleme și mediului de afaceri, ducând la blocaj financiar și implicit la creșterea costurilor prin necesitatea de noi surse atrase ca urmare a reducerii circulației bănești, datorită blocajelor. Finalul este menținerea economiei într-o recesiune prelungită, iar soluția nu poate fi decât eliminarea producătorilor de credite neperformante.

Creditele rareori devin neperformante peste noapte. Există aproape întotdeauna o deteriorare graduală a calității creditului, însoțită de numeroase semnale de avertizare. Odată ce creditul este acordat, ofițerul de credit este responsabil de a urmări activitatea împrumutatului. Scopul este de a detecta problemele înainte ca acestea să devină prea severe. Dacă problemele sunt detectate la timp, ofițerul de credit poate să acționeze pentru a preveni agravarea problemei sau cel puțin pentru a minimiza pierderea ce va fi înregistrată de bancă.

Cunoașterea cât mai reală a activității desfășurate de către clienți dă posibilitate băncii să ofere acestora servicii și produse bancare adecvate și tot odată să i-a măsuri corespunzătoare pentru diminuarea și prevenirea riscurilor în vederea recuperării creditelor și încasării dobânzilor. Pentru a realiza bune plasamente, banca are datoria de a-și selecționa judicios clienții. Pornind de la situația dată, constatăm, că riscurile bancare tind să se concentreze în preajma portofoliului de credite ale băncii. De aceea, dacă instituția financiară respectivă are de înfruntat dificultăți financiare, apărute în rezultatul unei politici de credit nechibzuite, sau din cauza adoptării unor decizii administrative greșite în timpul lucrului cu anumiți solicitanți de credite, ar fi oportun de a revedea politica de creditare și adoptare a deciziilor de creditare.

Așadar, în rezultatul cercetării, am constatat, că instituțiile bancare din Republica Moldova acordă împrumuturi prioritar agenților economici, ce activează în business-ul mare și mijlociu. Mai puțin sunt dezvoltate produsele de creditare noi, acordate business-ului mic și cetățenilor.

Cu toate că puțin a sporit cota creditelor acordate pe termen mai mare de un an, inclusiv, produsele creditare noi, ea rămâne nesemnificativă pentru promovarea investițiilor și pentru ridicarea calității vieții populației. În acest context, considerăm că pentru a fi atinse anumite obiective în domeniul creditării, de către instituțiile bancare este necesar de

implimentat metode și tehnici moderne de creditare cu prezentarea macaninsmelor de creditare, avantajelor, și posibilităților de promovare pe piață. Pentru aceasta este necesar de abordat o politică de creditare echilibrată, argumentată și ponderată la un risc rezonabil și acceptat, de a formula o politică de marketing coerentă și progresivă.

Riscul de credit este o altă vulnerabilitate majoră a sectorului bancar. Pe parcursul anilor 2016-2017 atât creditele neperformante, cât și portofoliul de credite au avut o dinamică negativă. Astfel, creditele neperformante au crescut cu 12% în 2016 față de 2017, constituind 18,4% din portofoliului de credite în 2017, în care riscul de credit a continuat să fie cel mai semnificativ. BNM își propune să efectueze controale în scopul verificării calității activelor, expunerilor „mari”, expunerilor față de persoanele afiliate și să evalueze politicile și practicile aferente riscului de credit.

O atenție deosebită ar trebui acordată în continuare creditelor neperformante, modalităților de rambursare primară a acestora, precum și calității sursei secundare de rambursare, și anume calității și valorii asigurării creditelor. În context, urmează a fi examinate minuțios procedurile, politicile și strategiile băncilor privind gestionarea și diminuarea nivelului de credite neperformante, identificate grupurile de persoane care acționează concertat în vederea determinării expunerilor “mari” și neadmiterii depășirii limitelor stabilite.

Capitolul 3. OPTIMIZAREA ȘI CREȘTEREA CALITĂȚII PORTOFOLIULUI DE CREDITE PRIN ELIMINAREA RISCULUI DE CREDIT ÎN BĂNCILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

3.1. Evaluarea celor mai eficiente metode și tehnici de reducere a riscului de credit în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova

Orice credit reprezintă o anticipare a viitoare a unor încasări, din perspectiva că orice credit comporta riscul de nîncasare a creditului sau de insolvabilitate al creditorului, motiv pentru care aprecierea justă a riscului de credit este foarte importantă pentru bancă. De aceea selectarea cererilor de creditare merită o deosebită atenție a etapă a procesului de creditare în vederea minimizării expunerii la risc.

Comportamentul unei bănci este prezentat, în aceasta fază a creditării în felul următor: un credit este acordat numai dacă estimarea probabilității de rambursare o depășește pe cea a nerambursării, iar aprecierea ei este realizabilă, numai dacă are la bază proceduri diferite, în funcție de debitor: agentul economic, persoana privata, stat. În dependență de așteptările băncii, concomitent cu creditarea este apreciat și riscul de creditare. Procesul de creditare este un potențial purtător de câștiguri, care pot fi grupate în două categorii: câștiguri directe și câștiguri indirecte [8].

Câștigurile directe sunt imediate și, adesea, cuantificabile, cele mai importante fiind dobânda, comisionul încasat de bancă și soldul creditor minim al contului clientului, care reprezintă garanția creditului. Câștigurile indirecte sunt incerte și mai greu de cuantificat. Acordarea unui credit însă, atrage după sine inițierea sau menținerea unei relații, de crediare și creșterea depozitelor și creșterea cererii pentru alte servicii bancare. Ansamblul acestor câștiguri sunt luate în vedere când expunerea la risc este analizată și acceptată în contextul general al politicii de creditare.

Procesul de analiza a creditului are doua dimensiuni: calitativă și cantitativa. La baza dimensiunii cantitative a analizei creditului stau o serie de activități specifice de colectare și interpretare a tuturor informațiilor referitoare la client, la care banca are acces: analiza datelor financiare; prognoza evoluției viitoare a activității clientului; evaluarea capacității de rambursare, prin analiza și prognoza fluxurilor viitoare, anticipate de venituri și cheltuieli; evaluarea capacității debitorului de a rezista la șocuri. Rezultatele acestor activități sunt relativ cuantificabile și contribuie la fundamentarea unei decizii obiective, cu privire la expunerea băncii la riscul rezultat din angajarea creditului analizat. Cea de-a doua dimensiune a procesului, dimensiunea calitativa, trebuie, la fel, luată în vedere: ea completează prielnic rezultatele analizei cantitative sau, mai rar vizibil le micșorează [25].

Analiza calitativă reprezintă acumularea și actualizarea informațiilor cu privire la responsabilitatea financiară a debitorului, stabilirea unui scop real al contractării împrumutului, identificarea riscurilor cu care se confruntă debitorul și estimarea seriozității și implicării debitorului în respectarea angajamentelor asumate față de bancă [77, p. 107].

Riscului individual de creditare are următoarele elemente determinate: capacitatea de plată, importanța, caracterul debitorului în dorința de a face plata; capitalul sau averea debitorului; garanția reală sau personală; condițiile de mediu [93].

Principalele defecte în aprecierea riscului de creditare sunt cele de ordin intern: selecția defectuoasă a dosarelor și supravegherea internă improprie a evoluției calității debitorilor. Selecția improprie a dosarelor reprezintă un risc care poate fi diminuat prin: rigoare în conținutul dosarelor; apreciere internă a calității clienților pe baze unitare - punctaj, dubla avizare a deciziei de creditare și stabilirea unei marje corespunzătoare a dobânzii percepute.

Din punctul de vedere al scadențelor, destinațiilor, garanțiilor, există o diversitate mare de credite. În prezent, sunt două modalități de tratare a cererii de creditare: abordarea clasică și cea modernă, determinate după două elemente: nevoia de finanțare și cererea de creditare [85].

Valorile ridicate și caracterul punctual al cererii caracterizează nevoile de finanțare a investițiilor. Dosarul proiectului de investiții este întocmit de întreprindere în calitate de client potențial, de un expert sau de bancă și este varianta preferată, în cazul în care banca dispune de suficiente resurse și expertiză necesară a personalului calificat.

Contractarea expertizei proiectului de investiții asigură băncii venituri suplimentare, angajarea propriilor specialiști în evaluarea proiectelor de investiții și o bază omogenă de date, care stabilesc algoritmul unitar de evaluare a proiectelor clienților. În același timp, banca clarifică cu clientul, din start, postura în care acesta contractează întocmirea proiectului de investiții care reprezintă un serviciu de expertiză cumpărat de la o bancă, care însă nu poate avea legătură cu șansele de finanțare de către bancă a proiectului. Faptul că dosarul proiectului a fost întocmit de un serviciu specializat al băncii nu asigură probabilitatea de acceptare a finanțării lui.

Analiza nevoii de finanțare este realizată conform unui plan previzional: sunt analizate nevoile și resursele financiare de perspectivă, brute, după care sunt completate cu credite bancare. În cazul unor astfel de proiecte este respectată regula prudențială - banca nu finanțează integral proiectul de investiții al clientului. Contribuția acestuia, oricât de mică procentual, este de competența conducerii băncii care stabilește o limită minimă prin politica de creditare, care să fie efectivă din punct de vedere financiar. În așa fel, clientul își asumă, cu mai mare responsabilitate, angajamentul pentru derularea proiectului [86].

Nevoile de finanțare a cheltuielilor curente sunt de valori mai reduse și, relativ, permanente, determinându-se prin planificarea fondului de rulment sau în cadrul planului de

trezorerie. Este imperios necesar ca funcționarul băncii, responsabil de relația cu clientul, să verifice informațiile și algoritmul care a stat la baza nevoii de finanțare.

În acest context, considerăm că definirea riscului de creditare a cauzelor majore de risc și cuantificarea expunerii la risc este presupusă de identificarea și evaluarea riscului de creditare, cauzat de perturbații în fluxul de încasări și anticipat la analiza cererii de creditare. Așa fel de perturbații generează, pentru fiecare debitor, insolvabilitate, factorii căreia, grupați în externi și interni, determină amplitudinea expunerii la risc.

Integral asociați unei conduceri defectuoase, factorii interni, ca exemplu, aprecierea profesionalismului echipei de conducere sau a partenerului însuși (în cazul întreprinderilor mici), reprezintă un element important în cadrul procesului de analiză a riscului de creditare sau caracterul debitorului - dorința lui de a face plăți, implicate în achitarea creditului primit. În cazul clienților noi aprecierea este greu de realizat, deaceia necesită informație extensivă. În funcție de client, factorii externi sunt grupați în: politici, economici și bancari și acționează asupra unei grupe întregi de clienți, din care cauză, identificarea și evaluarea acestora este realizată pe sectoare de activitate de specialiștii băncii, folosind informații de uz intern. Băncile mici pot cumpăra servicii de analiză de la instituțiile mari sau de la institute de cercetări specializate, însă, informațiile interne protejate de sectorul bancă nu pot fi valorificate [106; 107].

Bazându-se pe decizii politice cu efecte sensibile asupra capacității de rambursare a debitorului, factorii politici îmbrăca diverse forme: embargoul, modificarea politicii energetice, schimbarea de regim valutar sau de politica monetara, modificarea tarifelor vamale, etc. și sunt legați de crize cu caracter ciclic sau sectoriale, care afectează piețele de operare ale clientului.

Diminuarea riscului la care este expusă banca are loc, adesea, în baza creșterii costului creditului și în luarea de garanții, care, de altfel, nu asigură protecție sigură pentru creditor. Valoarea activelor pe piață poate fi diminuată semnificativ, și chiar dacă ea este conservată, există alți creditori, cu privilegii față de bancă - chiar la 125% garanție - activul rămas poate fi insuficient pentru acoperirea datoriilor.

Abordarea tradițională are la baza proceduri relativ laborioase și prezintă o serie de limite care nu sunt ușor de ignorat: majoritatea deciziilor au un caracter preponderent subiectiv, analiza informației este mai secvențială, procesul are o durată mai mare și un cost mai ridicat.

Abordarea modernă a analizei creditului se bazează pe credit scoring, care constă în evaluarea creditului, mizându-se de punctaj, metodă, introdusă și generalizată pentru realizarea obiectivelor specifice ca [96; 130]:

- ✓ creșterea calității creditelor prin formalizarea și impunerea unor norme unice de creditare;
- ✓ reducerea costului evaluării prin standardizarea procedurilor și folosirea sistemelor

expert sau a unor algoritmi;

- ✓ creșterea productivității și satisfacției inspectorilor prin eliminarea activităților de rutină, creșterea responsabilității lor;

- ✓ îmbunătățirea performanțelor procedurilor de control a creditelor, inspectorilor, unităților operative;

- ✓ facilitarea modificărilor strategiilor de creditare;

- ✓ selecția clienților în funcție de calitate;

- ✓ formalizarea procedurilor și minimizarea erorilor și a riscurilor de ordin subiectiv.

Valorificarea curentă a evaluării bazată pe punctaj presupune parcurgerea unor etape [5, p. 98-125]:

- identificarea caracteristicilor esențiale ale dosarului de creditare, dintre care sunt selectate maxim zece, în baza gradului relativ scăzut de independență (în sens statistic) a variabilelor;

- stabilirea ponderii caracteristicilor selectate;

- (re)calcularea punctajului creditului prin însumarea punctelor atribuite;

- stabilirea categoriei căreia îi aparține creditul.

Implementarea sistemului de evaluare presupune proceduri esențiale de stabilire a baremurilor de testare a modelului. La baza analizei statistice stă modelul uni sau multicriterial. Majoritatea băncilor folosesc sistemul de punctaj susținut de calculul valorii unor indicatori de bază ai firmelor debitoare, în funcție de valoarea cărora sunt acordate puncte, adunate mai apoi, pentru a determina valoarea punctajului firmei și pentru a o încadra aceasta într-o anumită clasă de risc.

Drept analiză multicriterială, citând criteriul elaborat de Altman, în 1968, menționăm că punctajul Z sau scorul Altman este o funcție de corecție la valoarea variabilei rezultante - Z, care se determină în funcție de valoarea a cinci variabile interdependente și a coeficienților de corecție.

Drept exemplu, prezentăm funcția cu coeficienții calculați inițial de Altman [138; 141]:

$$Z = 1.2X_1 + 1.4X_2 + 3.3X_3 + 0.6X_4 + 1.0X_5, \text{ unde:} \quad (3.1)$$

X_1 - capitalul circulant/total active;

X_2 - rezultatul exercițiului/total active;

X_3 - rezultatul înainte de impozitare/total active;

X_4 - valoarea de piață a acțiunilor/total datorii;

X_5 - total vânzări/total active.

În funcție de scorul Altman, evaluarea entităților conduce la clasificarea acestora în una din grupele următoare:

- entități solvabile: $Z < -1.81$;
- entități în dificultate: $1.81 < Z < 2.99$;
- entități sănătoase: $Z \geq 2.99$

În anul 1968, Altman a determinat coeficienții de corelație, bazându-se pe un eșantion semnificativ de firme care au supraviețuit în situație de faliment. De fapt, el a definit gradul de corelație dintre cei cinci indicatori și starea de faliment. Analiza statică a datelor din eșantion face posibilă predicția, cu doi ani înainte de apariție, a stării de faliment pentru trei sferturi din firme.

Valoarea coeficienților de corelație, însă, este relativ dinamică în timp și extrem de dependentă de starea și de structura economiei în care operează firmele analizate. Calculele de corelație necesită actualizare periodică, de către de fiecare bancă, în funcție de structura portofoliului sau de clienții instituționali și de evoluția condițiilor de mediu economic.

Piața capitalului din Republica Moldova este puțin dezvoltată, din cauza predominării unor activități tradiționale de creditare a întreprinderilor, însă suficient de rentabile în condițiile lipsei unor dezvoltări normale a piețelor financiare care ar putea să faciliteze transferul direct al resurselor financiare. Însă, odată cu creșterea veniturilor reale ale populației, relansarea economiei și extinderea folosirii de către întreprinderi a altor modalități de finanțare altfel decât creditul bancar, este de așteptat ca băncile să se orienteze și spre acest domeniu pentru fructificarea fondurilor pe care le gestionează. În plus, aceste credite de valori mici sunt foarte bine diversificate în portofoliu prin destinații, garanții și debitori.

Cauzele insolvenței se identifică și se evaluează în două grupe distincte: obiective, legate de mediul de activitate; subiective, care țin de caracterul clientului. La acordarea creditului, banca stabilește pe cât de suficientă este probabilitatea de rambursare a acestuia, în funcție de natura veniturilor (salariale sau nu), de mărimea și periodicitatea acestora, de existența altor angajamente de onorat și de caracterul clientului [6; 32].

În funcție de cauze este realizată protecția: pentru cele obiective, legate de existența și permanența veniturilor și posibilitatea rambursării, elemente în egală măsură importante, din motiv că oricât de mari, ar fi veniturile sigure nu garantează rambursarea, de aceea, trebuie luat în vedere ansamblul obligațiilor contractate anterior cu banca și cu alte instituții financiare. Accesul la aceste informații este aproape imposibil, de aceea banca se bazează pe declarația de încredere a clientului. Posibilitatea rambursării poate fi diminuată cu veniturile împovărate de obligații de plată, cum ar fi pensia alimentară, ratele de asigurări, ratele de consum, etc. De aceea, când vorbind de venituri și de mărimea lor, este corect ca să avem în vedere veniturile nete, diminuate cu obligațiile certe.

Privind cauzele subiective, banca se bazează, în primul rând, pe calitățile persoanei de contact care negociază cu clientul și acumulează informațiile referitoare de la el – în lipsa unor

elemente care să le fundamenteze decizia, funcționarii adoptă cu prudență maximă pentru deciziile de creditare a evita suspiciunea de subiectivism. În mod ideal, băncile ar trebui să constituie un fișier central al incidentelor de rambursare, dar, intrând în contradicție cu legislația referitoare la protecția datelor cu caracter personal, în multe țări această idee este interzisă. În acest context, clienții fideli sunt favorizați față de cei noi, fiindcă banca dispune de date referitoare la funcționarea contului lor.

Bazată pe credit-scoring, abordarea moderată sintetizează riscul de nerambursare cu ajutorul unei note - o procedură folosită pentru creditele pe termen scurt, pentru că [39]:

- ✓ creditele au valori mici (între 200 și 4000\$ sau echivalent lei) - analiza dosarului este ieftină;
- ✓ dosarele sunt tratate rapid, pentru a da răspuns prompt solicitanților că aceștia, în caz de refuz, să se adreseze altei bănci;
- ✓ debitorii trebuie să demonstreze omogenitate comportamentală, pentru ca criteriile decizionale să devină valabile pentru toți și pentru a se pleda la evaluarea pe bază de punctaj;
- ✓ creditele trebuie să fie comparabile ca mărime, ca obiect al creditului și ca scadență pentru ca și riscurile să fie comparabile.

Prin determinarea criteriilor de solvabilitate debutează analiza discriminatorie a unui eșantion de dosare, bazându-se pe analiza corelației dintre fiecare informație referitoare la debitor și calitatea de rău sau bun platnic a acestuia și din care rezultă doua portrete robot. Nota finală determinată în continuare sună în felul următor: așa cum rezultă din analiza discriminatorie și în funcție de importanța sa, fiecare criteriu, asupra căruia s-a căzut de acord, are o pondere sau punctaj stabilit. Apoi sunt adunate punctele atribuite fiecărui criteriu și rezultă nota.

Stabilirea baremurilor este o problemă majoră, pentru care sunt analizate toate dosarele acceptate și este stabilită distribuția. Este de dorit să fie stabilite doua baremuri, maxim și minim, iar mai târziu, inspectorul va analiza doar dosarele cu punctaj intermediar. În ceea ce privește dosarele cu punctaj peste baremul maxim – vor fi acceptate, iar cele cu punctaj sub baremul inferior - respinse. Stabilirea baremului inferior este importantă din considerentul că el conduce la eliminarea automată a unor dosare. Criteriul este dat de maximizarea profitului bancar: nota limită inferioară optimă elimină clienții rău-platnici și îi păstrează pe cei bun-platnici, acțiune care impune cunoașterea profitului mediu al unui bun client/creditor și pierderea medie a unui client/creditor rău sau, cel puțin, raportul acestor doua mărimi. Drept instrumente efective de minimizare a expunerii la risc sunt utilizate organizarea și structura procesului de creditare a clienților particulari, utilizarea conștientă a cărora stă la baza gestiunii preventive a riscului clientului [47, p. 170-172].

Abordarea clasică în acest domeniu, constă în modul relativ de gestiune a procesului de creditare, este bazată organizarea distinctă a activității de creditare, la nivelul a două compartimente ale băncii: front office, însărcinat cu întocmirea dosarelor de creditare și trierea acestora și back office, care asigură gestiunea evenimentelor posterioare acceptării creditului, pe parcursul derulării relației cu debitorul [61; 62].

În acest context, gestiunea riscurilor este concentrată la nivelul front office, unde dosarele sunt selectate folosind diverse proceduri, adică între care credit scoring. Protecția împotriva riscurilor este asigurată prin solicitarea unor garanții tradiționale.

Odată cu demararea procesului de creditare, compartimentul de recuperare a creanțelor trece la tratarea incidentelor, și doar cazurile cele mai grave antrenează deschiderea unui contencios periculos pentru instituție, deoarece, în perioadele de criză este percepută o mărire rapidă a cantității de dosare problematice. Pe de o parte, instituțiile de credit reacționează, prin modificarea baremurilor de evaluare pe bază de punctaj. Pe de alta parte, se amplifică efectivele distribuite domeniilor de recuperare ale creanțelor. Totalitatea de indicii reprezintă un tipaj reactiv pentru acțiuni doar după producerea incidentului, este o politică primejdioasă, din motiv că, adesea, este prea târziu pentru a mai recăpăta integral creanța, iar cheltuielile devin semnificative.

Procedura de examinare a dosarului demarează prin perfectarea acestuia de personalul front office. Recunoașterea și estimarea riscului este realizată într-o manieră globală și, în funcție de această evaluare de ansamblu, banca se angajează sau nu. Serviciile administrative, în următoarea etapă de acordare a creditului, preiau dosarul și astfel, are loc trecerea de la viziunea globală asupra clientului la cea operațională, a angajamentului bancar care acoperă integral sau parțial cererea clientului.

La a treia etapă, dosarul de creditare este gestionat efectiv, debutând într-un transfer de responsabilitate la echipa de back office, care răspunde de derularea firească a procesului de creditare și de administrare a evenimentelor pe întreaga perioadă de valabilitate a dosarului: deblocarea fondurilor, înregistrarea plăților, amânarea scadențelor. Deseori, back-office în dependență de situația financiară a clientului, realizează reactualizarea scadențelor. Din motivul că aceștea nu au o viziune globală asupra clientului, soluția nu corespunde imaginii inițiale a clientului, cu atât mai puțin, calităților sale actuale. Această modalitate de gestiune își găsește justificarea în costurile relativ scăzute ale implementării sale în perioade normale și în specializarea personalului.

Abordarea modernă este fundamentată de necesitatea intervenției până la producerea incidentului, anticipând riscurile și reactualizând continuu situația clienților, în dependență de

informațiile la zi. Acest mod de tratare a dosarelor clienților are următoarele argumentări [61; 62]:

- ✓ riscul este controlat până la producerea incidentului, acționând la nivelul clientului;
- ✓ acțiunea de anticipare a băncii depinde de capacitățile consilierului de credite;
- ✓ actualizarea continuă a dosarelor oferă băncii avantaj competitiv, rezultat din cunoașterea exactă a situației clientului.

În mod real, banca extinde modul de abordare utilizat în relația cu partenerii mari, întreprinderile, la examinarea dosarelor persoanelor fizice, ceea ce este posibil numai în condițiile informatizării integrale a procedurilor de examinare al dosarului.

Gestiunea preventivă a riscului de client este bazată pe următoarele principii [71]:

- o situație riscantă este apreciată în baza unui singur criteriu - riscul client (preponderent asupra riscului de nerambursare la scadență);
- pentru semnalarea abaterilor semnificative de la calitatea inițială a clientului debitor este folosit un sistem de indicatori sintetici;
- activitatea trebuie îmbogățită dar nu sufocată; sistemul de control trebuie să fie simplu, elastic și să permită tratamentul prin excepție.

Gama de operațiuni derulează prin implementarea sistemului de gestiune preventivă a riscului client. Definirea prioritară a informațiilor necesare pentru un dosar client tip și a bazei de date, din care sunt obținute informațiile necesare este esențială. Lista acestor informații trebuie corelată cu posibilitățile de informare a personalului și indicate documentele primare din care sunt luate respectivele informații, documente accesibile băncii, dar pe care clientul le actualizează ori de câte ori apar modificări.

Urmează determinarea indicatorilor sintetici, pe care se fundamentează luarea deciziilor de creditare și de intervenție în derularea procesului de creditare. Pentru fiecare indicator sunt fixate algoritmul de calcul, conținutul bazei de date necesare de prelucrat și marjele de toleranță sau filtrele, care sunt revizuite periodic și actualizate în dependență de dezvoltarea piețelor și de politica de credit a băncii. Ulterior, este fixat modul de prezentare a rezultatelor, caracterizată de accesibilitate, rapiditate și simplitate. Dacă aceste condiții sunt întrunite, atunci produsul final este util și simplifică activitățile curente.

Etapă finală constă în reactualizarea informațiilor din bazele de date folosite de back-office, care este periodică sau prin excepție, după cum este convenit prin politica de credite; este coerentă și fiabilă, înlocuind date de la baza unor algoritmi de calcul care fundamentează decizii.

Practică demonstrează că gradul de succes în implementare a gestiunii preventive a riscului client este în strânsă legătură cu conducerea proiectului: echipa de conducere are responsabilitatea de a se implica efectiv în implementarea programului și de a adera la principiile

acestui. Luând ca fundament politica de creditare, este esențial de a recunoaște obiectivele strategice pentru asigurarea coerentă și eficientă a programului [78; 79].

Deși grupul de administrare a proiectului nu este alcătuit din cadre de conducere de nivel superior, este de folos ca aceasta să includă direcția generală în acțiunile de implementare, cu scopul de a arăta importanța programului pentru conducere. Fiind de ordin subiectiv, acest element substanțial și rapid modifică, pozitiv, atitudinea personalului, obligat să se adapteze la uzanța noului gen de gestiune. De semnificație majoră este accentuarea părții de consultanță în relațiile cu clienții, deoarece acestora li se solicită sistematic informații și actualizare, pe propria răspundere, a datelor deja furnizate.

Pentru managerii băncii, procesele de creditare sunt o preocupare continuă iar administrarea corectă a portofoliului de credite conduce, implicit, la câștig sau la pierdere. Fiind cel mai important plasament bancar, cu o pondere mare în activul bilanțier, preocuparea specială a managementului bancar pentru activitatea de creditare rezidă, de asemenea, și din calitatea portofoliului de credite care depinde, în ultimă instanță, de stabilitatea băncii și de realizarea nivelurilor necesare ale indicatorilor activității bancare privind solvabilitatea și lichiditatea.

În situația în care sunt respectate normele interne în domeniu și în condițiile stabilirii unor plafoane de creditare la diversele niveluri organizatorice ale băncii, managementul activității de creditare ține cont, în principiu, de descentralizarea proceselor de analiză, evaluare, acordare și urmărire a rambursării creditelor.

Respectarea cu strictețe a politicii de creditare a băncii este un moment-cheie de administrare a riscului de creditare redactată și extinsă în conformitate cu criteriile de diversificare a portofoliului de credite, raportat la sectoarele economiei, la valutele creditelor, la scopurile lor, la termenii de rambursare, la tipurile garanțiilor oferite etc. Responsabilii de acordarea și dirijarea creditelor, angajații băncii acționează în strictă conformitate cu standardele și parametrii indicați în politica de creditare. Elaborarea deciziei de acordare a creditului se efectuează în baza analizei detaliate a clientului și activității sale, evaluării stării generale a ramurii și al cadrului respectiv al pieții, analizei stării financiare și al fluxurilor bănești, scopurilor utilizării creditului și surselor de rambursare în dependență de tipul creditului, elaborării pronosticurilor legate de rezultatele financiare și fluxurile bănești cel puțin pentru perioada de creditare și altele. De o importanță sporită în politica de creditare a băncii se bucură aspectele legate de garanțiile oferite de client în vederea asigurării îndeplinirii tuturor obligațiunilor sale indicate în contractul de credit. Aceste garanții reprezintă sursa secundară de rambursare a creditului și achitare a dobânzii aferente.

Administrarea unui credit deja acordat cuprinde asigurarea rambursării lui, verificarea scopului de folosire, monitorizarea continuă a activității debitorului, evaluarea situației sale

financiare și compararea rezultatelor obținute cu cele pronosticate, verificarea periodică a stării garanțiilor oferite. În caz de depistare a unor simptome de apariție a problemelor legate de rambursare, sunt aplicate măsuri concrete de redresare a situației și de asigurare a rambursării creditului, proces în care sunt antrenate serviciile de creditare ale băncii și Serviciul Juridic, Serviciul de Securitate și alte organe [115; 118; 120].

Evitarea concentrării riscurilor, prin diversificarea creditelor, este urmărită de divizarea riscului de creditare: concentrarea clienților dintr-o singură ramură a economiei este relativ periculoasă pentru bancă. Diversificarea portofoliului, în sfera creditării particularilor, este, în primul rând, o diversificare teritorială. Diversificarea sectorială sau economică este importantă pentru creditarea agenților economici.

O importanță deosebită pentru administrarea riscului de creditare îi revine studiului gestiunii preventive a riscului pentru creditele acordate populației, care prevede urmărirea creditului acordat și a calității debitorului. Pentru agenții instituționali gestiunea este asigurată continuu de inspectorii de credite care supraveghează un număr de agenți economici.

În condițiile unui nivel acceptabil de risc, pentru a asigura o profitabilitate optimă a capitalului și a celorlalte resurse proprii, banca va avea grijă să dețină un portofoliu de credite echilibrat, structurat armonios pe diferite sectoare de piață, pe tipuri de produse de creditare și pe termene variate de acordare, corelat cu o politică prudentă în materie de lichiditate, bazată pe natura și termenele resurselor atrase în bancă.

3.2. Căile de perfecționare a sistemului de gestiune a portofoliului de credite în bancile comerciale din Republica Moldova

Aproape toți autorii publicațiilor în probleme bancare (analitici și gestionari) văd cauza falimentului băncilor în calitatea joasă a portofoliului de credite, gestiunea nesatisfăcătoare a acestora și planificarea lor. De aceea în ultimul capitol autorul a încercat să analizeze mecanismul gestiunii operațiunilor de creditare a băncilor, procesul formării portofoliului de credite.

Gestiunea portofoliului de credite sub aspect general prezintă în sine formarea lui cu respectarea tuturor parametrilor stabiliți prin politica de credite și care asigură o funcționare eficientă a băncii, și, de asemenea, regularea portofoliului întru menținerea lui într-o stare bună. În așa mod, pot fi menționate *3 etape în procesul gestiunii portofoliului*:

1. formarea portofoliului de credite;
2. evaluarea calității cu scopul determinării necesității și modalităților de reglementare;
3. acțiuni corective necesare.

Intensificarea problemelor în sectorul bancar este determinată în mod principal de nivelul scăzut al gestiunii băncilor în combinație cu tendințele nefavorabile ale dezvoltării economice generale. Conform diferitor estimări, doar 40-60% din numărul băncilor pot fi considerate stabile financiar. Cauzele directe ale situației respective au fost formulate mai sus.

Să analizăm posibilele modalități de optimizare a sistemului de gestiune a portofoliului de credite care este realizată prin intermediul funcțiilor planificării, organizării și controlului.

La etapa planificării și analizei predecesoare banca este nevoită să determine exact mărimea riscului planificat, care este admisibil și nu va provoca instabilitate și amenințări pentru activitatea viitoare a băncii.

Orice grupare din componența portofoliului de credite presupune evaluarea nivelului riscului unei asemenea plasări a resurselor sau a capacității protejării față de risc, deoarece și tipul beneficiarului de credit, și sfera de activitate a acestuia presupun diverse riscuri în condițiile economice respective, după cum și tipurile de credite în dependență de volumul și scopul creditării, valutele în care sunt acordate creditele, ceea ce trebuie să se ia în considerație la studierea portofoliului de credite al băncii.

Pe baza sistemului de riscuri, cărora este supusă banca, trebuie de formulat *standardele formării portofoliului de credite optimal*.

Acestea, de regulă, sunt reprezentate prin:

- limitele creditării (stabilirea lor este una din modalitățile diversificării portofoliului, ceea ce permite evitarea pierderilor de pe urma concentrării oricărui tip de risc. Limitele sunt evidențiază prin: ramură, un singur beneficiar, pe țări, pe termene de rambursare, pe tipuri de valute și pe tipuri de asigurare);
- priorități la formarea portofoliului de credite (constă în determinarea acelor ramuri, care au nivelul cel mai scăzut al riscului în comparație cu media, și de asemenea a ramurilor în care banca poate obține profitul cel mai mare din credite. De asemenea sunt stabilite și ramurile cu un nivel înalt al riscului și care sunt neatractive pentru bancă);
- regulile de luare a deciziilor (sunt determinate regulile care permit minimizarea riscului, și în cadrul acestei limitări – maximizarea profitului);

Analiza și gruparea creditelor după calitate are o importanță deosebită. Știind structura portofoliului de credite pe criterii de calitate a creditelor și determinând rata medie a creditelor problematice, expirate, compromise pe fiecare categorie banca obține posibilitatea de a petrece un șir de acțiuni orientate spre diminuarea pierderilor la operațiunile de creditare.

Direcțiile principale de analiză a calității creditelor constau în diminuarea riscului de credit pe fiecare credit separat și a pierderilor la credite la nivelul portofoliului de credite al băncii la general.

În primul caz este vorba despre controlul asupra acordării și utilizării creditelor (nu doar a celor acordate întreprinderilor, dar și populației), inclusiv procesul constant de monitorizare a situației financiare a clientului, capacității lui de rambursare a creditului, direcțiile de utilizare a resurselor pe parcursul întregii perioade a contractului de credit.

Într-al doilea caz – clasificarea portofoliului de credite după calitate permite diferențierea gradului de control asupra diferitor categorii. Regula controlului de credit pentru fiecare categorie de credite este determinată de conducerea băncii.

Pentru banca care deja a acordat creditul beneficiarului, drept semnale de prevenire a situației nefavorabile a creditorului servesc:

- ✓ depășirea permanentă a limitelor de creditare;
- ✓ încălcarea graficului de rambursare: întârzierea de plată a dobânzii sau a creditului propriu-zis;
- ✓ tendințele nefavorabile de modificare a coeficienților financiari (insuficiența de active lichide, diminuarea capitalului circulant propriu);
- ✓ creșterea instabilă a veniturilor neoperaționale;
- ✓ creșterea rulajului ilegal;
- ✓ neachitarea impozitelor;
- ✓ neprezentarea la timpul stabilit a informației financiare operative și veridice și întârzierile în prezentarea rapoartelor semnate de auditori.

Drept acțiuni corective ale băncii pot servi:

- efectuarea negocierilor în privința restructurării creditelor – modificării condițiilor de stingere a datoriei;
- diminuarea nivelului restanței din contul unei gestiuni mai bune a capitalului circulant;
- atragerea consultanților (în probleme tehnice, de marketing sau finanțe);
- vânzarea activelor;
- refinanțarea activelor;
- consultații în privința posibilității obținerii susținerii din partea statului;
- obținerea unui gaj suplimentar;
- prolongarea cu condiția unui control amănunțit a activității beneficiarului de credit (începând cu organizarea unor întâlniri permanente și obținerea informației exacte și terminând cu numirea în funcții-cheie în organele de gestiune a reprezentanților băncii).

În scopul reducerii datoriei, reducerii restanțelor la deservirea resurselor atrase și reglării portofoliului de credite banca îi poate propune contra-agentului schimbul reciproc de datorii.

Vorbind despre gestiunea portofoliului de credite nu putem să nu menționăm un fapt destul de important, care se referă la portofoliul de credite al băncilor moldovenești. Se întâmplă ca susținerea financiară din partea statului a anumitor ramuri ale economiei, în special a agriculturii, lasă băncile fără resurse, dar măsura respectivă poartă un caracter temporar și uneori aduce rezultate pozitive, în cazurile când era posibil și fără măsuri de reglementare atât de serioase.

La etapa organizării gestiunii scopul principal constă în alegerea metodelor de reglementare a operațiunilor de credit, întrucât de aceasta depinde în mare parte eficiența lor. Din momentul creării băncilor comerciale au fost elaborate diferite după volumul de lucru și după complexitate metode de reglementare a operațiunilor de creditare.

În baza literaturii studiate, au fost selectate cele mai importante **metode de optimizare a portofoliului de credite**, utilizate în practica bancară:

- diversificarea portofoliului de credite;
- diferențierea creditării în dependență de gradul de rambursabilitate a beneficiarului, caracterul obiectului creditării, calitatea gajului (asigurării), siguranța garanțiilor, fidejusiunilor, etc.;
- prolongarea termenelor creditelor;
- clasificarea creditelor expirate și formarea rezervelor;
- reabilitarea creditelor problematice.

Condițiile actuale arată că nu cantitatea și volumul tranzacțiilor efectuate influențează asupra stabilității băncilor și sistemului bancar în întregime, dar anume indicatorii de calitate a activității de creditare. Pe măsura dezvoltării relațiilor de credit în economia de piață a altor țări cercul criteriilor de evaluare a calității la fel s-a lărgit. La momentul actual el cuprinde mai mult de 10 poziții. La cele mai importante dintre ele sunt atribuite: capacitatea de rambursare a creditului de către client, apartenența ramurală a lui și forma de proprietate; caracterul relațiilor clientului cu banca; gradul de informare a băncii despre client; volumul și calitatea asigurării rambursării creditului.

În sistemul gestiunii într-un anumit interval de timp funcția de control este cea care încheie procesul dat. Totalitatea de măsuri și modalități utilizate la realizarea funcției de control este inclusă în termenul de „monitorizare a creditului”.

Procesul monitoring-ului creditar se construiește pe procedura anterioară lui - analiza procesului de creditare. Scopul lui constă în urmărirea modificării capacității de rambursare a creditului de către beneficiarul de credit și determinarea acelor acțiuni care sunt necesare de a fi întreprinse în cazul apariției problemelor. Din moment ce creditul este acordat, banca trebuie să urmărească calitatea lui cu scopul de a se convinge că au loc modificări negative. Momentul-

cheie al procedurii date este întreținerea relațiilor strânse cu clientul în scopul obținerii informației operative și analizei la momentul potrivit.

Cel mai important element al monitoring-ului creditar este colectarea informației veridice și analiza permanentă a acesteia. Pentru băncile mari este caracteristic faptul că unul din gestionarii lanțului superior este responsabil personal de monitoring-ul creditar. În băncile mici și mijlocii funcția dată este combinată cu alte direcții ale activității de creditare. Informația prezentată persoanei responsabile trebuie să conțină:

- mărimea absolută a riscului de credit;
- mărimea riscului de credit luând în calcul asigurarea creditului;
- rating-urile de credit inițiale;
- rating-urile de credit reexamine;
- analiza-expres a situației financiare curente a celor mai mari beneficiari de credite;
- indicatorii deservirii datoriei;
- rapoartele despre rezervele în cazurile pierderilor la credite.

Direcțiile de formare a portofoliului de credite trebuie să fie reexamine permanent nu mai rar două ori pe an. Aceasta va permite ca activitatea de creditare a băncii să corespundă modificărilor în legislație, schimbărilor în structura pieței serviciilor bancare și economiei în general.

Încheierea logică a analizei cauzelor și factorilor sub influența cărora are loc gestiunea portofoliului de credite, este elaborarea unei metodologii optime de organizare a gestiunii portofoliului de credite al băncii comerciale.

Pentru aceasta să menționăm *modalitățile de optimizare pentru fiecare etapă a gestiunii portofoliului de credite*:

- ✓ determinarea grupelor principale de credite și coeficienții de risc aferenți lor;
- ✓ efectuarea clasificării plasamentelor creditare după următoarele criterii: după capacitatea de rambursare a creditului de către client; după direcția plasamentelor creditare; după volumul creditelor acordate; după forma de proprietate a beneficiarului de credit; după apartenența ramurală; după termenul plasamentelor; după tipul asigurării; după tipul de proprietate gajată; după costul creditării; după tipul operațiunilor de credit ș.a.;
- ✓ coeficienții riscului pentru fiecare criteriu de clasificare trebuie să fie atribuiți în baza: datelor statistice ale băncii; experienței acumulate de către angajații băncii; indicatorii prognozați ai dezvoltării ramurii; situației financiare a beneficiarului de credit.
- ✓ atribuirea fiecărui tip de credit acordat la una din grupele menționate: învățarea de către personal a corectitudinii și înțelegerii metodologiei aplicate; aplicarea metodelor economico-matematice în analiza datelor clasificate.

- ✓ stabilirea structurii portofoliului (cotelor diferitor grupe de credite în totalitatea creditelor): analiza structurii plasamentelor creditare pe pozițiile menționate mai sus;
- ✓ evaluarea cu luarea în calcul a interconexiunilor tehnologice a clientului și a particularităților ramurale;
- ✓ evaluarea calității portofoliului de credite în întregime: evaluarea complexă a portofoliului trebuie să fie efectuată de pe poziția: riscului, profitabilității, diversificării, asigurării;
- ✓ este nevoie de aplicat următoarele metode: metoda coeficienților; metoda valorilor absolute și relative; modele de clasificare și statistice;
- ✓ utilizarea bazelor de date “Portofoliul de credite al băncii” pentru automatizarea analizei plasamentelor creditare a băncii;
- ✓ elucidarea și analiza factorilor care modifică structura (calitatea) portofoliului;
- ✓ analiza modificărilor în ramurile economiei naționale;
- ✓ petrecerea analizei factoriale a crizelor declanșate pe baza datelor statistice.
- ✓ determinarea mărimii provizioanelor necesare a fi create pentru fiecare credit acordat: de efectuat determinarea mărimii provizioanelor pe baza evaluării riscului de credit și clasificării beneficiarilor de credit după următoarele criterii: gradul de rambursabilitate a creditului de către client; perspectiva afacerii creditate ș.a.;
- ✓ la crearea provizioanelor de luat în considerație particularitățile tehnologice ale procesului de producție al beneficiarului;
- ✓ determinarea sumei totale a provizioanelor, aferentă riscului de credit a portofoliului de credite: de efectuat calculele provizioanelor pe baza indicatorilor riscului ponderat, a datelor statistice și a experienței de creditare într-un anumit domeniu; de elaborat un sistem de rectificare a coeficienților ce reflectă mărimea rezervei necesare pentru acoperirea eventualelor pierderi la credite;
- ✓ efectuarea monitoring-ului creditar;
- ✓ organizarea unui sistem de acumulare a informației statistice, accesibil pentru toate serviciile interesate ale băncii;
- ✓ de sporit periodicitatea controalelor situației financiare a beneficiarului de credit și reexaminarea rating-urilor beneficiarului de credit;
- ✓ de automatizat procesul de evaluare a rating-ului beneficiarului;
- ✓ elaborarea măsurilor orientate spre îmbunătățirea calității portofoliului: aplicarea metodelor și modelelor economico-matematice pentru pregătirea deciziilor manageriale;
- ✓ gestiunea și minimizarea riscurilor;

✓ sporirea profitabilității portofoliului din contul modificării structurii plasamentelor creditare.

Implementarea în practică a modalităților de optimizare menționate mai sus va contribui la sporirea eficienței sistemului de gestiune a portofoliului de credite. Drept consecințe ale acestei îmbunătățiri vor fi:

- a) majorarea exactității evaluării fiecărei tranzacții de credit luată separat;
- b) racordarea metodelor de analiză utilizate la situația economiei în general și poziția întreprinderilor diferitor ramuri;
- c) posibilitatea planificării și prognozării pe baza datelor despre istoria creditară a clienților;
- d) determinarea mărimii necesare și optime a provizioanelor din punct de vedere a menținerii lichidității activelor și nepermitterii diminuării profitabilității portofoliului de credite;
- e) diminuarea volumului de lucru a analizei operațiilor de creditare.

Urmărirea consecințelor menționate mai sus în procesul de lucru a organizației de creditare va condiționa sporirea organizării activității de creditare a băncii pe două direcții principale, care sunt: procesul formării portofoliului de credite al băncii și perfecționarea sistemului de gestiune a acestuia.

În urma celor relatate, având drept scop al cercetării elaborarea bazei teoretico-aplicative de gestionare și optimizare a portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova, constatăm că gestionarea optimă a portofoliului de credite al băncii comerciale, în secvența de intervale de timp, ținând cont de criteriile de rentabilitate, risc și lichiditatea fluxurilor de numerar poate fi reprezentată ca rezultat al procesului de soluționare a problemelor cu mai multe etape de programare dinamică.

În aceste condiții, starea actuală a portofoliului de credite este dependentă de gestiunea acestuia în etapa anterioară de control și redă modificările setărilor și structura portofoliului, precum și transformarea ulterioară sub influența fluxurilor de numerar (intrările și ieșirile) pentru împrumuturi noi și cele restante. În această situație, etapele de determinare a stării actuale a portofoliului creditar și selectarea strategiei de control pentru următorul interval de timp sunt separate și determină oportunitatea utilizării unui model pe două niveluri în rezolvarea acestor probleme:

- modelul de primul nivel este conceput pentru a determina limita superioară a volumului portofoliului de credite și restricțiile privind parametrii aplicațiilor de împrumut incluse în intervalul următor, utilizând date privind soldul tranzacțiilor pasive active în termeni de volume și termeni, randamente și estimări ale riscului portofoliului de credite pentru

intervalul curent, proiecții ale soldurilor în contul corespondent și ținând seama de prioritățile politicii de credit a băncii;

- modelul de nivelul doi este conceput pentru formarea portofoliului creditar în intervalul următor de timp din setul de cereri de împrumut revizuite anterior, ținând cont de restricțiile privind volumul și structura acestuia.

Astfel, în baza celor relatate, vom analiza structura modelului de monitorizare a portofoliului de credite (modelul de prim nivel).

Întrucât structura portofoliului de credite variază în funcție de timp, indicatorii acestuia sunt relevanți pentru o anumită dată. Mișcarea resurselor bănești ale băncii se caracterizează prin dinamica bilanțului: fondurile de credit se reflectă în partea de activ a bilanțului, sursele și sumele alocate pentru plasarea în împrumuturi sunt în pasiv. De aici rezultă că, pentru gestionarea portofoliului de credite, este necesar să se reflecte volumul mijloacelor disponibile alocate pentru operațiunile de creditare. În același timp, valoarea împrumuturilor nu este determinată în avans (cererea pentru împrumuturi este necunoscută). Cu toate acestea, volumul portofoliului de credite la fiecare moment de timp este limitat de sus, ceea ce corespunde practicii bancare reale (banca direcționează din timp pentru operațiuni de creditare sursele disponibile, în conformitate cu strategia de creditare.

Modelele cu privire la dinamica resurselor bancare, bazate pe perioade continue de timp, sunt considerate de specialiști ca fiind incomode din punct de vedere al implementării practice. În primul rând, ele impun cerințe înalte față de masivele de date necesare pentru testarea și adaptarea lor și, în al doilea rând, timpul „fizic”, de regulă, nu corespunde ritmurilor interne ale „ciclului de viață” al subiecților relațiilor socio-economice (zilele libere sau de sărbători, când băncile nu efectuează tranzacții).

Pentru trecerea de la un timp continuu la timpul discret, ținând seama în mod adecvat de condițiile de activitate ale instituțiilor financiare și economice, se poate de utilizat modelul intertemporal al lui John Hicks [96], în care intervalul de timp finit $[t_H, t_K]$ și observațiile sistemului investigat sunt împărțite în intervale egale Δ :

$$[t_H, t_H + \Delta), [t_H + \Delta, t_H + 2\Delta), \dots, [t_H + (N-1) \cdot \Delta, t_K], \text{ unde: } N = \lceil \frac{t_K - t_H}{\Delta} \rceil.$$

Ținem să subliniem că toate intervalele, cu excepția ultimului sunt deschise pe dreapta.

Această partiție presupune că în intervalul $[t_H + (k-1) \cdot \Delta, t_H + k \cdot \Delta)$ toți parametrii de stare a băncii, condițiile interne și cele externe de funcționare a sa sunt constante și se schimbă numai atunci când traversează limitele intervalului următor.

Modelul lui J. Hicks a fost numit „intertemporal” deoarece, în conformitate cu acesta, toate tranzacțiile din portofoliul de credite apar între intervalele temporale, iar în loc de timpul „fizic” continuu se utilizează discretul „timp bancar” t , care are valoarea 0, 1, ..., k , ..., N .

Împărțirea perioadei inițiale de timp în intervale egale nu este de o importanță fundamentală. Este mult mai important să se mențină stabilitatea și constanța condițiilor de funcționare a obiectului de control în cadrul intervalelor. În raport cu momentele de timp discret, sunt fixați și vectorii de stare a caracteristicilor inițiale și vectorul fluxului monetar.

Intervalele Δ de aceeași lungime pe care sunt distribuite intervalele de timp le vom numi perioade de model (lună, zi sau parte a zilei). Expresia „moment de timp” va specifica numărul perioadei modelului. În cazurile în care se exclude o dublă interpretare, perioada de model va fi numită simplu - perioadă. Deci, să admitem că:

- banca nu are un impact semnificativ asupra pieței financiare (nu aparține băncilor de importanță sistemică);
- banca în desfășurarea activităților de creditare și depozitare depinde numai de deciziile proprietarilor;
- în intervalul de timp considerat, banca păstrează starea și compoziția tranzacțiilor pasiv-active.

În calitate de fluxuri tipice de numerar (intrări și ieșiri) vom considera fluxurile de operațiuni: intrările de numerar din împrumuturi; plasarea fondurilor în împrumuturi; rambursarea obligațiilor.

În model, pe baza ipotezelor făcute, ratele medii ale dobânzii pe piață și rentabilitatea, sunt determinate de cererea și oferta agregată ale tuturor băncilor. Din acest motiv, banca acceptă ratele dobânzilor și rata de rentabilitate stabilită pe piață și, pe baza acestora, determină politica creditară.

Modelul de monitorizare a portofoliului de credite al băncii ia în considerare următorii parametri ai fluxului de numerar generat de operațiunile active și pasive, precum și specificul reglementării acestora: volumul fondurilor plasate, veniturile din dobânzi, oportunitatea și caracterul complet al rambursării împrumutului, resursele atrase, dobânzile aferente resurselor atrase, lichiditatea portofoliului, realizarea normativelor interne și externe.

În continuare, vom introduce următoarele variabile:

t, τ – indicii perioadelor de model pe interval de timp;

$[0, T]; V(t)$ – volumul portofoliului creditar al băncii pe perioada de timp t ;

$N(t)$ – volumul creditelor nerambursate la termen pe perioada de timp t ;

n – indicele creditului;

$Vn(t)$ – creditul nerambursat cu indicele n pe perioada de timp t ;

$Y(t)$ – venituri din rambursarea creditelor acordate anterior perioadei de timp t ;

$v(t)$ – ponderea plăților planificate în perioada de timp t ;

$\rho(t)$ – ponderea sumelor plăților restante la creditele plasate anterior, plătite în perioada de timp t ;

$\alpha(t)$ – ponderea sumelor plăților restante la împrumuturile acordate, debitate în perioada de timp t ;

$P(t)$ – suma plăților restante la împrumuturile acordate în perioada de timp t ;

$k(t)$ – coeficientul de corecție a valorii garanției vândute pentru creditele neexecutate în perioada de timp t ;

$fn(t)$ – rata dobânzii la împrumutul cu indicele n în perioada de timp t ;

Modelul de monitorizare și evaluare a activelor bancare pentru perioada t include următoarele ecuații de echilibru cu referire la variabilele descrise mai sus:

$$V(0)=\sum_{n=1}^N V_n(0)N(0) \quad (3.2)$$

adică, portofoliul de credite pentru perioada de zero;

$$Y(t)=v(t)*\sum_{n=1}^N V_n(t-1)*(1+fn(t-1)*\Delta 365)N(t-1)+k(t)*0(t-1)+\rho(t)*P(t-1) \quad (3.3)$$

adică, fluxul de plăți la creditele acordate, inclusiv mijloacele restituite în conformitate cu programul de plăți, compensațiile pentru fondurile nereturnate din vânzarea garanției și plățile întârziate primite în perioada curentă;

$$P(t)=(1-\rho(t)-\alpha(t))*P(t-1)+(1-v(t))*\sum_{n=1}^N V_n(t-1)*N(t-1)*(1+fn(t-1)*\Delta 365) \quad (3.4).$$

Controlul calității portofoliului de credite al băncii pe intervalul model t este propus să fie implementat utilizând coeficienții k_1-k_7 , de bază fiind, în stadiul monitorizării portofoliului, coeficientul k_2 credite restante - nerambursarea valorii creditului - raportul dintre datoria restantă și valoarea portofoliului de credite:

$$k_2(t)=P(t)/V(t). \quad (3.5)$$

Se consideră acceptabilă ponderea creditelor restante în portofoliul de credite sub 5%, iar rată critică fiind de 15%. În practica bancară, valoarea prag a coeficientului de nerambursare k_2 pr se stabilește în baza standardelor interne ale băncii [44].

Având în vedere valoarea prag a coeficientului de nerambursare k_{2pr} , care reprezintă valorii sumei creditului fără dobândă, obținem următoarea valoare de depășire pentru perioada t care trebuie luată în considerare la formarea unui portofoliu de credite pe următorul interval de model:

$$\Delta k_2(t)=\max\{0; P(t)/V(t)-k_{2pr}\}, \quad (3.6)$$

Modelul de nivelul doi, care reflectă interacțiunea portofoliului de active cu portofoliul băncii în ansamblu, este conceput pentru a selecta parametrii portofoliului de credite al băncii în intervalul următor și, mai ales, investițiile în împrumuturi, ținând cont de lichiditatea structurii temporare a activului și pasivului.

Presupunem că $M(\tau)$ – indică obligațiunile băncii din nou apărute în perioada τ ; $m=1, \dots, M(\tau)$ – indicele depozitului; $Dm, \tau(t)$ – volumul datoriilor aferente depozitelor cu indicele m , adică suma de bază la final de perioada și procente pentru fiecare perioada curentă acceptată τ , pe perioada de timp t . astfel lichiditatea solicitată $L(t)$ a portofoliului de depozit al băncii pe perioada de timp t poate fi estimată în felul următor:

$$L(t) = \sum_{m=1}^{M(\tau)} \sum_{\tau=1}^{\tau} Dm, \tau(t) \cdot M(\tau) \quad (3.7)$$

Restricțiile pe care le impune modelului de interacțiune al portofoliilor de active și de depozite ale băncii sunt legate de cerințele de rambursare a obligațiilor în totalitate și la timp. Cu toate acestea, este imposibil de concordat ratele de rambursare și fluxurile de plăți pentru creditele acordate. Dimpotrivă, este oportun să coordonăm aceste fluxuri, asigurând rambursarea împrumuturilor la termen.

Plecând de la această premisă, vom lua în considerare strategia de creditare axată pe creșterea coerenței structurii temporare a activelor-pasivelor. Ca parte a acestei strategii, este oportun să se utilizeze rezervele de lichiditate pentru a genera venituri din împrumuturi interbancare pe termen scurt (cu dobânda r).

Deoarece aplicarea limitelor de lichiditate este relevantă pentru momentele τ de onorare a obligațiilor, vom defini fluxul agregat $Y(\tau)$ al plăților pentru perioada $\Delta\tau$ între onorarea succesivă a obligațiilor $(\tau-1; \tau)$

$$Y(\tau) = \sum_{t=\tau-1}^{\tau} Y(t) \cdot (1+r) \Delta\tau. \quad (3.8)$$

Limita pe lichiditatea portofoliului băncii:

$$Y(\tau) \geq L(t), \tau \in [t-1; t] \quad (3.9)$$

În modelul de interacțiune dintre portofoliul de active și depozite este necesar să se țină cont de faptul că portofoliul de credite al băncii este o parte integrantă a portofoliului bancar global: fluxul monetar al portofoliului de credite se formează nu numai din contul mijloacelor primite din creditele acordate în perioada anterioară. Din acest motiv, volumul potențial de mijloace $PV(t)$ aflat la dispoziția managerului de credite pentru a forma un portofoliu de credite la momentul t poate fi reprezentată în felul următor:

$$PV(t) = Y(\tau) - L(t) + LA(t) + X(t); \tau \in [t-1; t], \quad (3.10)$$

unde:

$LA(t)$ – active cu grad sporit de lichiditate ale băncii la momentul de timp t , inclusiv numerarul la casă, bancomate și terminalele de plată;

$X(t)$ – variabilă aleatorie reprezentând soldul global al mijloacelor bănești (cu semnul „+” sau „-”) după îndeplinirea tuturor obligațiilor la momentul t , care pot fi utilizate ca surse pentru acordarea creditelor. Calculul alternativ al indicelui $X(t)$ se poate efectua pe soldul de

numerar din contul corespondent al băncii prin utilizarea metodele probabilității statistice și econometrice [138].

Presupunând existența soldului la contul corespondent al băncii sub forma unei serii de timp permite utilizarea metodelor adecvate de analiză și modelare prin utilizarea [142; 143]:

✓ modelelor de autoregresie (autoregressive) – AR, medii mobile (moving average) – MA și modelele mixte – ARMA, utilizate în procesele staționare, precum și modelele integrate – ARIMA, utilizate în procesele nestaționare;

✓ caracteristicile cantitative ale seriilor de timp sau estimări matematice.

Analiza datelor în conformitate cu metodologia ARIMA presupune următoarele etape [87; 125]:

1. Identificarea procesului. Prin utilizarea testelor e posibil a determina regularitățile seriei de timp studiate. În special, se efectuează o încercare de a determina tipul de non-staționare din serie - testul Dickey-Fuller (DF-test) % și, dacă este necesar, seria inițială este transformată într-o formă staționară.

2. Evaluarea seriei. Pe baza identificării, se determină caracteristicile modelului ARMA (p, q) sau ARIMA (p, d, q). Metoda Box-Jackins estimează parametrii modelelor asumate și determină forma finală a celor mai acceptabile dintre ele. În acest stadiu sunt folosite criteriile de informare Akaik-Schwartz și rămâne un test pentru „perturbațiile albe” al modelului.

3. Prognoza. După evaluare, prognoza indicatorului studiat este construită prin extrapolarea modelului. În cazul nostru, un interval acceptabil al prognozei poate fi considerată ca o perioadă de model. Această abordare este legată de faptul că numărul de perioade de prognoză crește odată cu eroarea modelului, ceea ce duce la o deteriorare a calității prognozei.

Conform abordării care utilizează caracteristicile cantitative ale seriei cronologice a soldurilor în contul corespondent al băncii, pe baza valabilității ipotezei privind distribuția logarormală a seriei ($X(t) \sim \ln N(Mx, \sigma x^2)$), estimarea $X(t)$ este propusă în conformitate cu următoarea procedură.

Din cauza ne-negativității soldului din contul corespondent al băncii, vom folosi transformarea logaritmică a seriei originale de valori absolute $X_t = (x_1, x_2, \dots, x_n), t = 1, \dots, n$ (numărul de observații):

$$y_t = \ln x_t \quad (3.11)$$

Atunci vom obține $Y \sim N(M \ln X, \sigma \ln X^2) = N(My, \sigma y^2)$. Ulterior trebuie să determinăm parametrii de distribuire My și σy^2 :

$$My = \sum_{t=1}^n y_t / n \quad (3.12)$$

$$\text{iar } \sigma y^2 = \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y})^2}{n-1} = \frac{\sum_{t=1}^n y_t^2}{n-1} - \frac{2 \cdot \sum_{t=1}^n y_t \cdot \bar{y}}{n-1} = \frac{\sum_{t=1}^n y_t^2}{n-1} - \frac{2 \cdot \sum_{t=1}^n y_t \cdot \frac{\sum_{t=1}^n y_t}{n}}{n-1} = \frac{\sum_{t=1}^n y_t^2}{n-1} - \frac{2 \cdot (\sum_{t=1}^n y_t)^2}{n(n-1)} \quad (3.13)$$

(la calcularea varianței, folosim un estimator imparțial).

În conformitate cu CLT (central limit theorem), cantitatea $Y - My\sigma y$ este distribuită în conformitate cu legea normală cu parametrii (0,1) [142].

Ulterior, vom defini soldul potențial minim posibil al contului corespondent al băncii ca limită inferioară 99% intervalul de încredere prin transformare inversă utilizând formula:

$$X(t) = \exp(My - 2,33 \cdot \sigma y), \quad (3.14)$$

unde 2,33 – cuantificarea distribuției normale standard corespunde probabilității de 99%. Deoarece rezerva minimă pentru posibile pierderi la credite pentru cea mai comună categorie de calitate secundară, în conformitate cu cerințele autorității de reglementare, este de 1%, alegerea probabilității de 99% este pe deplin justificată.

Metoda prezentată mai sus la fel ca și metoda numerică, oferă o estimare minimă a soldului numerar pe contul corespondent al băncii $X(t)$ pentru următoarea perioadă de model. În calculele cantității $XX(t)$, parametrii distribuirii lognormale a acestei cantități sunt determinate pe baza formulelor (3.11) - (3.14), în conformitate cu statisticile acumulate pentru o anumită bancă.

Astfel, utilizând caracteristicile cantitative ale seriilor de timp, obținem soldul minim de numerar, folosind modelele ARIMA - media. Alegerea valorii estimate a $X(t)$ pentru calculul suplimentar al volumului potențial $PV(t)$ al portofoliului de credite depinde de apetitul de risc al factorului de decizie: în cazul aversiunii față de risc, se alege soldul minim, în caz contrar media este aleasă.

Trebuie remarcat faptul că, în efectuarea calculelor modelului, e posibil să ne confruntăm cu o serie de dificultăți legate de calitatea slabă a statisticilor bancare, în special cu datele privind soldul contului corespondent al băncii.

Deci, cunoscând variabila $PV(t)$ și cota-parte $\alpha(t)$ de resurse destinate acordării creditelor, putem determina variabila $\alpha(t) \cdot PV(t)$, care definește limita superioară a soldului disponibil pentru acordarea creditelor pe o perioadă de timp t .

Dacă admitem că $V(t)$ este valoarea resurselor libere calculate pe baza acestui algoritm, putem calcula $W(t)$ – limita superioară a creșterii portofoliului de credite pentru perioada de timp t :

$$W(t) = \min\{\alpha(t) \cdot PV(t); H V(t)\}. \quad (3.15)$$

Astfel, cunoscând valoarea $W(t)$ din portofoliul de credite la momentul t , este posibil să rezolvăm sarcina de a forma un portofoliu de credite pentru această perioadă.

Algoritmul principal pentru rezolvarea acestei probleme corespunde algoritmului de alegere a unui portofoliu de active financiare cu un criteriu de rentabilitate și restricții asupra riscului global și lichidităților.

Limitarea lichidității necesită corectarea $W(t)$ - volumul de creștere a portofoliului de credite, ținând cont de necesitatea de a rezerva o parte din resurse pentru a acoperi deficitul de lichiditate.

În cazul în care după timp, relația activ-pasiv se încadrează în intervalul modelului t (coincidența exactă a activelor și pasivelor în fiecare interval de timp τ al intervalului t), volumul $\Omega(t)$ resurselor disponibile pentru acordarea creditelor la sfârșitul intervalului t , va coincide cu formula determinată (3.15) pentru variabila $W(t)$.

În cazul unei coerențe incomplete a structurii temporale a activ-pasivului pe intervalul modelului t , $\Omega(t)$ - volumul total al creditelor planificate nu ar trebui să depășească valoarea $A(t) - \Pi(t)$, unde $\Pi(t)$, $A(t)$ – sunt valorile respective ale pasivelor și activelor bancare la sfârșitul intervalului de model t . În acest caz, este posibil să se îmbunătățească coerența structurii activ-pasivului pe intervalul $[t-1, t]$ datorită creșterii lichidității portofoliului băncii pe intervalele τ cu diferențe în valoarea calculată a lichidității.

Astfel, în acest caz, volumul $\Omega(t)$ al creditelor planificate este determinat de expresia:

$$\Omega(t) = \min\{A(t) - \Pi(t); W(t)\} \quad (3.16)$$

E necesar de remarcat că dacă $\Pi(t) - A(t) > 0$ (deficitul de lichiditate), creditarea este posibilă, în cazuri excepționale, la valoarea fondurilor rămase ale băncii, excluzând depozitele la vedere și pasivele echivalente lor.

Trebuie să recunoaștem că modelul prezentat nu este complet, deoarece este posibil să se ia în considerare și restricțiile suplimentare privind limitele pentru anumite operațiuni active ale băncii. Managerii, în anumite condiții concrete pot completa și corecta modelul în conformitate cu politica bancară în domeniu. Forma și structura finală a modelelor matematice pentru optimizarea portofoliului de credit al băncii depinde în mare măsură de caracteristicile obiective și subiective, de volumul resurselor proprii și de atitudinea managerilor față de risc, etc.

În concluzie, modelul propus de noi în vederea optimizării portofoliului de credit al băncii comerciale reflectă pe deplin principalele regularități impuse de asigurarea fluxurilor financiare ale băncii pe operațiunile bilanțiere. Cu siguranță că aplicarea în practica bancară a acestui model va permite managerilor să ia decizii argumentate privind gestionarea portofoliului de credite al băncii pe baza criteriilor de rentabilitate, risc și lichiditate.

Baza unui management sănătos al riscului de credit este identificarea riscurilor existente și potențiale, inerente activității de creditare. În mod normal, măsurile de contracarare a acestor

riscuri cuprind politicile de gestionare a riscului de credit și parametrii în care urmează a fi controlat riscul de credit. Un set de astfel de politici cuprinde:

- 1) Politici asupra concentrării și expunerilor mari, diversificării adecvate, creditării părților implicate sau supravegherea expunerilor la risc;
- 2) Politici privind clasificarea activelor, care presupun evaluarea capacității de rambursare a portofoliului de credite și a altor instrumente de credit, inclusiv dobânzile angajate și neîncasate care expun banca la riscul de credit;
- 3) Politici privind provizionarea pierderilor sau constituirea provizioanelor la un nivel adecvat, pentru a absorbi pierderile anticipate atât la nivelul portofoliului de credite, cât și la nivelul activelor care generează pierderi (Greuning, Brajovic, 2003, p. 94)

Analiza caracteristicilor creditului se bazează pe istoricul relației de credit, îndeplinirea condițiilor de eligibilitate, administrarea și monitorizarea creditului, serviciul datoriei, sursa de rambursare și natura colateralelor. Caracteristicile creditului se referă la toate creditele de care beneficiază clienții respectivi, pe termen scurt, mediu și lung, în lei și/sau valută.

Ratingul de credite se calculează pentru toți clienții beneficiari de credite, aflați în portofoliu pe baza bilanțurilor contabile anuale, iar în cursul anului cu ocazia acordării/revizuirii creditelor, atunci când conducerile unităților bancare teritoriale considera necesar.

La nivelul unităților bancare teritoriale, ratingul de credite se calculează ca medie ponderată a ratingurilor de credite individuale ale clienților aflați în portofoliu. Nivelul cel mai bun al ratingului de credit este 1, iar cel mai slab 5, practic un credit cu ratingul 5 este considerat pierdere, nivelul acceptabil fiind 3. Creditele cu un rating mai slab decât 3 pot fi aprobate la propunerea sucursalelor județene numai de către Centrala băncii, indiferent de nivelul expunerii.

Ratingul de credit se calculează atât pe baza situațiilor contabile periodice pentru a se cunoaște în mod real și obiectiv calitatea și structura de ansamblu a portofoliului de împrumuturi al băncii, dar și ca obiectiv strategic de atins pentru perioada următoare privind calitatea portofoliului de credite, ca pârghie a managementului riscului de credite.

Cel puțin odată pe an, în funcție de obiectivele strategice ale băncii și de situația reală a portofoliului de împrumuturi, la propunerea Direcției Generale de Metodologie și Management al Riscurilor, organele de conducere ale băncii aprobă ratingul de credite acceptabil pentru banca pe anul următor, în funcție de condițiile și evoluțiile de pe piață, cu defalcare pe sucursalele județene.

Ratingul de credite propus nu va putea fi inferior celui realizat (existent).

În cazul unităților bancare teritoriale la care ratingul de credite stabilit pentru perioada următoare este mai bun decât cel existent efectiv, noile credite care se vor propune spre aprobare

vor trebuie sa vizeze numai clienți și afaceri foarte bune, concomitent cu masuri ferme pentru recuperarea creanțelor de la clienții cu un rating inferior.

Activitatea de creditare se desfășoară astfel încât să răspundă principiului prudenței în procesul de aprobare a solicitărilor de credite si sa asigure controlul si asumarea conștientă a tuturor riscurilor care decurg din relația băncii cu clienții săi.

Riscul de credit înglobează atât riscul din activitatea de creditare propriu-zisă cât și în alte tranzacții inițiate pentru clienții băncii, cum sunt: emiterea de scrisori de garanție, deschiderea/confirmarea de acreditive, analizarea, scontarea unor efecte de comerț prezentate de clienți, investiții în acțiuni și alte valori mobiliare, alte facilități acordate clienților.

În scopul evaluării și limitării riscului în activitatea de creditare se recomandă ca fiecare banca sa promoveze politici generale, specifice si sectoriale. Politicile generale vizează diminuarea riscului de credit care se refera atât la clienții persoane juridice cât si la persoanele fizice sau persoanele aflate în relații speciale cu banca, si privesc, în principal, următoarele:

Volumul si structura creditelor (lei/valuta, maturități), determinată la rândul său, de volumul si structura resurselor de creditare atrase de la clientela, fiind interzisă acordarea de credite pe termen de peste 90 de zile pe seama resurselor la vedere mai mult de cca 30 % din soldul mediu permanent al acestor disponibilități.

Pentru limitarea riscului valutar si a unor pierderi determinate de convertirea dintr-o valuta in alta, creditele in valuta se acorda, de regula, clienților care realizează exporturi si asigura astfel resursele valutare necesare rambursării ratelor de credit si plății dobânzii. În acest scop, banca își derulează activitatea de creditare pe baza Planului de credite si al resurselor de acoperire ale acestora, care are caracter operativ si se supune aprobării organelor de conducere ale băncii, iar respectarea sa este obligatorie.

Pentru prevenirea riscului, banca nu acorda credite:

- ✓ agenților economic care înregistrează pierderi si nu au perspectiva de redresare, cu excepția cazurilor în care prin acte normative s-a reglementat astfel;
- ✓ agenților economici care nu contribuie cu capital propriu la finanțarea mijloacelor circulante sau la realizarea proiectelor de dezvoltare;
- ✓ agenților economici cu datorii fata de banca, trecute de aceasta in afara bilanțului și care nu prezintă programe de redresare viabile, în măsură să asigure recuperarea creanțelor în cel mai scurt termen posibil.

Pentru gestionarea unitară si eficientă a riscurilor bancare, în Centrala băncii a fost înființat și funcționează Comitetul de risc, ca organism de sinteză consultativ al Conducerii băncii.

Comitetul de risc analizează condițiile de producere a riscului bancar și propune politicile băncii pentru protecția împotriva riscurilor generate de activitatea de creditare, subscriere, tranzacții comerciale și alte activități desfășurate de banca în interesul clienților din țară și străinătate. Comitetul de risc urmărește permanent riscul și toate pozițiile din bilanț, în special riscul lichidității, riscul de credit, riscul ratei dobânzii, riscul de capital și riscul valutar.

De asemenea, expunerile mai mari de 10% din fondurile proprii ale băncii se aprobă, potrivit legii, de consiliul de Administrație al băncii, cu unanimitate de voturi, pe baza unui raport al Comitetului de risc. Componentele pentru aprobarea creditelor, a scrisorilor de garanție și altor angajamente, sunt stabilite în sistem piramidal, în raport cu expunerea totală a băncii față de debitorul respectiv.

La acordarea creditelor, bancare se are în vedere întotdeauna principiul ca prima sursă de rambursare a creditului să fie considerată capacitatea împrumutatului de a genera lichidități, iar garanțiile materiale trebuie să constituie întotdeauna ultima sursă de rambursare a creditului și de plată a dobânzilor aferente. Banca solicită împrumutaților să asigure bunurile admise în garanție la societăți de asigurare-reasigurare agreeate.

Prima garanție obligatorie a oricărui credit o constituie cesionarea în favoarea băncii a cash-flow-ului agentului economic, care se va derula prin conturi deschise la unitățile teritoriale ale băncii.

Calitatea portofoliului de credite în lei și valută, pe total banca și pe unități teritoriale, precum și pe maturități (pe termen scurt, mediu și lung), este supus unei monitorizări permanente, pentru sesizarea promptă a oricăror factori de risc în derularea operațiunilor de creditare. În acest scop s-a stabilit un sistem de rating de credite pe sucursale județene al cărui nivel nu poate fi depășit.

Politicile specifice de diminuare a riscului se stabilesc în funcție de evoluția generală a economiei, de orientările stabilite prin programele de guvernare etc., și au în vedere următoarele:

- susținerea prin intermediul creditelor a întreprinderilor mici și mijlocii și în general a sectorului privat, urmărindu-se corelarea structurii creditelor pe forme de proprietate cu contribuția celor două sectoare la realizarea produsului intern brut;

- promovarea unei politici de sprijinire prin credite a producției pentru export și a exportului de produse, inclusiv pe calea practicării unor dobânzi diferențiate, în scopul asigurării necesarului de valută și echilibrării balanței de plăți;

- expunerea către sectorul agricol se va efectua cu prudență, având în vedere că, pe lângă riscul general economic, în acest sector există și riscul natural cu consecințe grave asupra rambursării creditelor și plății dobânzilor la scadențele prevăzute în contractele de credite;

- interzicerea accesului la credite pentru agenții economici nerentabili și fără posibilități certe de redresare, care înregistrează pierderi din activitatea desfășurată;
- monitorizarea agenților economici, clienți ai băncii, care se vor lichida și stabilirea măsurilor corespunzătoare de recuperare a creanțelor băncii provenind din credite și dobânzi, inclusiv pe calea executării silite a garanțiilor;
- alocarea plafoanelor de credite, în lei și valută, pe unități teritoriale se face diferențiat pe baza unor criterii valorice realizate de acestea;
- competențele de aprobare a creditelor și scrisorilor de garanție se reduc cu 50% sau se suspenda pe timpul cât unitatea bancară înregistrează credite restante și/sau dobânzi neîncasate mai vechi de 30 de zile;
- modificarea nivelului de dobânda perceput de banca la creditele acordate, în funcție de serviciul datoriei împrumutaților;
- monitorizarea agenților economici cu cele mai mari datorii restante către banca, parteneri, buget, care desfășoară activități nerentabile, cu performanțe financiare necorespunzătoare;
- acordarea cu prioritate a creditelor pe obiect, cu urmărire distinctă, pe contracte economice separate și reducerea corespunzătoare a volumului creditelor globale de exploatare;
- în vederea dispersiei riscului de credit se va urmări introducerea pe scară largă a creditelor de consum pentru populație, ceea ce permite stimularea cererii și pe această bază, a relansării producției.

Politicile specifice de risc de credit se stabilesc și se revizuiesc periodic, sau ori de câte ori este nevoie și se supun aprobării Consiliului de Administrație al băncii, la propunerea Comitetului de risc. Politici sectoriale de risc de credit țin seama de faptul că în practica bancară se recunoaște pericolul concentrării excesive a creditelor față de o anumită ramură de activitate.

Prin sistemul de monitorizare continuă a portofoliului de credite, banca analizează expunerea sa față de toate ramurile de activitate și își stabilește politica de alocare a creditelor pe sectoare de activitate. La stabilirea limitelor de expunere pe ramuri de activitate (polarizarea sectorială a riscului), banca utilizează un sistem de analiză tip scoring care are la bază o serie de indicatori de evaluare a performanțelor fiecărei ramuri.

Criteriile de apreciere a performanțelor unei ramuri de activitate avute în vedere, sunt următoarele: creditele restante și ponderea acestora în totalul creditelor angajate; dobânzile restante pe ramuri de activitate; calitatea portofoliului de împrumuturi și volumul provizioanelor specifice de risc; rentabilitatea ramurii în raport cu volumul creditelor angajate de unitățile cu pierderi; ponderea creditelor acordate sectorului privat în total ramură etc.

Pe baza scorului mediu stabilit în funcție de punctajul obținut pentru fiecare criteriu în parte și de tendințele de dezvoltare ale acestor ramuri de activitate, potrivit prevederilor și orientărilor din programele guvernamentale, se stabilește politica băncii, pentru perioada următoare, respectiv de: majorare, menținere sau reducere a expunerii față de acestea.

Menționăm că, aceste limite de expunere sectoriale sunt orientative și ca la fundamentarea deciziei de creditare rămâne drept argument de baza ratingul de credit al clientului.

Limitele de expunere pe ramuri de activitate se reactualizează periodic (trimestrial), se supun aprobării Consiliului de Administrație al băncii și se comunica unităților bancare teritoriale. Pentru o mai bună gestionare a riscului în activitatea de creditare, banca își stabilește limite de risc pentru fiecare client față de care înregistrează o expunere.

Limita de risc are caracter confidențial, utilizându-se numai pentru uzul intern al băncii, de către persoanele autorizate, în contractele de credite/ garanții care se încheie între banca și clienții săi înscriindu-se numai datele aferente tranzacțiilor aprobate dar în cadrul limitelor de risc stabilite. Stabilirea limitelor de risc se face pe baza analizei interdependente a aspectelor financiare și nefinanciare care caracterizează activitatea clientului, a reputației de care acesta se bucură în comunitatea de afaceri internă și internațională, utilizându-se un sistem de indicatori de nivel, de structură și de performanță, calculați în dinamică.

Stabilirea limitelor de risc are la bază analiza cash-flow-ului previzionat, fundamentat pe baza contractelor certe și potențiale, cât și pe capacitatea de rambursare a clienților. Detalierea și agregarea informațiilor financiare și nefinanciare pe baza cărora se calculează limitele de risc este prezentată în Fisa de risc întocmită pentru fiecare client în parte.

Limitele de risc se stabilesc pentru fiecare agent economic, pe total și pe structură: lei/valută, maturități (termen scurt și termen mediu – lung) și produse (credite, garanții, acorduri etc.), cât și pentru debitorii unici, care cumulează riscul fiecărei unități componente, cu sau fără personalitate juridică. Limitele de risc se aprobă de Consiliul de Administrație al băncii la propunerea Direcției Generale de Metodologie și Management al Riscurilor și Direcției Analiza Clientela.

Limitele de risc aprobate se revizuiesc semestrial în funcție de noile evoluții și aspecte apărute. Pentru clienții cu un standing financiar ridicat serviciul datoriei bun, cu posibilități certe de păstrare a acestui standing în perioada pentru care se stabilește limita de risc, precum și pentru cei care execută produse cu ciclu lung de fabricație, limitele de risc se pot aproba și revizui anual.

La stabilirea strategiei băncii comerciale, pentru administrarea eficientă a riscului de credit, este necesar de luat în calcul două aspecte:

primul - stabilirea tipurilor de credit oferite clientelei, segmentul de clientelă vizat, tipurile de garanții percepute în contrapartidă, rezidența, aria geografică, moneda, durata creditului și profitabilitatea estimată;

al doilea - determinarea caracteristicilor portofoliului de credite și a gradului de diversificare și gradul de concentrare.

Deci, după cum arată practica, pentru formarea cu succes a portofoliului de credit trebuie de respectat următoarele proceduri:

a) existența unui document aprobat de conducerea băncii privind politica de credit, adică a unui plan a activității de creditare, și de asemenea a unui sistem de limite;

b) existența interdicțiilor în ceea ce privește concentrarea portofoliului în scopul prevenirii problemelor unui volum prea mare de creditare atât a unui beneficiar, cât și a unei ramuri a economiei, a unei regiuni, a unei țări;

c) este necesar de efectuat analiza ramurii creditate cu scopul de a determina tendințele dezvoltării, ciclului de producție, fluxurilor bănești;

d) existența unei metodologii elaborate și aprobate de evaluare a gajului și a politicii de credite, care determină asigurarea corespunzătoare a creditului;

e) trebuie de optimizat periodicitatea contactelor cu clienții, ordinea reflectării rezultatelor negocierilor, controalelor activității clientului cu deplasarea la client, în dosarele de credite;

f) este nevoie de respectat regula generală, - cu cât este mai înalt riscul de credit, cu atât mai des trebuie efectuate controalele [147].

La rândul său, BNM și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, în scopul menținerii stabilității sistemului bancar în întregime și a activității de creditare în particular, trebuie să examineze posibilitatea organizării unui sistem republican de urmărire a situației financiare a întreprinderilor, care ar funcționa permanent în calitate de expert independent, pe de o parte, și izvor informațional, pe de altă parte. Pentru Republica Moldova crearea oricărei instituții de acest gen este de perspectivă.

3.3. Modelarea econometrică a corelației factorilor de influență al volumului portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova

Creditarea bancară într-o economie de piață servește ca un mecanism financiar important, care sprijină funcționarea domeniilor ale vieții economice. Pentru a înțelege perspectivele viitoare ale dezvoltării sectorului bancar în ansamblul său, o sarcină foarte actuală este de a analiza factorii care stau la baza acțiunilor băncii ca subiect de implementare a unei politici specifice de acordare a creditelor clienților.

Analiza factorilor care influențează formarea portofoliilor de credite ale băncilor în ultimele decenii este de mare interes pentru cercetători. Un număr semnificativ de studii sunt dedicate dezvoltării diferitor modele privind de analiza factorilor, care influențează activitatea bancară în general, modelarea proceselor financiare, elaborarea sistemelor de management al riscului și problemele de gestionare a riscurilor pe piețele financiare.

În calitate de subiect de studiu au fost selectate factorii care influențează volumul portofoliului de credite al băncilor autohtone, reeșind din analiza efectuată în capitolul II. Scopul cercetării constă în identificarea intercorelației dintre volumul creditelor emise de băncile comerciale din Republica Moldova și diverși indicatori agregați ai activității bancare și indicatori principali macro-economici. Pentru atingerea acestui scop se va utiliza un set de metode econometrice, dintre care de bază va fi analiza regresională.

Pe parcursul cercetării vor fi efectuate colectarea datelor agregate privind activitatea bancară, colectarea datelor statistice, alocarea factorilor pe baza gradului de influență asupra rezultatului final, elaborarea și optimizarea modelului econometric, precum și interpretarea rezultatelor obținute.

Modelul prezentat a fost selectat în rezultatul studierii literaturii de specialitate dedicate cercetării diferitelor probleme legate de risc, în special de problemele privind construirea sistemelor de management al riscurilor. Astfel, se poate de menționat că autorul s-a condus de lucrările lui Hamerle A., Liebig T., Rusch D. cu titlul „Credit risk factor modeling and the Basel II IRB approach” [93]; Rosen D., Saunders D. cu denumirea „Risk Factors Contributions in Portfolio Credit Risk Models” [122]; Stankeviciene J., Mencaite E. cu denumirea „The Evaluation of Bank Performance Using a Multicriteria Decision Making Model: A Case Study on Lithuanian Commercial Banks” [130].

În atenția autorului au fost lucrările, care se referă la problema gestionării riscurilor pe piețele financiare, precum: Knaup M., Wagner W. A. cu denumirea „Market-Based Measure of Credit Portfolio Quality and Banks’ Performance During the Subprime Crisis” [96]; Pu X., Zhao X. cu denumirea „Correlation in Credit Risk Changes” [113]; Грюнинг X., Брайович Б.

„Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском” [139]; Sorge M. „Stress-testing Financial Systems” [129]; Славянский А. В. cu denumirea „Управление кредитным портфелем как один из элементов системы управления кредитным риском” [141], Волкова О., Груздев С. „Анализ факторов, влияющих на формирование кредитного портфеля Российских банков” [143].

Trebuie de remarcat și unele cercetări autohtone în acest domeniu, în care sunt descrise detaliat căile și metodele de efectuare a modelării econometrice în sectorul bancar. Astfel, în perioada anilor 2015-2018, s-a realizat Proiectul instituțional de cercetare a Institutului Național de Cercetări Economice „Elaborarea instrumentarului de măsurare a stabilității financiare a statului” (director de proiect – dr. hab. Perciun R.) în care este elaborat un model econometric *cu efecte aleatoare*, care în literatura de specialitate engleză se numește *random effects model also called a variance components model*. Autorii proiectului au efectuat testarea la stres a sectorului bancar din Republica Moldova, inclusiv identificarea factorilor-cheie ai mediului extern care au un impact semnificativ asupra funcționării durabile a acestor bănci. Reeșind din cele menționate, crearea unui model econometric, care descrie dependența indicatorilor activității bancare dintr-un anumit set de parametri macro-economici, are o semnificație științifică și practică în condițiile economice actuale.

Având în vedere importanța analizei factorilor interni și externi, la nivel micro- și macro-economici a organizațiilor de creditare din țară, scopul acestei lucrări este de a identifica nivelul corelației și interdependenței a factorilor ce influențează portofoliu de credit a celor 14 bănci din anul 2013 și 11 bănci din anul 2015 din Republica Moldova. Elaborarea unui model econometric, care descrie dependența indicatorilor activității bancare dintr-un anumit set de parametri la nivele micro- (indicatorii de stabilitate financiară a băncilor) și macro-economici, are o semnificație științifică și practică în condițiile economice actuale.

Pentru atingerea acestui obiectiv au fost stabilite următoarele sarcini:

- de a identifica factorii macroeconomici care afectează indicatorii activității bancare;
 - utilizând instrumentarul econometric, de a elabora un model de dependență a *volumului portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova* a 14 bănci din Moldova (din anul 2013) și 11 (din anul 2015) față de setul de indicatori bancari și indicatori macro-economici.
- pe baza interdependenței dintre indicatorii selectați, de a analiza modul și gradul de corelație în care acestea influențează asupra volumului de credite.

După ce s-a studiat experiența mondială cu privire la modelarea econometrică în acest domeniu, în calitate de variabile explicative au fost selectate câteva variabile externe macro-economice principale și variabile interne, care afectează cel mai puternic activitatea de creditare

bancară din țara noastră. Pentru construirea modelelor econometrice au fost selectate datele trimestriale, începând cu anul 2013, ale tuturor băncilor din Moldova.

Trebuie să menționăm, că creditarea este strâns legată de situația macro-economică, precum și de mediul de afaceri. Acordarea de către bănci a creditelor agenților economici sau populației este direct legată de mai multe procese macro-economice. Sistemul bancar în economia modernă servește ca indicator al bunăstării țării și a dezvoltării durabile a acesteia.

Ținând cont de particularitățile Republicii Moldova, au fost selectate 8 variabile independente, care presupunem că influențează volumul și dinamica activității de creditare: PIB, cifra de afaceri, valoarea coșului bivalutar, câștigul salarial mediu lunar, importul, exportul, total transferurile, inflația.

Indicatorii specificați ne permit să identificăm gradul de supunere a sistemului bancar la riscurile existente sau potențiale macro-economice. În dinamică, acești indicatori pot indica o creștere a fenomenelor negative din sistemul bancar. Totodată, menționăm că în practica internațională s-a demonstrat, că există o interdependență a factorilor macro-economici, care întăresc influența lor individuală asupra riscului bancar, însă totodată pot face dificilă evaluarea empirică a importanței lor relative pentru riscul bancar.

Metodologia și baza informațională. Cu eșantionul din 14 bănci din anul 2013 și 11 din anul 2015 vom folosi *un model econometric de tip liniar*, care este o abordare de modelare a relației dintre o variabilă dependentă scalară y și una sau mai multe variabile explicative notate x . Cazul unei variabile explicative se numește *regresie liniară simplă*. Pentru mai multe variabile explicative, procesul se numește *regresie liniară multivariabilă*, în care sunt incluse multiple variabile dependente corelate [11]. Formula de bază pentru o linie de regresie multivariabilă este prezintă în formula 3.17:

$$y_i = a_0 + \sum_{i=1}^n a_i x_i + \varepsilon, \quad (3.17.)$$

unde,

- y_i este variabila endogenă; a_i sunt parametrii regresiei, care arată influența medie a fluctuațiilor individuale de către variabila exogenă x_i pe y , $i=1, \dots, n$;
- x_i sunt variabilele exogene care influențează fluctuația y , $i=1, \dots, n$;
- ε este componentă stohastică.

Pentru analiza comportamentului variabilei dependente a fost aleasă perioada anilor 2013-2018. Autorul nu a utilizat date anterioare pentru a evita în cercetare faza acută a crizei economice, ceea ce ar putea conduce la construirea unui model nefiabil.

Setul de date constă dintr-un panel de date trimestriale bancare și macro-economice, care acoperă perioada cuprinsă între trimestrul IV al anului 2013 și trimestrul I al anului 2018,

care a permis rezolvarea problemei unor serii scurte de timp. În plus, avantajul modelului trimestrial față de cel anual constă în conținutul informativ sporit a acestuia, deoarece el permite de a face o analiză mai aprofundată a interrelațiilor dintre indicatori, luând în considerare schimbările lor anuale și fluctuațiile sezoniere.

Datele bancare pentru analiza empirică a ipotezelor teoretice sunt preluate din baza de date a Băncii Naționale a Moldovei și includ date agregate a 4 bănci din Moldova din anul 2013 și 11 bănci din anul 2015. Eșantionul cuprinde următoarele bănci a Republicii Moldova și anume: B.C. „MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale” S.A., B.C. „Moldindconbank” S.A., B.C. „ProCredit Bank” S.A., B.C.R. Chisinau S.A., B.C. „VICTORIABANK” S.A., B.C. „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A., B.C. „COMERTBANK” S.A., B.C. „EuroCreditBank” S.A., B.C. „ENERGBANK” S.A., B.C. „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” S.A., „FinComBank” S.A., Banca de Economii S.A., B.C. „BANCA SOCIALA” S.A., B.C. „UNIBANK” S.A.

Datele macro-economice provin din baza de date statistice oficiale a Republicii Moldova. Drept surse de informații statistice privind PIB-ul, câștigul salarial mediu lunar, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul, volumul transferurilor din străinătate, importul, exportul, cursul valutar, inflația, etc. au servit publicațiile editate de Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova și anume: Anuarul Statistic a Republicii Moldova, Buletinul Statistic Trimestrial, Situația social-economică a Republicii Moldova, etc.

Alegerea factorilor pentru construirea modelului econometric. La elaborarea modelului econometric în calitate de variabilă dependentă a fost ales indicatorul agregat - volumul portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova.

Ca set de factori pentru elaborarea modelului, se propune includerea a două tipuri de variabile care pot influența portofoliul de credite: interne și externe al băncii. Factorii interni se referă la factorii pe care banca îi poate influența prin deciziile de top-management, factorii externi se referă la acei factori care se află în afara controlului băncii, dar care influențează luarea deciziilor și acest lucru ar trebui luat în considerare.

Variabilele independente includ indicatori interni și externi a băncii (Figura 3.1).

Indicatorii interni reprezintă indicatorii sectorului bancar, pe care autorul ia selectat în urma analizei efectuate în capitolul 2. Indicatorii selectați descriu cu suficientă exhaustivitate activitatea băncii ca sursă de mijloace de creditare și, în același timp, iau în considerare particularitățile formării unui set de date privind resursele financiare disponibile pentru creditarea clienților. Astfel, s-au selectat următorii indicatori: Total datorii/Total capital; Mijloace bănești datorate de bănci, cu excepția Băncii Naționale a Moldovei, Soldul datoriei la

credite / Soldul depozitelor, Soldul datoriei la credite neperformante.

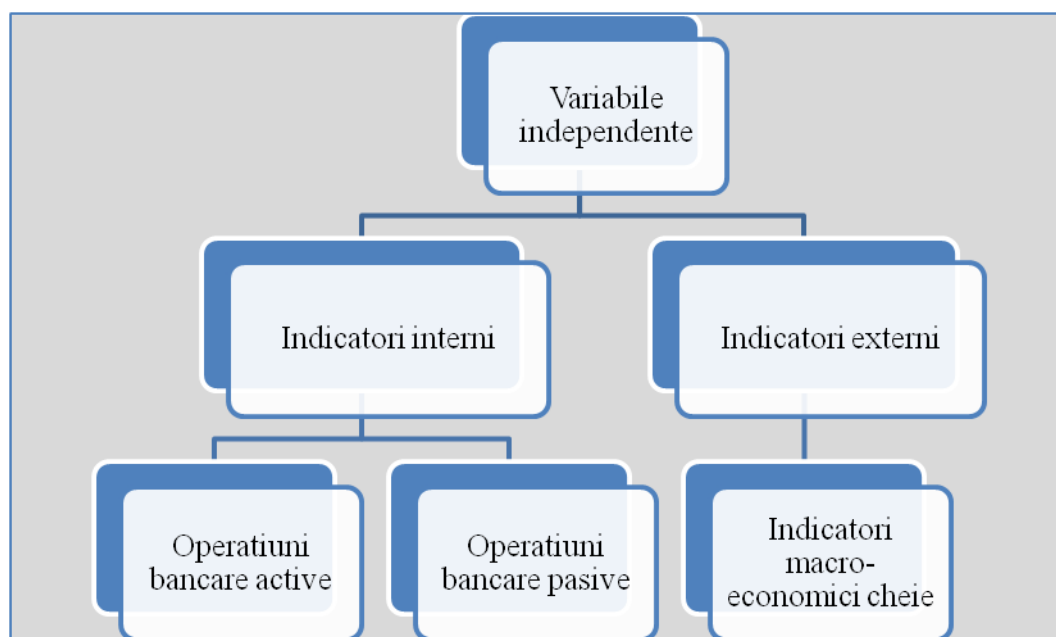

Figura 3.1. Schema conceptuală a modelului econometric realizat

Sursa: elaborat de autor

Indicatorii externi includ indicatorii macro-economici cheie: PIB-ul Republicii Moldova, câștigul salarial mediu lunar, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul, volumul transferurilor din străinătate, volumul exportului și importului, cursul valutar, inflația, etc.

- *Dinamica PIB-ului* determină formarea economiilor, care servesc una din principalele surse de finanțare a activității de producere în economia națională.

- *Câștigul salarial mediu lunar*. Cea mai mare pondere în structura veniturilor disponibile ale populației Republicii Moldova revine activității salariate. Pentru anul 2016 ponderea venitului mediu lunar din activitatea salariată a constituit 42,1 la sută. Remitențele reprezintă locul 3 după pondere în totalul de venituri (circa 17%).

- *Cifra de afaceri a organizațiilor din economie* implică veniturile totale ale companiilor din diverse sectoare ale economiei, obținute ca urmare a activității principale pentru o anumită perioadă. Acest indicator caracterizează, de asemenea, macromediul, în general, nu numai clienții specifici ai băncilor, ale căror date au fost acceptate ca bază pentru cercetare. În acest caz se înțelege că, deși creditarea este principala sursă de finanțare pentru dezvoltarea companiilor și, ca o consecință, creșterea veniturilor lor, aceasta nu este singura sursă. Pe piețele financiare, există posibilitatea de a utiliza și alte instrumente pentru atragerea de fonduri;

- *Volumul transferurilor din străinătate*. În Republica Moldova influxul de transferuri reprezintă aproximativ a cincea parte din produsul intern brut al țării, în 2016, ponderea sa fiind

de 16%. Remiterile sunt unul din principalele „izvoare” ce alimentează „viața economică” a țării.

- *Volumul exportului și importului.* Datele privind fluxurile de export-import în economia națională conturează volatilitatea și lipsa interesului față de sectorul productiv. Bazată mai mult pe consum decât producere, economia țării favorizează producătorii străini, iar lipsa unor măsuri eficiente de susținere a producătorilor autohtoni ne face necompetitivi nu doar pe piața externă, dar și pe cea internă. Balanța comercială a Republicii Moldova, în anul 2016 constituia - 1 975,7 mil. USD. Creșterea importului este o situație întâlnită adesea în multe țări, totuși, deficitul balanței comerciale a Republicii Moldova (gradul de acoperire a importurilor cu exporturi circa – 50,86 % în anul 2016) este considerabil în comparație cu cel internațional.

- *Inflația*, care reflectă procesele ce au loc în economia unei țări, este o consecință a tuturor evenimentelor ce au loc într-o economie drept urmare a acțiunilor efectuate de regulatorii macro-economici.

Între toți factorii luați în considerare, pot exista legături și interdependențe care vor afecta negativ calitatea viitorului model de regresie. Pentru a elimina aceste legături la prima etapă a elaborării modelului, este necesar să se determine gradul de influență al fiecărui factor asupra variabilei dependente prin analiza de corelare.

Având un coeficient de corelație insuficient, includerea acestui indicator în model pare inadecvată, deoarece doar va înrăutăți calitatea generală a modelului, reducând puterea explicativă a modelului. Ca rezultat, toți factorii externi au coeficienți relativ scăzuți de corelare cu variabila dependentă, ceea ce indică faptul că nu este oportun să fie incluși în model.

Acest rezultat este oarecum paradoxal, deoarece în studiile străine privind influența factorilor externi asupra indicatorilor portofoliilor de credite ale băncilor, rezultatele sunt exact opuse. În majoritatea lucrărilor de modelare a riscurilor portofoliului de credite al băncii, factorii macroeconomici reprezintă și sunt considerați ca fiind caracteristicile definitorii ale portofoliului de credite.

Rezultatul obținut reprezintă o legătură slabă a factorilor externi asupra volumului portofoliilor. Acest fenomen poate fi explicat prin faptul că sectorul bancar autohton este bine capitalizat, are lichidități, eficient și rentabil și, totodată, corespunde criteriilor de prudență, de aceea poate fi considerat rezistent la posibilele șocuri macroeconomice. Totodată, aportul sectorului bancar este nesemnificativ în creșterea economică a țării. Nivelul creditării în Republica Moldova este de câteva ori mai scăzut decât în alte țări cu o economie similară. În așa condiții sistemul bancar nu poate oferi resurse investiționale ieftine pe termen lung în ramurile economiei reale, în lipsa cărora problema dezvoltării economice durabile, creșterii PIB, dezvoltării antreprenoriatului nici nu poate fi abordată.

Modelarea econometrică și interpretarea rezultatelor. Pentru factorii semnificativi

rămași, a fost elaborat un model de regresie liniară (Formula 3.18). Acesta are câteva particularități. Fiecare indicator inclus în compoziția sa este semnificativ, adică poate fi inclus în ecuația finală care descrie dependența volumului creditelor emise de diferiți factori.

De asemenea, modelul este marcat de multicolaritate, care indică prezența unei dependențe liniare între variabilele factoriale și care conduce la o denaturare a erorilor standard ale coeficienților de regresie, care afectează în mod negativ calitatea generală a modelului și nu permite cu un grad ridicat de certitudine de a vorbi despre semnificația unui factor sau a altuia. Pentru a înlătura acest neajuns, este necesar să excludem parametrii puternic corelați din model.

Luând în considerare variabilele menționate anterior, prin logaritmarea factorilor rămași s-a obținut următoarea variantă a modelului, ecuația finală fiind următoarea (formula 3.18):

$$\begin{aligned} \text{Log } y_i = & a_0 + a_1 \times \text{Log } Cap + a_2 \times \text{Log } Ban_dator + a_3 \times \text{Log } Sold + \\ & + a_4 \times \text{Log } Dator_credit_neperformant \end{aligned} \quad (3.18)$$

Unde:

- variabila dependentă y_i este indicatorul bancar - volumul portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova, care influențează variabila i .

- variabile independente x_i sunt indicatorii agregați bancari și anume: Total datorii/Total capital (Cap); Mijloace bănești datorate de bănci, cu excepția Băncii Naționale a Moldovei (Ban_dator), Soldul datoriei la credite / Soldul depozitelor ($Sold$), Soldul datoriei la credite neperformante ($Dator_credit_neperformant$).

Interpretarea variabilelor pentru modelul de regresie este prezentată în tabelul 3.1.

Tabelul 3.1. Interpretarea variabilelor pentru modelul de regresie

Variabila	Interpretarea
<i>Cap</i>	Total datorii / Total capital
<i>Ban_dator</i>	Mijloace bănești datorate de bănci, cu excepția Băncii Naționale a Moldovei
<i>Sold</i>	Soldul datoriei la credite / Soldul depozitelor
<i>Dator_credit_neperformant</i>	Soldul datoriei la credite neperformante
<i>_cons</i>	Constantă

Sursa: elaborat de autor

Ecuația (3.18) este una de bază pentru estimarea și explicarea variabilei dependente și prezentată într-o formă liniară, ne permite să interpretăm coeficienții de regresie la variabile explicative ca coeficienți de elasticitate corespunzători.

Pentru a evalua calitatea modelului s-au utilizat diferite statistici standarde: coeficientul de determinare R^2 și coeficientul de ajustare a factorului R^2_{adj} , F – statistica lui Fisher, Root MSE

– rădăcina erorii medii pătrate, t-criteriul Student. Calculele au fost efectuate în baza ecuației obținute, în baza funcției de factori enumerați mai sus. Rezultatele regresiei liniare multivariabile au inclus coeficienții modelului cu erorile lor standard. Coeficienții au fost calculați utilizând metoda celor mai mici pătrate. Semnificația statistică a coeficienților calculați se situează la nivelul de 5%.

Evaluarea modelului de regresie, în care *volumul portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova* reprezintă *variabila dependentă*, a identificat că, majoritatea coeficienților, care explică impactul factorilor sunt semnificativi din punct de vedere statistic. Estimarea parametrilor modelului și rezultatele privind semnificația statistică sunt prezentate în tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Specificarea modelului de regresie
(Variabilă dependentă: Log (*Portofoliu_credite*))

Variabila	Coeficient	Std. Error	Prob
Log <i>Cap</i>	0.1367929	0.1593933	0.0000
Log <i>Ban_dator</i>	0.1141788	0.0493262	0.0050
Log <i>Sold</i>	0.5972909	0.0559395	0.0028
Log <i>Dator_credit_neperformant</i>	0.0229731	0.0522999	0.0000
<i>_cons</i>	23.11324	0.4592174	0.0000
F-statistic		65.64	
Prob>F		0.0000	
R-squared		0.9528	
Adj R-squared		0.9383	
Root MSE		0.02911	

Nota: nivelul de semnificație a coeficienților este egal 5%

Sursa: Estimările autorului în baza datelor BNM

Interpretarea rezultatelor modelului econometric. Valoarea coeficienților de determinare în model este de 0.9528, ceea ce indică capacitatea descriptivă excelentă a modelului. Valoarea mare a statisticilor F (F-statistic) permite să concluzionăm că modelul este semnificativ în ansamblul său, ceea ce înseamnă că acesta poate fi utilizat în continuare pentru a studia presupusele interdependențe între variabile și că se poate avea încredere în rezultatele obținute în urma rezultatul modelului. Acest lucru este indicat și de valoarea probabilității reziduale, care este zero.

Conform estimărilor - *Coeficientul de determinare (R^2 - R-pătrat)* este egal cu 0,9528. Acest indicator prezintă fracția dispersiei variabilei dependente, explicată prin modelul de dependență examinat, adică de variabilele explicative. Mai precis, unitatea minus fracția dispersiei inexplicabile (dispersia erorii aleatorii a modelului sau condiționate după dispersia

variabilei dependente) în dispersia variabilei dependente. Acesta este considerat ca o măsură universală a dependenței unei variabile aleatorii de multe altele. În caz particular, dependența lineară R^2 este un pătrat, așa numitul coeficient multiplu de corelație între variabila dependentă și variabilele explicative. În special, pentru modelul de regresie liniară pară, coeficientul de determinare este egal cu pătratul coeficientului de corelație obișnuit între y și x [89].

Coeficientul de determinare pentru modelul cu constantă ia valori de la 0 la 1. Cu cât mai aproape de 1 este valoarea coeficientului, cu atât mai mare este dependența. La evaluarea modelelor de regresie, aceasta este interpretată ca fiind corespondența modelului de date. Pentru modelele acceptabile se presupune că coeficientul de determinare trebuie să fie cel puțin 50% (în acest caz, coeficientul de corelație multiplă depășește după modul 70%). Modelul cu un coeficient de determinare de peste 80% poate fi considerat suficient de bun (coeficientul de corelație depășește 90%). Valoarea coeficientului de determinare 1 înseamnă dependența funcțională dintre variabile.

Conform estimărilor - *Coeficientul de determinare ajustat (adjusted) R^2 (R^2_{adj})* este egal 0,9383. Acest indicator este utilizat pentru a putea compara modelele cu număr diferit de factori, astfel încât numărul de regresori (factori) să nu afecteze statisticile R^2 . În mod obișnuit se utilizează coeficientul de determinare ajustat, în care sunt utilizate estimările imparțiale ale dispersiilor. Acest indicator este întotdeauna mai mic decât 1, dar teoretic, putea fi și mai mic decât 0 (doar la o valoare foarte mică a coeficientului de determinare și la un număr mare de factori). Prin urmare, se pierde interpretarea indicatorului ca „cotă”. Cu toate acestea, utilizarea indicatorului în comparație este justificată. Pentru modelele cu aceeași variabilă dependentă și dimensiunea eșantionului identic, comparația modelelor folosind coeficientul de determinare ajustat este echivalentă comparației lor cu utilizarea dispersiei reziduale sau erorii standarde a modelului. Singura diferență este că ultimul criteriu, cu cât este mai mic, cu atât este mai bun.

Conform estimărilor făcute - *Testul F sau testul lui Fisher (criteriile F , criteriile ϕ^*)* este egal 65,64. Acest indicator este un criteriu statistic, statistica de testare a căruia la realizarea ipotezei nule are distribuția Fisher - distribuție F . Statisticile testului într-un fel sau altul sunt reduse la raportul dispersiilor selective - sumele pătratelor împărțite la „gradul de libertate”. Pentru ca statisticile să aibă o distribuție Fisher, este necesar ca numărătorul și numitorul să fie variabile aleatoare independente, iar sumele corespunzătoare de pătrate să aibă distribuția $Xu-pătrat$. Aceasta necesită ca datele să aibă o distribuție normală. În plus, se presupune că dispersia variabilelor aleatoare ale căror pătrate sunt însumate este aceeași. Testul se efectuează prin compararea valorii statisticilor cu valoarea critică a distribuției Fisher corespunzătoare la un anumit nivel de semnificație.

Conform estimărilor făcute - *Root MSE (RMSE - Root Mean Squared Error)* este egal

0,02911. *Root MSE* - rădăcina erorii medii-pătrate - principalul criteriu statistic pentru determinarea calității modelului. Pentru calcularea erorii medii pătrate (MSE), toate reziduurile de regresie aparțin se ridică la pătrat, se adună, suma se împarte la numărul total de erori:

$$MSE = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2}{n} \quad (3.19)$$

Rădăcina pătrată a acestei valori este denumită RMSE - Root Mean Squared Error (Formula 4):

$$RMSE = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2}{n}} \quad (3.20)$$

În rezultatul estimărilor efectuate s-a evidențiat existența unui impact mai bine pronunțat asupra volumului portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova (*Portofol_credit*) din partea tuturor indicatorilor incluși în model. Toți indicatorii influențează pozitiv asupra variabilei dependente (*Portofol_credit*).

Astfel, dacă variabila dependentă *Portofol_credit* va crește cu 1%, cu condiția că restul variabilelor independente rămân constante, atunci variabila independentă *Cap* (Total datorii / Total capital) va crește cu 13,7%. Creșterea indicatorului *Portofol_credit* cu 1% în aceleași condiții va determina creșterea variabilei *Ban_dator* (Mijloace bănești datorate de bănci, cu excepția Băncii Naționale a Moldovei) cu 11,4%.

Figura 3.2 ilustrează corelația grafică dintre volumul portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova și variabilele bancare.

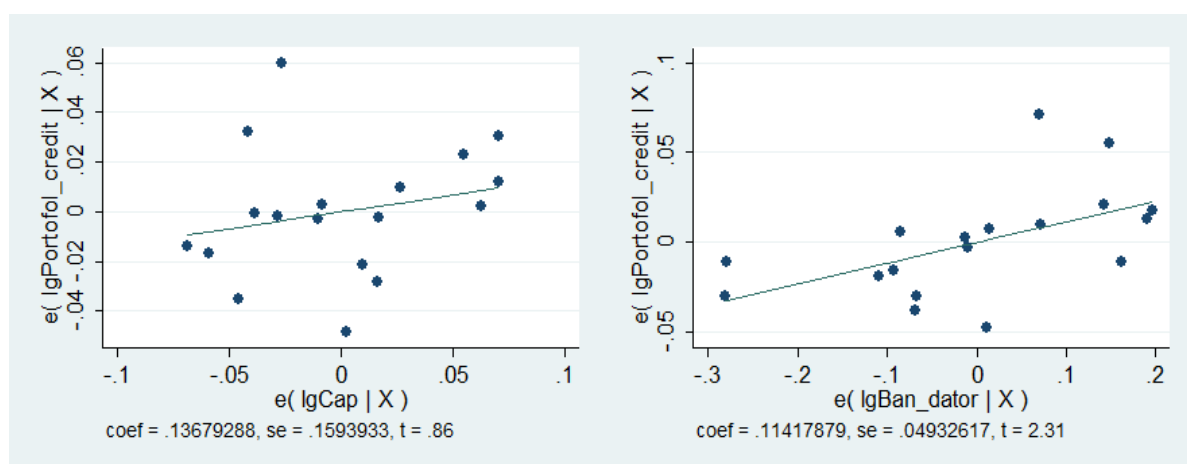

Figura 3.2. Corelația între volumul portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova și variabilele independente *Capital* și *Ban_dator*
Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNM

O relație pozitivă s-a determinat între variabila dependentă *Portofol_credit* și variabilă independentă *Sold* (Soldul datoriei la credite / Soldul depozitelor). În așa mod, sporirea acestui indicator cu 1% cu condiția că restul variabilelor independente rămân constante, va duce la creșterea variabilei independente cu 59,7%.

O relație pozitivă dar mai slab pronunțată s-a determinat între variabila dependentă *Portofol_credit* și variabilă independentă *Dator_credit_neperformant* (Soldul datoriei la credite neperformante). În așa mod, sporirea portofoliului de credite cu 1% cu condiția că restul variabilelor independente rămân constante, va duce la majorarea Soldului datoriei la credite neperformante cu 2,3%.

Din modelul estimat rezultă faptul, că toate variabilele independente au o influență semnificativă din punct de vedere statistic asupra variabilei dependente.

Figura 3.3 ilustrează corelația grafică dintre volumul portofoliului de credite din sectorul bancar al Republicii Moldova și variabilele bancare independente.

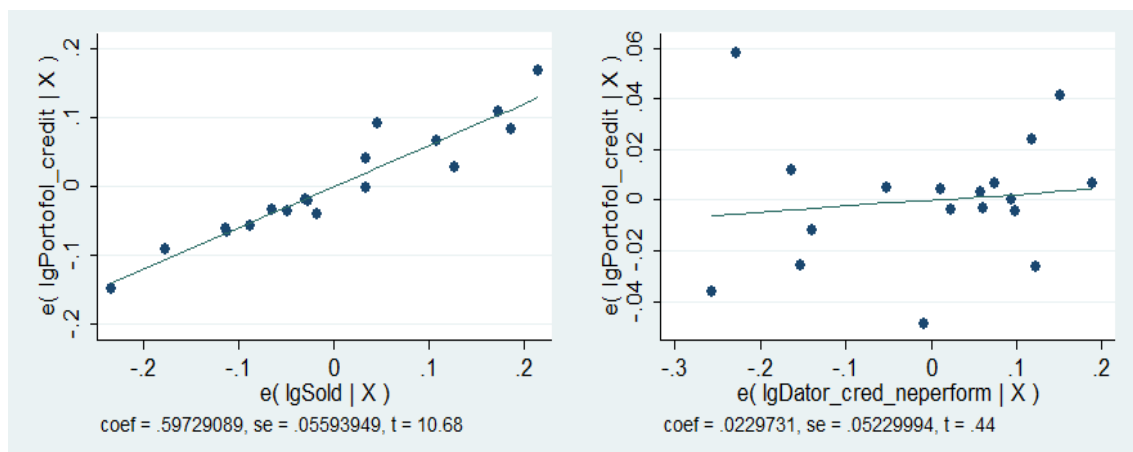

Figura 3.3. Corelația între volumul portofoliului de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova și variabilele independente *Sold* și *Dator_cred_neperform*

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNM

În concluzie, constatăm că rezultatele modelului reprezintă interes atât teoretic cât și practic. Identificarea gradului de corelație dintre factorii externi și volumul de credite, ne-a demonstrat o legătură slabă a factorilor externi cu volumului portofoliilor de credite, ceea ce demonstrează că sectorul bancar autohton este suprapudent, de aceea poate fi considerat rezistent la posibilele șocuri macroeconomice.

La nivel micro, modelul poate fi utilizat pentru a lua decizii pe piața creditului sau ca instrumente care justifică deciziile conducerii instituției, atunci când se caută o reacție optimă la acțiunile concurenților. Acest lucru este posibil, deoarece modelul descrie comportamentul

corelației dintre principalii indicatori de stabilitate financiară a băncii și volumul creditelor și poate fi aplicabil pentru orice bancă în mod individual.

Cu toate acestea, modelul construit, ca oricare altul, fiind o interpretare simplificată a situației reale a pieței, are o serie de limitări. Aceasta înseamnă că, în elaborarea modelului, s-au omis o serie de detalii, care, de asemenea, pot avea un impact semnificativ asupra evaluării și luării deciziilor într-o anumită situație, privind optimizarea portofoliului de credite.

În primul rând, este vorba de limitarea factorilor luați în considerare. Unii factori, care ar îmbunătățit puterea explicativă a modelului, au fost eliminați sau omiși la etapa de selecție a factorilor. Unele aspecte nu pot fi cuantificate și incluse în studiu.

Creșterea eficienței și performanței sectorului bancar necesită implementarea unor reglementări oportune, posibile de realizat doar în condițiile existenței unor metode certe de monitorizare și detectare în timp oportun a efectelor negative ce pot proveni din evoluția unor factori micro și/sau macro-economici.

Aceste metode trebuie să permită depistarea timpurie a riscurilor și prevenirea evoluției șocurilor economice, în vederea gestionării eficiente a fluxurilor de numerar din sistemul bancar, fluxurilor de investiții, inflației, cursului de schimb a monedei naționale, promovării unei politici monetare restrictive, consolidării cursului de schimb valutar, protejării intereselor deponenților și orientării fluxurilor bănești în economia reală.

3.4. Concluzii la capitolul 3.

Gestionarea eficientă a calității portofoliului de credite include: formarea structurii optime a portofoliului de credite care corespunde realităților curente, nivelul de rentabilitate, nivelul optim de risc. Drept criteriu fundamental de politică bancară care caracterizează întreaga activitate este creditarea care are la bază prudența bancară: fiecare decizie de acordare a unui credit se bazează pe o analiză detaliată a propunerii, luând în considerare aspectele financiare și cele nefinanciare, aplicând, în mod sistematic, principiile creditării. Principiile reglementează întregul proces de creditare și anume: primirea și analiza cererilor de credit, procesul de analiză al creditului, întocmirea și păstrarea dosarelor de credit, controlul și urmărirea creditelor.

Organizând managementul calității portofoliului de credite, este necesar să aplicăm metodele științifice specifice, inclusiv metodele matematico-economice, care ar o ilustra clar situația la zi. Monitorizarea calității portofoliului de credite se impune prin utilizarea unui sistem de indicatori care au menirea să contribuie la prevenirea riscurilor de credit și, în consecință, pentru procesul de optimizare a portofoliului creditar. Indicatorii permit să determinăm rezultatele, precum și eficiența activității de creditare în desfășurare.

Astfel, bazându-ne pe rezultatele cercetărilor efectuate asupra dezvoltării instrumentelor economico-matematice de estimare a parametrilor procesului de optimizare a portofoliului de credite al băncii comerciale, menționăm următoarele concluzii care rezultă din acestea. Creșterea stabilității financiare a băncii comerciale și eficientizarea activității de creditare presupune evidența strictă, a indicatorilor de rentabilitate și de risc, a structurii de activ-pasiv al bilanțului, fapt care conduce la optimizarea portofoliului de credite.

Selectarea, portofoliului optim de credite pentru intervalele de timp succesive ale perioadei de planificare, se poate realiza folosind un model dinamic de programare care include monitorizarea stării portofoliului în intervalul curent și evaluarea parametrilor și a cererilor de credit pentru intervalul ulterior de timp.

Estimările argumentate ale acestor indicatori pot fi obținute utilizând modelele analitice și econometrice care iau în considerare caracteristicile specifice ale activității de creditare a băncii, constrângerile externe și interne, prioritățile de formare a fondului de creditare din contul resurselor atrase sau depozite.

În mod individual, în cursul procesului de soluționare a problemelor portofoliului creditar trebuie luat în considerare fiecare credit și client. Strategiile de soluționare tipice sunt: reducerea expunerii la riscul de credit al unei bănci prin obligarea clientului să aducă capital, fonduri, sau garanții reale ori personale. Colaborarea cu clientul în vederea evaluării problemelor și identificării soluțiilor de ameliorare a capacității de rambursare și a serviciului datoriei prin oferirea de consultanță, punerea la punct a unui program de reducere a costurilor operaționale și/sau sporire a veniturilor, vânzarea de active, abordarea unui program de restructurare a datoriei sau amendarea termenilor împrumutului; mijlocirea achiziționării sau preluării clientului de către o parte cu o bonitate mai bună, sau mijlocirea unui parteneriat sub forma unei asocieri în participațiune; lichidarea riscului printr-o înțelegere extra-judiciară sau judiciară, prin executarea garanțiilor personale, executarea silită ori lichidarea celor reale.

În concluzie, pentru optimizarea portofoliului creditar în cadrul băncilor comerciale, se pot aplica nu numai criterii cantitative, ci și calitative. În ultimă instanță, optimizarea portofoliului de credite al unei bănci depinde de organizarea competentă, în care, simultan și sistematic, se vor lua în considerare toți factorii, metodele și principiile care influențează acest proces, format pe baza sistemului existent de gestionare bancară.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea dedicată problematicei optimizării portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova a permis formularea următoarelor *concluzii*:

În studiile specialiștilor din domeniul creditului bancar, calitatea portofoliului de credite al unei bănci comerciale este analizată, de regulă, din punctul de vedere al capacității sale de a asigura nivelul maxim al veniturilor din dobânzi cu un nivel suficient de lichiditate și un nivel acceptabil de risc. Cu toate acestea, una dintre caracteristicile esențiale ale conceptului de calitate este satisfacerea anumitor nevoi. Astfel, noi am constatat că băncile comerciale se concentrează pe evaluarea calității portofoliului creditar în ceea ce privește riscul acestuia. Între timp, un aspect important este aplicarea unei abordări integrate, care presupune luarea în considerare a tuturor indicatorilor de calitate în scopul optimizării portofoliului creditar [17, p. 164].

Calitatea portofoliului de credite a unei bănci comerciale permite formarea unei imagini clare despre nivelul la care se desfășoară activitatea de creditare în cadrul ei. Calitatea înaltă a portofoliului de credite, structura optimă și diversificarea lui sunt condiții necesare pentru desfășurarea activității de creditare în cadrul băncilor comerciale pe principiul profitabilității și a unui de risc acceptabil.

Ea reprezintă un indicator de importanță majoră care redă performanța reală a băncii în domeniul creditării. Faptul că a condiționat consolidarea în cadrul practicii bancare a unui set de indicatori care redau calitatea portofoliului de credite sub diferite aspecte, cum sunt: gradul de diversificare a portofoliului, nivelul gestiunii lui, nivelul profitabilității și a riscului de credit asumat de bancă în procesul de creditare a persoanelor fizice și juridice [18, p. 721-725].

Băncile trebuie să urmărească permanent procesul de gestiune a portofoliului creditor și să întreprindă măsuri pentru ridicarea nivelului de calitate. Respectarea cu strictețe a acestor condiții oferă băncilor comerciale posibilitatea să-și îmbunătățească calitatea portofoliului de credite și să întreprindă măsuri pentru ridicarea nivelului de calitate a lui. În aspect macroeconomic considerăm, că sistemul bancar în Republica Moldova face față cerințelor actuale. Însă e clar că e nevoie de o continuă perfecționare pentru a putea adapta sistemul bancar la cerințele mondiale față de serviciile prestate de către băncile comerciale [19, p. 157].

Astfel portofoliul de credite al băncii comerciale în vederea aprecierii calității sale se analizează după structură, ceea ce permite băncii să identifice care este gradul de diversificare a portofoliului său, care sunt cele mai rentabile și mai puțin rentabile ramuri/direcții de plasare a resurselor bancare, după profitabilitate, care redă nivelul profitului obținut de bancă la fiecare leu plasat sub formă de credite, și în funcție de riscul pe care-l comportă. Criteriul, menționat în final, prezintă deosebită importanță atât pentru conducerea băncii cât și pentru autoritatea

bancară, din considerentul că afectează direct stabilitatea și performanțele bancare, respectiv și stabilitatea sistemului bancar în ansamblu.

Lipsa unei gestiuni eficiente a calității portofoliului de credite fără îndoială va afecta negativ performanțele și stabilitatea, viabilitatea băncii comerciale, dat fiind faptul că portofoliul de credite formează circa 60% din portofoliul bancar de active generatoare de profit bancar și în același timp este și una din sursele principale de pierderi și instabilitate bancară. În vederea îmbunătățirii calității portofoliului de credite managementul bancar are acces la un șir de măsuri aplicarea cărora depinde de situația particulară a fiecărei bănci.

În general, un portofoliu de credite este apreciat ca fiind de o calitate bună dacă în procesul formării sale s-a ținut cont de principiul diversificării pe ramuri, pe termene, debitori și garanții acceptate, prezintă un nivel al profitabilității suficient pentru condițiile existente pe piața bancară și un nivel de risc acceptabil [12, p. 177-180].

Soluționarea, pe tot parcursul tezei a problemei științifice importante care constă în estimarea stării actuale a portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova și elaborarea direcțiilor de perfecționare și a tendințelor de optimizare a acestuia, a permis autorului formularea următoarelor *recomandări*, care pot susține implementarea rezultatelor obținute, dar și determina direcțiile viitoarelor cercetări:

Recomandări generale:

Se impune necesitatea unor măsuri pentru diversificarea portofoliului pe ramuri credite, pe debitori și termene acordate, cum ar fi: studierea pieței creditului și identificarea segmentelor riscante în vederea evitării creditării lor sau creditării limitate, eficientizarea creditelor, acordarea creditelor cu diferite termene, etc.

În vederea reducerii nivelului de risc de credit este oportun ca băncile comerciale să asigure diversificarea portofoliului credite după diferite criterii, de ex. după scadență, efectueze o analiză preliminară de solvabilitate a debitorului corectă și aprofundată, constituie provizioane pentru acoperirea riscului de credit în volumul necesar, revizuiască și mențină structura optimă a portofoliului de credite precum și să urmărească dacă sunt utilizate sau nu creditele după destinație.

În vederea optimizării activității de creditare și reducerii cheltuielilor pentru creditele neperformante, este indicat ca să stabilească un sistem de măsuri îndreptate să asigure rambursarea creditelor și plata dobânzii aferente creditelor de către debitorii ce se confruntă cu dificultăți financiare.

În vederea creșterii calității portofoliului de credite este necesară îmbunătățirea indicatorilor săi de profitabilitate și este oportun ca băncile comerciale să atragă resurse cât mai ieftine și să le plaseze în condiții de maximă eficiență.

Este evident faptul că băncile autohtone necesită implementarea politicilor performante de creditare, actualizându-le și adaptându-le la mediul economic și concurențial existent, impunându-se supravegherea atentă a limitelor autorizate la acordarea creditelor și existența unui sistem de centralizare al riscurilor. Clasificarea creditelor trebuie realizată și analizată permanent, pe diferite trepte ierarhice, de la nivelurile de filiale spre cele superioare, iar formele de garantare a creditelor trebuie să îndeplinească condițiile de lichiditate înaltă și bunurile gajate trebuie să aibă piață de desfacere sau potențiali cumpărători etc. În acest context devine oportună utilizarea sistemelor performante de evaluare a creditelor, însoțite de baze de date mai complete și mai exacte, precum și revederea riguroasă a calității personalului de o pregătire și calificare înaltă în domeniu.

Recomandări specifice:

Băncile trebui să facă o evaluare corectă a capacității debitorului de a rambursa împrumutul. Evaluarea ar trebui să se bazeze pe o metodologie credibilă și standardizată, cum ar fi împrumutul la valoarea datoriei și veniturilor, și să includă veniturile și cheltuielile, evaluând angajamentele de credit existente și lăsând suficientă flexibilitate pentru a face față costurilor neașteptate.

Pentru a rezolva problema supraîndatorării, atunci când consumatorul devine supraîndatorat ca urmare a unei schimbări a circumstanțelor ar trebui să se pună în aplicare un mecanism echitabil pentru soluționarea datoriilor pentru astfel de debitori. Debitorii care devin supraîndatorați ar trebui să aibă acces la un mecanism rezonabil pentru a stabili un calendar al plăților, o pauză temporară de la rambursări și dobânzi sau o reducere a împrumutului, astfel încât acestea să poată aștepta în mod rezonabil pentru a reveni la un nivel de îndatorare gestionabil.

Pe piața locală de credit, un produs de credit este adesea orientat mai mult spre satisfacerea dorinței creditorului de a atrage o anumită categorie de clienți, dar nu să se potrivească nevoilor și circumstanțelor debitorului. Astfel, creditorul ar trebui să se asigure că materialele de marketing și materialele publicitare folosite nu trebuie să încurajeze împrumuturile iresponsabile. Ca soluție ar trebui să fie un cod de marketing specific pentru produsele financiare aplicabil cu sancțiuni suficiente pentru a descuraja abuzul, iar instituția care supraveghează ar trebui să verifice că marketingul și publicitatea produselor și serviciilor de creditare financiară sunt corecte și conforme cu reglementările în vigoare.

Contractele abuzive ar trebui să fie anulate și nu ar trebui să impună consumatorilor să renunțe la drepturile fundamentale ale consumatorilor.

Autoritățile de reglementare ar trebui să ia măsuri eficiente pentru a proteja consumatorii împotriva riscului cursului de schimb al creditelor în valută. Informarea consumatorilor cu

privire la riscurile împrumuturilor în valută nu este o măsură suficientă pentru a le proteja. Consumatorii ar trebui să aibă întotdeauna dreptul de rambursare anticipată.

Rambursarea anticipată a plății, dacă este cazul, trebuie calculată transparent și corect. Consumatorii ar trebui să fie informați cu privire la dreptul lor de rambursare anticipată și la valoarea compensației preconizate deja în faza precontractuală.

Raportul privind istoricul creditelor joacă un rol-cheie în procesul de creditare și ar trebui să fie transparent, disponibil și folosit pentru a evalua capacitatea debitorului de a rambursa.

Informațiile privind creditul ar trebui furnizate într-un mod care să ajute consumatorul să facă o alegere în cunoștință de cauză. Toți creditorii ar trebui să furnizeze informații clare, suficiente, fiabile, comparabile și în timp util pentru ca consumatorul să poată compara produsele diferite și să ia o decizie în cunoștință de cauză.

Obiective și stimulente pentru personal. Practicile de afaceri ale creditorilor ar trebui să stimuleze serviciul pentru clienți, și nu vânzările. Remunerarea creditorilor și a intermediarilor ar trebui să fie neutră. În schimb, stimulentele ar trebui să fie legate de furnizarea de servicii de calitate pentru clienți. Toate stimulentele în natură acordate intermediarilor de credite ar trebui interzise.

Calificarea personalului este una dintre temele importante. Creditorii ar trebui să instruiască personalul pentru a identifica și a ajuta consumatorii care întâmpină dificultăți în efectuarea rambursărilor și să ofere soluții practice, cu claritate cu privire la eventualele costuri suplimentare. Creditorii ar trebui să pună la dispoziție informații despre consilierea privind datoriile independente.

Educația și consilierea consumatorilor. Abilitățile de bază privind bugetarea ar trebui să fie predate ca parte a curriculumului național și consolidate prin campanii de educație publică care sunt accesibile tuturor consumatorilor. Informațiile furnizate în mod independent despre ce să ia în considerare și să se uite la momentul achiziționării creditului ar trebui să fie oferite consumatorilor la punctul de vânzare, iar consilierea independentă necesită a fi disponibilă pentru consumatorii care doresc un sprijin suplimentar în alegerea unui produs.

BIBLIOGRAFIE:

1. Acharya V., Yorulmazer T. Information contagion and bank herding. In: Journal of Money Credit and Banking. 2008, nr. 40 1, p. 215-231.
2. Aggarwal R., Jacques K.T. Assessing the impact of prompt corrective action on bank capital and risk. Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review. October 1998, p. 23-32.
3. Aglietta M. Crises financières et régulation monétaire. Macroéconomie financière, Tome 2, Paris: La Découverte, 2005. 305p.
4. Albetrazzi U., Marchetti D. Credit supply, flight to quality ever greening: An analysis of bank-firm relationship safter Lehman. In Banka d'Italia Working paper. nr. 756, 2010, p.175-189.
5. Alfon I., Argimón I., Bascunana-Ambrós P. What Determines How Much Capital is Held by UK Banks Building Societies? Financial Services Authority Occasional Paper. 2004, nr.22, p. 98-125.
6. Amihud Y. Illiquidity stock returns: Cross-section time-series effects. In: Journal of Financial Markets. Nr. 5/2002, p. 31-56.
7. Ancu A. Instabilitatea financiară, ciclurile și rolul instituțiilor. Disponibil: <http://www.studii-economice.ro/2014/seince140423.pdf>. (vizualizat la 11ianuarie 2017).
8. Arnone M., Darbar S., Gambini A. Banking Supervision: Quality and Governance. IMF Working Paper, WP/07/82, april 2007, 56p.
9. Athanasoglou P., Daniilidis I. Procyclicality in the banking industry: causes, consequences and response. In: Bank of Greece Working Paper. 2011.
10. Athanasoglou P., Daniilidis I., Delis M. Bank procyclicality and output: Issues and policies. In: Journal of Economics and Business. nr.72, 2014, p. 58-83.
11. Baral K. J. Health Check-up of Commercial Banks in the Framework of CAMEL: A Case Study of Joint Venture Banks in Nepal. The Journal of Nepalese Business Studies. 2005, vol. 2, no. 1, p. 41-55.
12. Barth J., CAPRIO G., Levine R. Financial Regulation and Performance: cross Country Evidence. Central Bank of Chile Working Papers. nr.118, 2001. p. 82-99.
13. Barth J., Caprio G., Levine R. Bank Regulation and Supervision: lessons from a New Database. Financial Markets, Institutions & Instruments. nr.25, 2003. p. 69-85.
14. Barth J., Nolle D., Phumiwasana T., Yago G. A Cross Country Analysis of the Bank Supervisory Framework and Bank Performance. Malden, MA: Blackwell Publishing Inc. 2003, p. 67-120.

15. Barth J., Caprio G., Levine R. Bank regulation and supervision: what works best? *Journal of Financial Intermediation*. No. 13/2004, p. 205-248.
16. Barth J., Caprio G., Levine R. *Rethinking bank regulation: till angels govern*. Cambridge New York Melbourne etc.: Cambridge University Press. 2006, 405p.
17. Barth J., Caprio G., Levine R. Bank Regulations Are Changing: for better or Worse? In: *Journal of Financial Intermediation*. 2008, p. 65-102.
18. Barth J., Lin C., Ma Y., Seade J., Song F. Do bank regulation, supervision and monitoring enhance or impede bank efficiency? In: *Journal of Banking & Finance*. No. 37, 2013, p. 2879–2892.
19. Basel Committee on Banking Supervision. *International convergence of capital measurement and capital standards*, Basel, July. 1988, 305 p.
20. Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards Revised Framework*. Basel, 2005, 251 p.
21. Basel Committee on Banking Supervision. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*. Disponibil: <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>. (vizualizat la 20.12.2016)
22. Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. 2010. Disponibil: www.bis.org/publ/bcbs189.htm (vizualizat la 13 mai 2017).
23. Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. 2010. Disponibil: www.bis.org/publ/bcbs188.htm. (vizualizat la 13 mai 2017).
24. Basno C., Dardac N. *Operațiuni bancare. Instrumente și tehnici de plată*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996
25. Basno C., Dardac N. *Management Bancar*. București: Editura Economică, 2002, 271p.
26. Basno C., Dardac N., Floricel C. *Monedă, Credit, Bănci*. București: Editura Didactică și pedagogică, R.A., 1994, 374p.
27. Băncilă N. *Portofoliul de credite al băncilor*. *Analele ASEM*, Vol. II, ASEM, 2004. 458 p.
28. Beck T., De Jonghe O., Schepens G. Bank competition and stability: Cross-country heterogeneity. *Journal of Financial Intermediation*. No. 22/2013, p. 218-244.
29. Berea A. *Creditul bancar: coordonate actuale și perspective*. București: Editura Expert, 2003, 164 p.

30. Berger A. The relationship between capital and earnings in banking. In: Journal of Money, Credit and Banking. No. 27, 1995, p. 432-456.
31. Berger A., Klapper L., Turk-Ariss R. Bank competition and financial stability. In: Journal of Financial Services Resources. No. 35, 2009, p. 99-118.
32. Berger A., Bouwman C. How does capital affect bank performance during financial crises? In: Journal of Financial Economics. No. 109, 2013, p. 146-176.
33. Berlin M. Bank credit standards. Federal Reserve Bank of Philadelphia Business Review. 2009, p. 1-10.
34. Bernou N. Elements d'économie bancaire: activité, théorie et réglementation. Thèse de doctorat en science économique, Université lumière, Lyon. 2005, 361p.
35. Berrospide J., Edge R. The effects of bank capital on lending: what do we know? And, what does it mean? In: International Journal of Central Banking. No. 6, 2010, p. 5-54.
36. Bikker J., Metzmakers P. Bank provisioning behavior and procyclicality. In: Journal of International Financial Markets, Institutions and Money. No. 15, 2005, p. 141-157.
37. BNM. Extras din Regulamentul cu privire la creditul de urgență Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/printpdf/content/extras-din-regulamentulcu-privire-la-creditul-de-urgenta-aprobat-prin-hca-al-bnm-nr130-din-28.05.2012>. (vizualizat la 20 decembrie 2017).
38. BNM: Memorandumul de înțelegere privind menținerea stabilității financiare. Disponibil: <http://bnm.md/files/Memorandum%20de%20%C3%AEn%C5%A3elegere%20privind%20men%C5%A3inerea%20stabilit%C4%83%C5%A3ii%20financiare.pdf>. (vizualizat la 20 decembrie 2017).
39. BNM: Informație privind activitatea economico-financiară a băncilor din RM. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?id=0&lang=ro>. (vizualizat la 20 decembrie 2017).
40. BNM: Rapoarte financiare. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml;jsessionid=8739939e1717b71744149965ea51>. (vizualizat la 20 decembrie 2017).
41. BNM: Rapoartele anuale 2000 – 2016. Disponibil: http://bnm.md/en/search?search_name=annual report. (vizualizat la 20 decembrie 2017).
42. BNM: Reglementarea și supravegherea bancară. Disponibil: <http://bnm.md/ro/content/reglementare-si-supraveghere-bancara>. (vizualizat la 20 decembrie 2017).

43. BNM: Stabilitate financiară. Disponibil: <http://www.bnm.org/ro/content/stabilitate-financiara>. (vizualizat la 25 mai 2017).
44. Borio C., Tsatsaronis K. Risk in financial reporting: Status, challenges and suggested directions. In: BIS Working Papers. No. 21, 2006, p. 215-301.
45. Boulescu M. Administrarea riscurilor semnificative de către instituțiile de credit. București: Editura Economică, 2002, 125 p.
46. Botnari N., Mărgineanu A., Mărgineanu D. Practici și tendințe în evoluția sistemului bancar din Republica Moldova. În: materialele Conferinței științifice internaționale „Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine”, 7 octombrie 2017. Ediția a XIII-a a Zilelor Academice Iașene. Academia Română – filiala Iași, Institutul de cercetări economice și sociale „Gh. Zane”, Iași: Performantica, 2017, vol. XXVIII.
47. Bredea C. Riscul și performanța creditului bancar. București: Corești, 2001, 188 p.
48. Bouheni F., Margarint E. Evaluation de la performance du secteur bancaire moldave de 2000 à 2012 via l'approche CAMELS. Forthcoming. La Revue des Sciences de Gestion. 2012.
49. Brunnermeier M., Crockett A., Goodhart C., Hellwig M., Persaud A., Shin H. The Fundamental Principles of Financial Regulation. Geneva Reports on the World Economy. No. 11, 2009, 301 p.
50. Buch C., Delong G. Do weak supervisory systems encourage bank risk-taking? Journal of Financial Stability. No. 4, 2008, p. 23-39.
51. Cadociniov E. Politica creditară a băncii ca element de optimizare a portofoliului de credit. În: Materialele Conferinței Științifice cu participare internațională “Problemele ecologice și geografice în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova: realizări și perspective”, Academia de Științe a Moldovei, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, Universitatea Americană din Moldova, 14-15 septembrie 2016, Chișinău, p. 721-725.
52. Cadociniov E. Portofoliul de credit în spațiul profit-risc. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale “Creșterea economică în condițiile globalizării”, Academia de Studii Economice din Moldova, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” consacrată celei de-a XXV-a aniversări a ASEM „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”, 23-24 septembrie 2016, Volumul V, Chișinău, p. 162-165.
53. Cadociniov E. Modalitățile necesare pentru atingerea obiectivelor de optimizare a portofoliului de credit. În: Materialele Conferinței Internaționale Științifico-Practice

- “Creșterea economică în condițiile globalizării”, Academia de Științe a Moldovei, Ministerul Economiei al RM, Institutul Național de Cercetări Economice, 13-14 octombrie 2016, Chișinău, p. 154-158.
54. Cadocinikov E. Tendințe contemporane în administrarea performanțelor bancare În: Materialele Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă”, 12-13 octombrie 2017, Chișinău: Academia de Științe a Moldovei: Institutul Național de Cercetări Economice, Volumul II, p. 177-180.
 55. Cadocinikov E. Unele posibilități de modelare a gestionării portofoliului de credite al băncii comerciale. Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Paradigme financiar-contabile în viziunea tinerilor cercetători”, 15 decembrie 2017, Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, p. 303-307.
 56. Cadocinikov E., Băncilă N., *Unele aspecte ale calității portofoliului creditar pentru sectorul bancar autohton*. În: Studia Universitatis: Seria științe exacte și economice, Chișinău, USM, nr. 2(112)/2018, pag. 99-104. ISSN 2345-1033. Categoria B.
 57. Cadocinikov E. Tirlea R. Modelul econometric al corelației factorilor ce influențează volumul portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova. În: Revistă de Studii Strategice Interdisciplinare și de Securitate Univers Strategic, Nr. 3(35)/2018, p. 140-154.
 58. Capraru B. Activitate bancară. Sisteme, operațiuni și practici. București: CH Beck, 2010, 304p.
 59. Capraru B. Sistemele bancare: între trecut și viitor. În: Revista Oeconomica, Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, nr.4, 2010, p. 57-69.
 60. Capie F. The Evolution of General Banking. Policy Research Working Paper. The World Bank, 1995, 255p.
 61. Carmassi J., Micossi S. Time to set banking regulation right. Centre for European Policy Studies Ceps, Brussels. 2012, 80 p.
 62. Chortareas G., Girardone C., Ventouri A. Bank supervision, regulation, and efficiency: Evidence from the European Union. In: Journal of Financial Stability. No. 8, 2012, p. 292-302.
 63. Chow J., Surti J. Making Banks Safer: Can Volcker and Vickers Do it?. IMF Working Paper. No. 11, 2011, p. 155-236.
 64. Ciobu S., Klippert E. Perfecționarea procedurilor de elaborare și implementare a reglementărilor bancare în Republica Moldova în contextul integrării europene. În:

- Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova. 2014, nr.1, p. 287-299.
65. Cobzari L., Ganea V., Mărgineanu A. Sistemul bancar: necesități de reforme și politică economică. În: materialele conferinței științifice internaționale: Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine, Volumul XXVII, Iași, 2016, p. 132-146
 66. Cobzari L. Aspectele sistemului financiar al Republicii Moldova în condițiile integrării europene. În materialele Simpozionului internațional „Integrarea europeană și competitivitatea economică”, 23-24 septembrie 2004. Chișinău, 2004, vol. II. p. 64-66.
 67. Cociug V., Cinic L. Gestiunea riscurilor bancare. Chișinău: ASEM, 2008. 214 p.
 68. Cociug V., Mistrean L. Operațiuni bancare. Concepte, scheme, aplicații. Chișinău: Editura ASEM, 2006, 268 p.
 69. Cociug V., Mistrean L. Vulnerabilities of banking system in Republic of Moldova. 2015. Disponibil: <http://www.jeurocomp.net/index.php/item/76-vulnerabilitiesbanksinmoldova>. (vizualizat la 24 mai 2017)
 70. Cociug V., Cinic L., Timofei O. Management bancar: culegere de probleme. Chișinău: Editura ASEM, 2008. 137 p.
 71. Cociug V., Postolache V. Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă. În materialele Conferințe științifice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, 12-13 octombrie 2017, Ediția a XII-a Volumul II. Chisinau: INCE, p. 100-105.
 72. Cole R., White L. Deja vu all over again: the causes of US commercial bank failures this time around. In: Journal of Financial Services Research. No. 42, 2012, p. 5-29.
 73. Council of Europe, Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism MONEYVAL. Diponibil: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/>. (vizualizat la 23 iunie 2017).
 74. Daniels J., Vanhoose D. Monetary and Financial Economics. Third Edition, Thomson South-East, Mason, Ohio. 2005, 600p.
 75. Dardac N. Monedă, bănci și politici monetare. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2005. 440p.
 76. Dardac N., Barbu T. Monedă, bănci și politici monetare. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006. 439 p.
 77. Dănilă N. Berea A. Managementul bancar: Fundamente și orientări. București: Editura Economică, 2000. 256p.
 78. Dedu V. Gestiune și audit bancar. București: Editura Economică, 2003, 352 p.

79. Dedu V. Gestiune bancară. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1996, 216 p.
80. De Larosiere J., Balcerowicz L., Issing O., Masera R., Mc Carthy C., Nyberg L., Perez F., Ruding O. The high-level group on financial supervision in the EU report, Brussels. Available on the Website of the European Commission. 2009. 355p.
81. Demirguc-Kunt A., Detragiache E., Tressel T. Banking on the principles: compliance with Basel Core Principles and bank soundness. In: Journal Financial Intermediation. No. 17, 2008, p. 511-542.
82. Demirguc-Kunt A., Detragiache E. Basel core principles and bank soundness: Does compliance matter? In: Journal of Financial Stability. 2011, vol. 54, p. 179-190.
83. Demsetz R., Strahan P.E. Diversification, size, and risk at bank holding companies. Journal of Money, Credit and Banking. No. 29/3, 1997, p. 300-313.
84. Derviz A., Podpiera J. Predicting Bank CAMELS and S&P Ratings: The Case of the Czech Republic. Emerging Markets Finance and Trade. 2008, vol. 44, no. 1, p. 117-130.
85. Deyoung R., Roland K. Product mix and earnings volatility at commercial banks: evidence from a degree of total leverage model. Journal of Financial Intermediation. No. 101/2001, p. 54-84.
86. Dorel M. Tehnica plăților internaționale. Editura Economică, București, 2003.
87. Edgeworth F.V The mathematical theory of banking. J. Poval Statistical Society, 1988, March. 215p.
88. Enicov I., Chetaru A. Instrumente financiare deivate. Note de curs. Chișinău: CEP USM, 2009, p. 16.
89. Greene W.H. Econometric analysis. 5-th ed. Prentice-Hall International, Inc, 2003, 802 p.
90. Grigoriță C. Activitate bancară, ediția a III-a, Chișinău: Cartier, 2005. 418 p.
91. Greuning H. Analiza și managementul riscului bancar. București: Casa de Editură Irecson, 2003. 221p.
92. Gorobeț I. Supravegherea piețelor financiare naționale: actualitate, tendințe, curențe. În: Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii: conf. șt. intern., 25-26 sept. 2015. Chișinău: ASEM, 2015, vol. 2, p. 104-108.
93. Hamerle A., Liebig T., Rasch D. Credit risk factor modeling and the Basel II IRB approach. Banking and Financial Supervision, Deutsche Bundesbank, Frankfurt. Discussion Paper 02/2003.

94. Hîncu R., Iordachi V., Roșca, M. Tendințe manifestate pe piața de capital din Republica Moldova. Evoluția pieței valorilor mobiliare autohtone. În: *Economica ASEM*. 2012, nr.1 (79). p.77-85.
95. Hoanță N. Bani și bănci. București: Editura Económica, 2001.
96. Knaup M., Wagner W. A Market-Based Measure of Credit Portfolio Quality and Banks' Performance During the Subprime Crisis.
97. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.95. Monitorul Oficial al R. M. nr.56-57/624 din 12.10.1995.
98. Legea cu privire la bănci și activitatea bancară nr. 601 din 12.06.1991. Monitorul Oficial Nr. 11-12 din 12.06.1991.
99. Legea privind garantarea depozitelor persoanelor fizice în sistemul bancar nr.575-XV din 26.12.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2004, nr.30-34/169 (cu modificările ulterioare).
100. Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 1996, nr.1/2.
101. Legea privind redresarea și rezoluția băncilor nr.232 din 03.10.2016. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2016, nr.343-346/707.
102. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 149 din 14.07.2017. Monitorul Oficial nr.277-288/481 din 04.08.2017
103. Leoveanu V. Eficacitatea metodei credit scoring in fundamentarea deciziei de creditare. În: *Revista de finante publice și contabilitate*. Februarie 2004. Nr.2. 447 p.
104. Levința I. Creditele care fac probleme. În: *Revista B&F- Profit*, nr.7-8, iulie-august 2006. p.22-24.
105. Manolescu G., Sîrbea-Diaconescu A. Management Bancar. București: Editura Fundației „România de Mîine”, 2001. 287p.
106. Margarint E. Systemic risk, banking crisis and the importance of adequate banksupervision. Scientific Symposium of Young Researchers. 2013, XI Edition, Vol.I, p.98-102.
107. Margarint E., Secieru, A. Asigurarea unei supravegheri bancare prudențiale eficiente prin monitorizarea adecvată a riscului de credit. În: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*. 2015, ed. a VI-a, nr. 2, p.65-70.
108. Mihai I. Tehnica și managementul operațiunilor bancare. București: Editura Expert, 2003, 300 p.

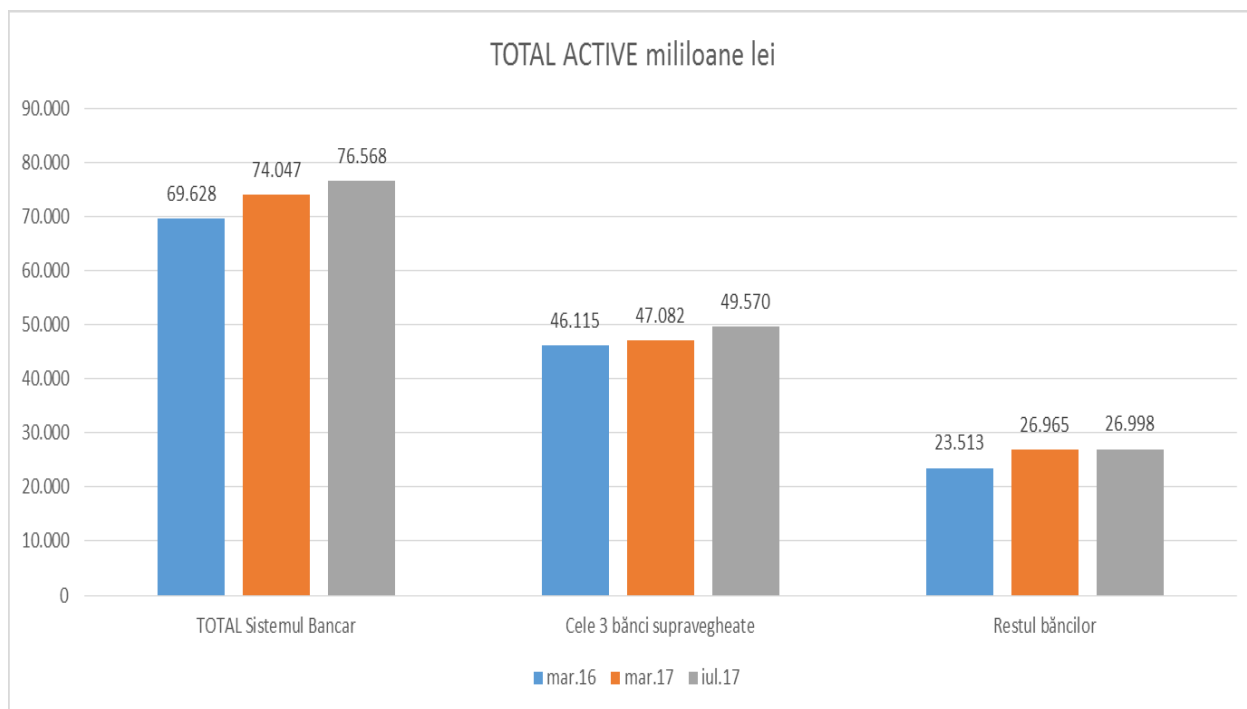
109. Secieru A. Argumentarea mărimii creditului prin optimizarea programului de producție a societăților cu răspundere limitată. În: Analele Institutului Național de Cercetări Economice, Nr. 2/2015, p. 12-17
110. Perciun R., Popa V., Balan M. Summing-up of banking financial sector of the Republic of Moldova. În: Revista Economie și Sociologie. Chișinău, 2016, nr.1, p. 11-18.
111. Perciun R., Gîrlea M., Managementul riscurilor bancare în contextul globalizării. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Rolul Euroregiunilor în dezvoltarea durabilă în contextul crizei mondiale” din 07.07.2012, Iași, Ediția a VIII-a p. Volumul XIII, p. 48-56.
112. Predescu I. Activitatea bancară între performanță și risc. București: Editura Expert, 2005. 208p.
113. Pu X., Zhao X. Correlation in Credit Risk Changes. Journal of Banking & Finance. 2012. V. 36. p. 1093-1106.
114. Ratele medii ponderate ale dobânzilor la creditele noi acordate și ale depozitelor noi atrase. Disponibil: <http://www.bnm.org/bdi/pages/reports/dpmc/DPMC4.xhtml?id=0&lang=ro>. (Vizualizat la 18 februarie 2017).
115. Regulamentul cu privire la creditele expirate din 15.05.1998: Hotărârea Consiliului de Administrație a BNM nr. 130. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.87-89/174 din 24.09.98.
116. Regulamentul cu privire la lichiditatea băncii din 17.12.2000: HCA nr.265. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 19.02.2010, nr.27-28.
117. Regulamentul cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.231 din 27 octombrie 2011. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2011, nr.216 - 221.
118. Regulamentul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.269 din 26.10.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2001, nr.130/310 (cu modificările și completările ulterioare).
119. Regulamentul cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova, Nr. 153/ 25.12.1997, Monitorul Oficial Nr. 8/24, din 30.01.1998.
120. Regulamentul cu privire la clasificarea creditelor și formarea reducerilor pentru pierderi la credite, Nr. 164/ 22.06.1998, Monitorul Oficial din 24.09.1998, Nr. 87-89/176.

121. Regulament cu privire la regimul rezervelor obligatorii, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr.355 din 27.12.2017. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.18-26 din 19.01.2018, art.89.
122. Rosen D., Saunders D. Risk Factors Contributions in Portfolio Credit Risk Models. *Journal of Banking & Finance*. 2010. V. 34. P. 336-349.
123. Roxin L. Gestiunea bancară. București: Editura Economică, 1997, 245 p
124. Roxin L. Gestiunea riscurilor bancare. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1997, 288 p.
125. Sealey C.W. Finance theory and financial intermediation: proc.of the conference on bank structure and competition. Federal reserve bank of Chicago, 1987, 1251-1266 p.
126. Secrieru A. Sistemul bancar din Republica Moldova evaluat prin prisma supremației legii. În: *Materialele conferinței științifice „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”*, 22.09.2017, Vol.3. 2017, p. 31-36.
127. Secrieru A. Performanța supravegherii sistemului financiar: aspecte conceptuale și metodologice. În: *Materialele conferinței științifice „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”*, Chișinău, Moldova, 23-24 septembrie 2016, p. 6-10.
128. Situația financiară a sectorului bancar și conformarea cu reglementările prudențiale, Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/situatia-financiara-sectorului-bancar>, (vizualizat la 22 noiembrie 2017).
129. Sorge M. Stress-testing Financial Systems: An Overview of Current Methodologies. *BIS Working Papers*. 2004. No. 165.
130. Stankeviciene J., Mencaite E. The Evaluation of Bank Performance Using a Multicriteria Decision Making Model: A Case Study on Lithuanian Commercial Banks. *Technological and Economic Development of Economy*. 2012. V. 18. p. 189-205.
131. Stoica M. Management bancar. București: Editura Economică, 1999, 222p.
132. Stratulat O., Dohotaru M. Basel II: Între așteptări și efecte. Băncile în economia concurenței, incertitudinii, inovării și integrării. În *materialele Simpozionului științifico-practic internațional din 19 aprilie 2013*, vol. I. Chișinău: ASEM, p. 42-54.
133. Ștefaniuc O. Necesitatea stabilirii strategiilor pe domenii de activitate în cadrul băncii comerciale. În: *Studia Universitatis (Seria Științe Exacte și Economice)*, Nr. 7(67) /2013 p. 99-106

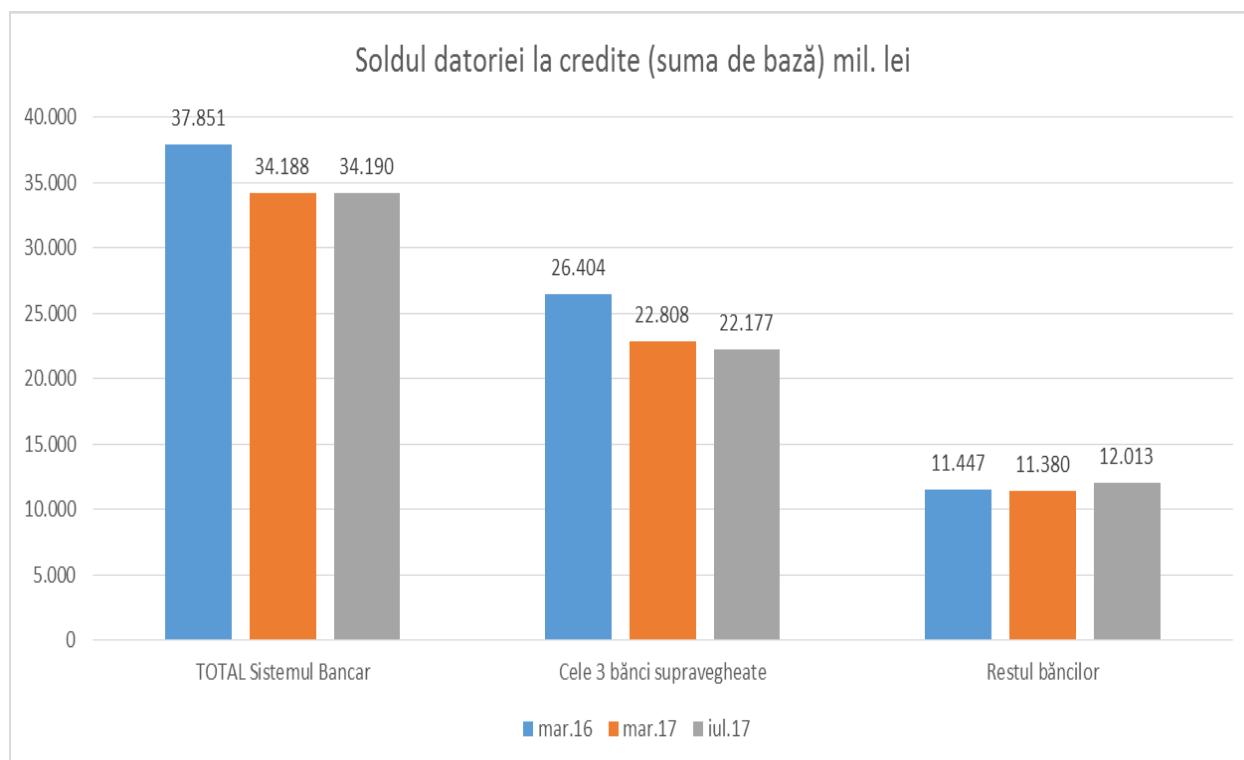
134. Trenca I, Zoicaș-Ienciu A. Bugetarea capitalului băncilor comerciale prin sisteme de tip RAROC. În volumul „Piața de Capital - articole și studii”. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2005, p. 441-449.
135. Turliuc V. Monedă și credit. București: Editura Economică, 2005, 303 p.
136. Ulian G.Ciobanu L. Viziuni privind perspectivele dezvoltării serviciilor bancare auxiliare. În: Revista științifică Economica, Nr. 1(87)/2014 Chișinău: ASEM, p. 54-61
137. Uniunea europeană oferă asistență pentru consolidarea capacităților Băncii Naționale. Disponibil: <http://www.bnm.org/ro/content/uniunea-europeana-ofera-asistenta-pentru-consolidarea-capacitatilor-bancii-nationale>. (vizualizat la 02 decembrie 2016).
138. Гаджиагаев М.А., Халиков М.А. Динамическая модель оптимального управления кредитным портфелем коммерческого банка с дополнительным критерием ликвидности временной структуры активов-пассивов. Путеводитель предпринимателя. № 29, 2016, С.72-85.
139. Грюнинг Х., Брайович Б. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском. М.: Весь Мир, 2009.
140. Лаврушин О.И., Мамонова И.Д., Валенцева Н.И. Банковское дело: учебник, 8-е изд., М. : КНОРУС, 2009. 768 с
141. Тихомиров Н.П., Тихомирова Т.М., Ушмаев О.С. Методы эконометрики и многомерного статистического анализа: Учебник. М.: Экономика, 2011, 647 с.;
142. Славянский А. В. Управление кредитным портфелем как один из элементов системы управления кредитным риском. Аудит и финансовый анализ. 2008. № 6. С. 1-10.
143. Трофимов Д.В. Повышение конкурентоспособности банков в сегменте розничных услуг. М.: ФГОБУ ВПО «Финансовый университет при правительстве РФ», 2014, С.30-32.
144. Волкова О., Груздев С. Анализ факторов, влияющих на формирование кредитного портфеля Российских банков. Финансовая аналитика: проблемы и решения. Банковский сектор. 45 (183), 2013, стр.32-42.
145. <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?id=0&lang=ro> (vizualizat la 02 aprilie 2018).
146. <http://www.stiucum.com/finante/banci-si-burse/Riscul-in-activitatea-de-credit> (vizualizat la 14 decembrie 2017).
147. <http://bnm.md>.

A N E X E

Totalul activelor din sistemul bancar al RM

Soldul datoriei la credite pe sistemul bancar al RM in perioada iunie 2016 – iulie 2017

BC „MOLDINDCONBANK” S.A.

Sucursala „Centru”

Republica Moldova, MD-2012
mun. Chișinău, str. Armenească, 38
Tel.: (373 22) 57-67-66
Fax: (373 22) 57-67-14

Data 16.03.2018
Nr. 1683

Республика Молдова, MD-2012
мун. Кишинэу, ул. Арменяска, 38
Тел.: (373 22) 57-67-66
Факс: (373 22) 57-67-14

CERTIFICAT DE IMPLEMINTARE

a rezultatelor de cercetări științifice efectuate în cadrul tezei de doctor în științe economice

Prin prezentul certificat se atestă că unele concluzii și recomandări din teză de doctorat intitulată „Optimizarea portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova” elaborată de către D-nul Cadociniov Evgheni și-a găsit aplicabilitatea practică în activitatea BC „Moldindconbank” S.A.

Soluțiile oferite de modelul elaborat de autor oferă posibilități reale pentru atingerea scopurilor urmărite de băncile comerciale să implementeze o politică de creditare flexibilă, corectă și axată pe principiul prudenței, în procesul de gestiune a portofoliului de credite.

Preluarea recomandărilor din cercetarea științifică au efecte pozitive asupra procesului de optimizare a portofoliului creditar și contribuie la asigurarea unei activități profitabile a produselor de credit.

Director

Ion Arhip

CERTIFICAT DE IMPLIMENTARE

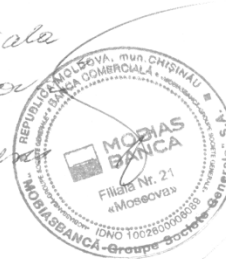
**a rezultatelor de cercetări științifice efectuate în cadrul
tezei de doctor în științe economice**

Prin prezentul certificat se atestă că unele concluzii și recomandări din teză de doctorat intitulată „Optimizarea portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova”elaborată de către D-nul Cadociniov Evgheni și-a găsit aplicabilitatea practică în activitatea BC „Mobiasbanca Groupe Societe Generale”SA.

Soluțiile oferite de modelul elaborat de autor oferă posibilități reale pentru atingerea scopurilor urmărite de băncile comerciale să implementeze o politică de creditare flexibilă, corectă și axată pe principiul prudenței, în procesul de gestiune a portofoliului de credite.

Preluarea recomandărilor din cercetarea științifică au efecte pozitive asupra procesului de optimizare a portofoliului creditar și contribuie la asigurarea unei activități profitabile a produselor de credit.

Drucko Filiala
Nr 211. Moscow
Vionice Rada

Filiala Nr. 21 „Moscova”
Bd. Moscova 2
MD-2068, Chișinău, Moldova
Cod MOBBMD22
Cont de corespondență 35213892
la Centrul de Decontări al BNM

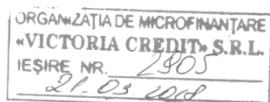
Tel. +373 22 49 60 22
Fax. +373 22 44 84 49
www.mobiasbanca.md
Contactell
+373 22 25 64 56

BC „Mobiasbanca – Groupe Société Générale” SA
Capital Social: 100 000 000 MDL
Număr de înregistrare de stat - 1002600006089
Sediul Central:
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 81a MD-2012, Chișinău, Moldova
Operator de date cu caracter personal cu nr. 00000008

GROUPE SOCIETE GENERALE

Organizația de Microfinanțare "VICTORIA CREDIT" S.R.L.
c/f 1012600032362
mun. Chișinău, str. Mihai Eminescu 35; Tel. 022 81 50 51

CERTIFICAT DE IMPLEMINTARE

a rezultatelor de cercetări științifice efectuate în cadrul tezei de doctor în științe economice

Prin prezentul certificat se atestă că unele concluzii și recomandări din teza de doctorat intitulată „Optimizarea portofoliului creditar al băncilor comerciale din Republica Moldova” elaborată de către dl Cadociniov Evgheni și-a gasit aplicabilitatea practică în activitatea Organizației de Microfinanțare „VICTORIA CREDIT” SRL, aducând un real în formarea portofoliului de împrumuturi.

Soluțiile oferite de modelul elaborat de autor oferă posibilități reale pentru atingerea scopurilor urmărite de instituțiile financiare bancare și nebancare să implementeze o politică de creditare flexibilă, corectă și axată pe principiul prudenței, în procesul de gestiune a portofoliului de credite sau împrumuturi.

Preluarea recomandărilor din cercetarea științifică au efecte pozitive asupra procesului de optimizare a portofoliului creditar și contribuie la asigurarea unei activități profitabile a produselor financiare.

Director

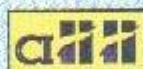
Nicolai Donica

Certificat de inovator

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

Academia de Studii Economice
din Moldova

Centrul de Inovare
și Transfer Tehnologic

CERTIFICAT de INOVATOR

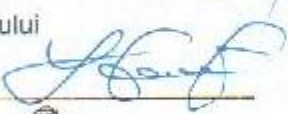
Pentru inovația cu titlul
Modelarea gestionării portofoliului de credite al
băncii comerciale

26.02.2018

Inovația a fost înregistrată la data de _____
la Academia de Studii Economice din Moldova

Se recunoaște calitatea de autor(i)
CADOCINICOV Evgheni

Rector ASEM
Dr. hab., prof. univ., academician
Grigore BELOSTECINIC

Directorul Centrului
de conf. univ.
Lilia ȘARGU

Nr.72

Data eliberării:
27.02.2018

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, CADOCINICOV Evgheni, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor în științe economice sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

CADOCINICOV Evgheni _____

Curriculum vitae

Cadociniov Eugen

Informații personale

Nume / Prenume Cadociniov Eugen
Telefon Mobil: (373) 79026552
Naționalitate Moldovean
Data nașterii 02.10.1987
Sex Masculin

Funcția sau postul ocupat **Risc Manager S.R.L „Victoria Credit”**, Aprilie 2018 – Septembrie 2018
Funcția sau postul ocupat **Director comercial S.R.L „Calet-Plus”**, Aprilie 2018 – Septembrie 2018
Funcția sau postul ocupat **Ofițer de informații și securitate. Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova**, August 2011 – Aprilie 2018

Funcția sau postul ocupat **Economist superior BC „Victoriabank” S.A**, August 2010 – August 2011
Funcția sau postul ocupat **Șef-contabil S.R.L „Calet-Plus”**, August 2007 – August 2010

Educație și formare

Perioada 2013 -2017
Numele și tipul instituției de învățământ **Universitatea de Stat a Moldovei, Școala doctorală de științe economice**

Perioada 2010 – 2012
Numele și tipul instituției de învățământ **Academia de Studii Economice din Moldova, ciclul II masterat, specialitatea „Administrarea Bancară”**
Teza de master cu titlul „Modalități de barare a spălării banilor prin băncile comerciale”

Perioada 2007 – 2010
Numele și tipul instituției de învățământ **Academia de Studii Economice din Moldova, ciclul I licența, specialitatea „Finanțe și Bănci”**

Perioada 2007 – 2012
Numele și tipul instituției de învățământ **Universitatea Tehnică a Moldovei, ciclul I licența, specialitatea „Alimentație cu Gaz, Ventilație și Căldură”, facultatea „Urbanism și Arhitectură”**

Perioada 2003 – 2007
Aptitudini și competențe personale **Colegiul Național de Comerț, specialitatea „Contabilitate”;**

Limbi străine cunoscute

	Română	Rusă	Engleză
Înțelegere	C2	C2	B1
Vorbire	C2	C2	B1
Sciere	C2	C2	B1